ARHIEREUL Dr. VENIAMIN POCITAN
PLOEŞTEANU
VICARUL SF. MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI.

MOMENTE
DIN
VIAŢA ŞI ACTIVITATEA
LUI
MELCHISEDEC

ÎNTRE ANII 1856—1861.

I. Rector şi profesor la seminariul din Huşi.
II. Deputat al preoţimii în divanul Ad-hoc.
III. Ministru de Culte şi instrucţiune publică.
IV. Membru în comisia pentru secularizarea averilor mânăstiresti.
V. Membru în Consiliul superior de instrucţie.

BIBLIOTECA ACADEMIEI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

BUCUREŞTI
1936

www.digibuc.ro

ARHIEREUL Dr. VENIAMIN POCITAN
PLOEŞTEANU
VICARUL SF. MITROPOLII A UNGRO-VLAHIEI.

MOMENTE

DIN

VIAŢA ŞI ACTIVITATEA

LUI

MELCHISEDEC

între anii 1856—1861.

I. Rector şi profesor la seminariul din Huşi.
II. Deputat al preoţimii în divanul Ad-hoc.
III. Ministru de Culte şi instrucţiune publică.
IV. Membru în comisia pentru secularizarea averilor mânăstireşti.
V. Membru în Consiliul superior de instrucţie.

BUCUREŞTI.
1936.

www.digibuc.ro

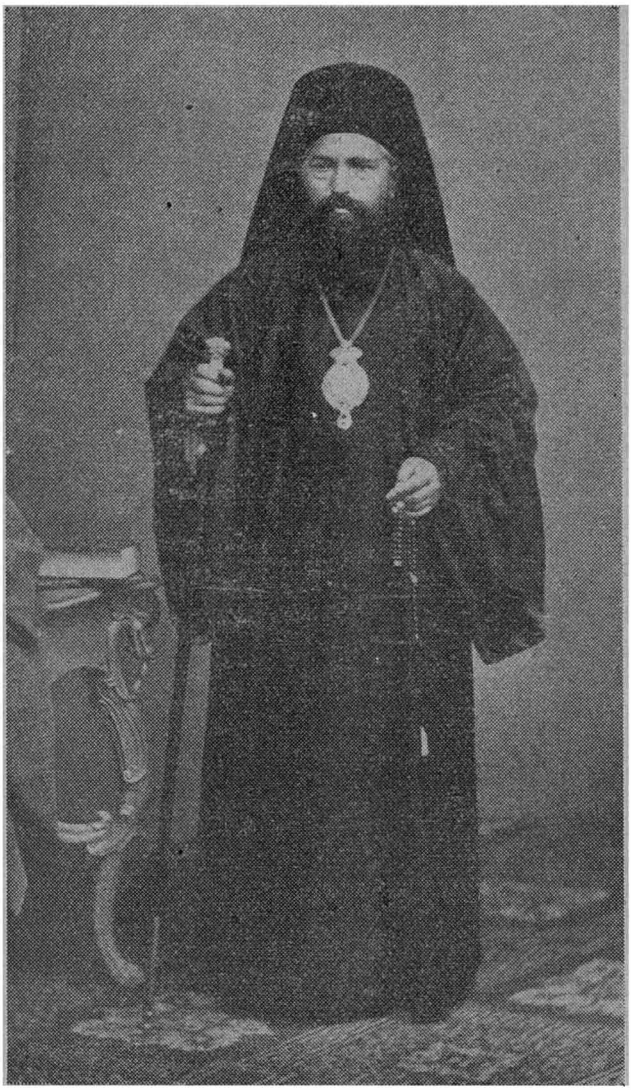

Arhièreul MELCHISEDEC Ştefănescu,

www.digibuc.ro

INTRODUCERE.

Despre Melchisedec Ştefănescu s'a scris mult şi se va mai scrie. Oamenii mari nu se uită uşor, pentrucă ei lasă în urma lor, o dâră de lumină, ce proectează peste veacuri. Lumina minţii lor, nu se întunecă repede, ca un meteor, ci luceşte continuu. Sunt ca nişte stele, cari radiază pururea, pe orizontul vieţii intelectuale, prin creaţiunile minţii, prin viaţa şi prin virtuţile lor. Sunt oameni, cari s'au născut, ca să nu mai moară. Ba aş putea zice că, strălucesc mai puternic, după apusul vieţii lor celei pământeşti. O făclie, mai frumos luminează din întunericul depărtat. Un munte se arată mai înalt, cu cât te depărtezi mai mult dela poalele lui. Aşa sunt şi oamenii mari. Cu cât trece vremea, cu atâta ei ies mai în relief, mai ales, când nu răsar alţii, cari să-i eclipseze, sau cel puţin, să-i egaleze.

La Huşi apare Melchisedec, pentru întâiaş dată, pe arena vieţii publice. Până atunci, lucrase numai în liniştea senină şi în cercul restrâns al apostolatului catedrei sale dela Socola. Fusese sub ascultarea rectorului său Filaret Scriban, de care se alipise, ca puiul de cloşcă. Şi mai târziu voia, fostul lui rector a-l avea, sub ascultarea sa. El însă îi răspunde, că şi puii dela o vreme părăsesc cloşca şi devin şi ei, găini şi cocoşi; şi apoi, să-şi aducă aminte, că şi cloşca a fost odată puiu. La Huşi îşi desface el aripile şi începe a sbura singur. Era în

www.digibuc.ro

vârstă de 33 ani; tocmai vârsta omului format. Terminase studiile în ţară şi le desăvîrşise în străinătate. Avea abea rangul de arhimandrit. *Vine la Huşi, ca profesor de teologie şi rector al seminariului. Işi făcuse ucenicia. Incepe acum viaţa de maestru. Aici însă, numai cariera sa didactică, nu-l mai satisfăcea. Simţea întrânsul un plus de energie, o vlagă nouă, care-l silea, să-şi lărgească activitatea, să iasă mai la suprafaţă. Erau şi evenimentele, cari se desfăşurau sub ochii lui; erau cerinţele vremii, cari-l chiemau, afară din viaţa tihnită, dar încercuită a profesorului, pentru a-l arunca în valurile vieţii publice. Pe acea vreme, erau prea puţini clerici, pregătiţi ca dânsul şi de aceia Melchisedec este căutat şi consultat, în toate problemele mari, dela ordinea zilei. Pe lângă acestea, depe amvonul catedralei şi în adunări publice, el îşi capacitase valoarea sa. Intrase în legături strânse cu toţi bărbaţii de seamă, pe cari avusese prilej a-i cunoaşte. Huşenii nu l-au uitat şi nici voesc a-l uita, de aceia au dat numele unei străzi, din apropierea catedralei episcopale de:* Strada Melchisedec episcopul. *De şi el nu era episcop. Ba multă vreme, nu a fost nici arhiereu, ci numai arhimandrit. Ei însă îl cinsteau, ca pe un a*devărat episcop. *Ca pe episcopul, cum îl doreau ei. Pentru acest motiv, ne-am propus a scoate din arhiva seminariului şi a episcopiei,* momentele *cele mai de seamă, din viaţa şi activitatea sa, la Huşi. Zic* momente, *căci a descrie întreaga lui activitate, desfăşurată în această eparhie, ar trebui* câteva volume *şi nu-i vremea acum de publicaţiuni voluminoase* [1]*).*

---

1). Despre Melchisedec scrie: Constantin C. *Diculescu: Episcopul Melchisedec:* Studiu asupra vieţii şi activităţii lui. 1908. Bucureşti.—Idem: Din *corespondenţile episcopului Melchisedec.—Sim. Mehedinţi:* In amintirea episcopului Melchisedec.— *Pr. Ic. I. Gotcu: Amintiri din viaţa marelui Melchisedec,* fost episcop al Romanului. Ambii în revista: *Cronica Romanului,* pe anii 1930-33 şi alţii.

www.digibuc.ro

1. ARHIMANDRITUL MELCHISEDEC
RECTOR ŞI PROFESOR LA SEMINARIUL DIN HUŞI.

Meletie Istrate (1851-1857), episcopul Huşilor, înfiinţase, în toamna anului 1851, seminariul din Huşi. Cu conducerea acestui seminariu a fost însărcinat, la început, un arhimandrit, pe care-l adusese cu dânsul, dela mânăstirea Slatina, când a fost ales episcop la Huşi. Acest arhimandrit este: *Veniamin Arhipescu.* In 1853, când seminariul se întemeiase, aduce profesor şi rector pe un ardelean, care-i fusese recomandat de către profesorii ardeleni dela seminariul din Socola; pe fostul întemeietor şi *primul rector* al seminariului Central din Bucureşti, Nicolae Bălăşescu, care acum îmbrăcase haina monahală, în mânăstirea Cernica, luând numele de *Nifon.* In timp de doi ani, *Nifon Bălăşescu*, condusese seminariul din Huşi, alcătuind *programe* şi organizând şcoala, după priceperea şi experienţa sa, sub supraveghierea comitetului şi a episcopului eparhiot, ca prim efor. Nifon stătea însă mai mult la Iaşi, pela prietenii săi ardeleni, din cari pricină seminariul suferea. Se mai iviseră şi oarecări încurcături băneşti. Din aceste pricini, episcopul Meletie Istrati era în căutarea unei alte persoane destoinice, căruia să-i încredinţeze conducerea seminariului său. Cu entuziaste elogii, de unii şi de alţii, îi fusese recomandat, un tânăr cleric, fost ierodiacon la biserica, cu hramul „schimbarea la faţă" din mânăstirea Socola; iar dela 1845, profesor şi *inspector,* al seminariului de acolo. Trimis fiind în Rusia, de către Filaret Scriban, făcuse studii strălucite, la academia teologică din Chiev, de unde, în toamna anului 1851, se întorsese în ţară, cu titlul de „magistru în teologie şi litere", cea mai înaltă distincţiune ce acorda acea academie spirituală.

Din Noemvrie, acelaş an, fusese decretat *inspector* şi *profesor* de *ermineutică*, *eclesiastică*, *scripturistică* şi *omiletică*,

www.digibuc.ro

la Socola. Ca *inspector* se distinsese a fi un adevărat îndrumător al şcolarilor. Se interesa, cu o adevărată râvnă apostolică, de viaţa lor şcolărească, din toate punctele de vedere. Prin observaţiuni şi convorbiri zilnice, urmate de sfaturi părinteşti, pătrunsese adânc, în viaţa lor intimă. La o ocazie nemerită, ţine o dizertaţie, bine documentată, prin care combate urâtele şi dezastroasele deprinderi ale unora dintre ei, în viaţa de internat. Pe cei leneşi îi stimula, pe cei silitori îi încuraja; iar celor talentaţi le da cărţi de citit, lecţii de limba *franceză*, în particular, îi punea să facă lucrări scrise, predici etc.; în sfârşit pe toţi îi ajuta cu cărţi, haine şi bani, pentru a se desăvîrşi în studiile lor. Cu sufletul şi cu inima se devotase educaţiunii şi instrucţiunii şcolarilor săi, toţi fii ai poporului. Intr'un cuvânt era *mentorul* iscusit şi *mecenatele* lor. De aceia era foarte mult iubit de dânşii.

Ca *profesor* iarăş, era la înălţime. Cursurile şi le făcea metodic, documentat şi potrivit cu mintea şi gradul de pricepere a fiecăruia. Văzând greutatea cea mare ce întâmpina, cu dictarea şi scrisul lecţiilor, din lipsa de cărţi didactice, compusese, după autori ruşi: *Manual de liturgică* (1853), manual de *tipic* (1854), *teologia dogmatică a Bisericii ortodoxe* (1855).

Noul mitropolit, *Sofronie Miclescu* (1851-1860), apreciind talentele şi râvna lui, la 12 Ianuarie, 1856, îl ridicase la rangul de *arhimandrit*.

Aceste toate cunoscându-le Meletie Istrati, îl pofteşte la Huşi, oferindu-i postul de *rector* la seminariul său. Melchisedec acceptă, şi la 5 Martie a fost întărit de către domnitorul Grigorie Ghica, ca *rector* al seminariului, prin decretul Nr. 843, care i se înmânează de către episcopul *Meletie* şi *Leon Ghica*, cari alcătuiau epitropia de conducere a seminariului.

Indată după întărirea sa ca rector, recomandă şi i se aprobă, ca *inspector*, pe ierodiaconul *Climent* [1]), pe care-l adusese cu sine dela Iaşi, cunoscându l ca element de valoare.

Erau însă, cum se vede, multe de descurcat cu fostul rec-

1). Absolvent dela Socola. A predat câtva timp, istoria bisericească, ritorica şi l. latină. In Iunie, 1856, pleacă la Atena, pentru complectarea studiilor teologice. Este Climent Nicolau, gazetarul de mai târziu, dela Iaşi, care, într'un moment de mânie a atentat la viaţa mitropolitului Calinic Miclescu.

www.digibuc.ro

tor, monahul *Nifon* Bălăşescu, căci abea la începutul lunei Aprilie, episcopul Meletie, trimite lui Melchisedec, ordin de luarea pe seamă a seminariului, cu zestrea lui, dela dânsul [1]).

La 9 Martie, 1856, Melchisedec noul rector, face epitropiei, următoarele propuneri: 1. Pe lângă fiecare *şcoală catihetică*, să se numească şi câte un *supleant.*

2. Numărul cliricilor (elevilor) în seminariu, să se ridice, dela 40 la 100. Este adevărat, zice el, că prin legiuirea pentru seminariu, se hotărăşte, pentru eparhia Huşilor, numai 40 clirici. Această eparhie însă, *din 1852*, s'a mărit cu *încă două judeţe*, deci şi numărul cliricilor trebue să se sporească, pentru a nu se mai hirotoni preoţi, fără învăţătură, lucru neconform cu viacul nostru şi cu ideile de propăşire, în toate clasele societăţii şi ruinătoriu, progresului acestui institut.

In urmare, fiindcă încăperile ce acum posedă seminariul de Huşi, nu sânt de ajuns, apoi să se hotărască *un condeiu*, spre a se închiria casele trebuitoare, pentru internarea numărului trebuitor de clirici. Iară *internarea* cliricilor este neapărată, din mai multe priviri: a). Pentru ţinerea disciplinii scolastice şi a educaţiei morale, în duhul sf. Evanghelii, care viderat, nu se poate face când şcolerii vor fi nevoiţi a petrece externi, împrăştiaţi prin diferite locuri, la hanuri sau şi la alte case private. b). Pentru regulata urmare la şcoală şi propăşirea în învăţătură, lucru ce iarăş nu se poate face, când ii vor fi nevoiţi a merge adesea pe la părinţii lor, spre a-şi procura cele de nevoie, pentru hrană sau la cazuri de boală, sau câte odată şi sub pretexturi născocite şi prin urmare a lipsi dela clasă un mai îndelungat timp.

c). Pentru marea sărăcie a cea mai mare parte din clirici, nu numai cei orfani, dar chiar şi din acei cu părinţi, din cari mulţi abea se pot hrăni, cu cât mai vârtos, să-şi ţină cu cheltuiala lor fiii pe la şcoli, în curgerea de câte 6-8, iar uneori şi mai murţi ani. Şi tocmai această greutate, este una din cauzele pentru cari ei aşa de mult s'au ferit şi se feresc de şcoli. Internarea lor va fi o măsură, care va deştepta în ei, iubire de şcoală şi va lipsi pe părinţi de tot pretextul.

---

1). Vezi: „Buletinul Episcopiei Huşilor", pe Mai, 1933, p. 34. — Comp. şi „Buletinul" acelaş, depe Ianuarie, 1934.

www.digibuc.ro

3. Să se hotărască un *condeiu* corespunzătoriu numărului de 100 interni, pentru menaj şi alte necesităţi, precum: încălzirea, luminarea, spălarea, reparaţia, medicamentele şi alte cheltuiele extraordinare.

4. Va fi un act de părintească îngrijire şi duioşie a onorabilii Epitropii, a lua în băgare de seamă pe orfanii cu talente, şi pe lângă internat; a-i ajuta şi cu îmbrăcămintea, în timpul petrecerei lor la învăţătură, precum a fost aceasta totdeauna şi în seminaria centrală.

5. Este necesar a îngriji de timpuriu, pentru a avea pe totdeauna, *profesorii* trebuitori, bărbaţi înzestraţi cu cunoştinţi, dintre fiii patriei noastre şi a nu mai fi nevoie a alerga la *străini*, cari nu pot avea nici consimţire, nici legături cu nevoile locale. De aceia, precum pentru toate celelalte ramuri de ştiinţi, ş-au deschis calea, către o asemenea perfecţionare, prin trimiterea tinerilor pela şcolile europene, spre a se pregăti profesori, pentru şcolile publice, aşa şi tinerii clirici, să nu fie lipsiţi de mijlocul de a se perfecţiona şi ei în ramul ştiinţelor, prin trimiterea la şcoalele înalte ale altor ţări, între altele chiar şi pentru emulaţia lor la învăţătură; mai ales că aceasta este prevăzută şi prin legiuirea, pentru învăţăturile bisericeşti (§ 16). Prin urmare, să se hotărăscă un *condeiu*, pentru trimiterea a *doi tineri*, pentru această seminarie, la universitatea din Atena, unde ei se vor putea perfecţiona, în deosebite ramuri ştiinţifice şi limbi.

Aceste puneri la cale,.... socotindu-se cu totul necesare, spre a se putea ajunge la bun rezultat şi fără de care această seminarie ar putea fiinţa mai mult cu numele, decât cu fapta, sub iscălitul, cu toată supunerea le aduce la cunoştinţa onorabilei Epitropii, rugând-o a hotărî, cele de cuviinţă.

(rector Arhim. Melchisedec).

Se vede însă că lucrurile nu mergeau aşa repede, după cum dorea noul rector, din care pricină, la 17 Aprilie, (1856), înaintează alt raport epitropiei, cerând din nou: 1 „Sporirea numărului elevilor interni, proporţional cu *mărirea eparhiei*, făcută în 1852, fiindcă dinpotrivă, acest institut nici odată nu-şi va ajunge scopu său, de a produce numărul trebuitoriu de candidaţi, pentru preoţie şi aşa, totdeauna va fi nevoie de a se hirotonisi, dintre candi-

www.digibuc.ro

dații neînvățați, lucru ce, pedeoparte și în viitoriu, va ținea preoțimea în neștiință de chiemarea ei; iară pe de altă parte, va paraliza mersul seminariei, răpind dela elevi toată emulația.

2. Incăperile seminariei sunt cu totul ne deajuns și rele. „Odaia pentru *spital* este atât de mică încât abea, cu strâmtoare încap în ea trei crivaturi și o mesuță, și este lipsită de toate comoditățile necesare, pentru o infirmerie. *Trapeza* de asemenea este foarte strâmtă și necomodă; pentru *cuhnie* servește un bordeiu.

3. Pentru 33 persoane, cari dupre buget au a primi hrană dela seminarie, abea le vine pe zi, 39 de parale de persoană, din suma de 11.600 hotărîtă prin buget, pentru hrana lor; dar după scumpetea de astăzi, acele parale nu îmbracă macar pâinea și carnea, pe zi (de și o pâne foarte ră); iar pentru legumuri și celelalte materialuri necesare la hrană, nu mai rămâne nimica.

4. Afară de acestea, nu mai bine de 4000 lei se prevede deficit de pe acum, în contabilitatea acestui institut, pentrucă cuviosia Sa, părintele *Nifon Bălășescu*, fostul rector, se vede că, bineîncredințat în sporirea bugetului, au hrănit 40 de elevi, adăugând pe lângă 20 interni, încă alți 20 externi, din acei ce erau lipsiți de toate mijloacele viețuirei. Din aceasta a urmat, că în loc de 4575 lei, cari vin pe trei luni, dupre budget, pentru internarea acestui seminariu, s'au cheltuit aproape la 9000 lei, prin urmare s'a cheltuit și din analoghia lunilor următoare.

5. Lefile profesorilor și a doctorului, precum și a servitorilor, după îndatoririle lor, precum și dupre scumpetea timpului, sânt prea mici.....

Stăruința noului rector, în interesul instituției care i se încredințase în mână, trebuia să miște pe cei de sus, să-i asculte și aprobe propunerile. Melchisedec, nu era omul deprins să cedeze și nici nu urmărea să complacă cuiva. O singură năzuință avea: *împlinirea datoriei*, la vreme, și cu orice jertfă.

Melchisedec întocmește lista *profesorilor*, cu obiectele lor de predare, *programa* și *lista de bucate* săptămânală, pentru *amploiați* și *clirici*, înaintându-le epitropiei, spre aprobare, cu următorul raport:

www.digibuc.ro

„Pregătindu-se *programa*, dupre carea, conform cu legiuirea pentru organizarea învăţăturilor bisericeşti, are a se urma predarea ştiinţelor, în această seminarie, de asemenea *lista de obiectele* ce au a se propune în fiecare clasă, atât în seminarie cât şi în şcolile bisericeşti ţinutuale; lista de obiectele ce are a preda fiecare profesor, precum şi *programa* pentru *şcolile bisericeşti ţinutuale*; şi în sfârşit, *lista* pentru *masa amploiaţilor* şi a *elevilor* seminariei, comitetul, cu onoare le supune onorabilei Epitropii, rugându-o să binevoiască a-le încuviinţa, spre întocmai urmare. Rectoru seminariei Arhimandr. *Melchisedec. Iconom N. Roiu, Ierod. Climent.* Secretar C. Nica.

Se face *inventarierea mobilelor* seminariului de către icon. *N. Roiu*, iconomul seminariului, a *bibliotecii*, a lucrurilor *trapezii*, a *cămărei* etc. „pentruca pe viitor, să se ştie dece anume comitetul are a fi răspunzător". Toată gospodăria se încredinţează în păstrarea iconomului N. Roiu; iar biblioteca în seama ierod. *Climent* [1]).

Condeiul de întreţinerea cliricilor se măreşte, proporţional cu numărul lor. In Iulie 1858, ministerul dă în primirea rectorului Melchisedec, suma de 7400 lei; iar restul de 52600, până la îndeplinirea sumei de 60000, cuvenită acei seminarii, pe semestrul al II-lea al anului curent (1858), să se ia dela Aga N. *Tulbure*, posesorul moşiei târgului Huşii, şi anume din câştiul „sf. Dimitrie", al anului curent [2]).

Seminariştii profesori săteşti. In 1858, Iulie, ministrul cultelor şi instr. publice, prinţul Dim. A. Cantacuzino, scrie epitropiei seminariului, că pentru pregătirea acelora dintre clirici, cari ar voi a ocupa totodată şi postul de *profesori săteşti*, să se introducă, dela 1 Septemvrie, acel an şi un *curs de pedagogie* şi *metodică*, în seminariu, în care elevii să urmeze, după săvâr-

1) Dos. semin. Nr. 25 şi 85, din 1856-59. Era un început de bibliotecă, din timpul rectorului *Nifon Bălăşescu*. Melchisedec o îmbunătăţeşte, hărăzind 57 cărţi, în 59 volume. După Climent este însărcinat cu biblioteca *V. Mandinescu*. Se face şi mobilier pentru bibliotecă: dulapuri, masă, scaune etc., cari se trec în catagrafia seminariului; iar cărţile în o anumită condică a bibliotecii. La 1861, Mandinescu părăsind seminariul, încredinţează biblioteca unui absolvent al seminariului, Pavel Iacov; iar după el vine un alt absolvent: V. Preoţescu.

2) Dos. semin. Huşi, Nr. 16, din 1856-60, p. 77-81.

www.digibuc.ro

şirea învăţăturilor de gradul întâi. Epitropia pune rezoluţia : „1858, Iulie 30. Comitetul se va conforma cu aceasta, la facerea programului, pe anul viitor, comunicând despre aceasta epitropiei. *Ghenadie* Tripolios". Se însărcinează rectorul Melchisedec, cu predarea acestor studii, de pedagogie.

Cărţi didactice. Şi la Huşi, publică cărţi didactice Melchisedec, şi anume : 1). *Scurtă introducere în cursul ştiinţelor teologice.* Iaşi, 1856. 2). *Catehismul ortodox*, publicat din porunca şi cu cheltuiala prea sfinţitului şi de Dumnezeu iubitorului, episcop al Huşului, D. D. *Meletie Istrate*, prin arhimandritul Melchisedec, rectorul seminariei eparhiei de Huşi, Iaşi. 1857. 3). *Introducere în sfintele cărţi ale Vechiul şi Noului Testament*, prelucrată pentru seminariile române din principatele-unite. 2 volume Iaşi, 1860. Tipografia A. Berman [1]). *Teologia pustorală*, parte tradusă, parte prelucrată, după mai mulţi autori: Antonie, Amfiteatrov, Chiril, Reichenberg etc. Bucureşti. 1862.

La 4 Iunie cere a i se menţine salariul pe care-l avusese a Iaşi, ridicându-i-se adecă, dela 6000 lei anual, la 7200, de oarece făcea şi cursuri, ca profesor.

Era aproape de încheierea anului şcolar. La sfârşitul lui Iunie se ţine examenul semestrului de vară. E poftit şi episcopul la examen. Vine bucuros, făcând şi el întrebări şcolarilor. Rezultatul mulţumitor. Urmează împărţirea premilor. A fost o sărbătoare de deosebită însemnătate pentru Huşeni. Iau parte notabilităţile oraşului. Melchisedec cuvîntează, arătând meritele episcopului Meletie Istrati, cu privire la acest seminariu şi încheie, cu expunerea rezultatului examenului. Solemnitatea are un fast deosebit. Acum absolveşte clasa a IV, prima serie a acestui seminariu. Episcopul Meletie era satisfăcut. Vedea cu ochii, primele roade ale străduinţelor sale, pentru luminarea fiilor poporului. Rectorul îi înaintează un catalog de toţi elevii seminariului, cu rezultatul examenului final. Prin deosebit raport, relevează că externii au notele cele mai slabe, din cauză că nu pot urma regulat la şcoală şi sunt nevoiţi a sta mai mulţi ani într'o clasă.

De asemenea, nu se poate face clasificarea exactă, în ceia

1), B. P. Hajdău (în: „Foiţa de istorie şi literatură". Iaşi, Iulie, 1860) face o elogioasă critică acestei lucrări didactice.

www.digibuc.ro

ce privește *moralitatea* și purtarea lor în general, neputându-se controla petrecerea lor, în afară de școală [1]).

La 28 Iulie 1856, departamentul cultului și instr. publice, cere epitropiei seminariului din Huși, un *memoar* de starea seminariului. Melchisedec, ca rector și președinte al comitetului, alcătuește următorul *memoar*, pe care l înaintează, prin epitropie.

MEMOAR

de starea actuală a seminariei eparhiale de Huși.

I. Corpul profesoral.

1. *Arhim. Melchisedek*, rector seminariei și profesor de teologie.

2. *Iconom Nicolae Roiu*, profesor de istoria sfântă a V. și a N. Testament și de rânduelile bisericești[2]).

3. D. *Nica Constantin*, profesor de istoria universală, gramatica română, istoria patriei și muzica vocală[3]).

---

1). Dos. Episc. Huși, Nr. 175, din 1856.

2). Icon. *Neculai Roiu*. Originar din satul Râșcani, jud. Falciu. Studiase la seminariul central dela Socola, pe care-l absolvi cu *eminența*. In urma concursului ce a depus în Iași, la Noembrie 1845, în mitropolie, în prezența mitropolitului, a episcopilor, a ministrului cultelor și a mai multor persoane notabile a fost numit, pe 1 Aprilie 1846, de către epitropia seminariului Veniamin din Iași, în postul de *catihet*, cu însărcinarea de a preda științele religioase în școala catihetică a ținutului Fălciu. Cu înființarea seminariului de Huși (1851), Roiu predă și la seminariu. La 1853 Decemvrie, organizându-se seminariul de către Nifon Balașescu, Icon, N. Roiu a trecut la seminariu, fiind însărcinat cu predarea: Catehismului mare. istoria biblică, tâlcuirea rânduelilor bisericești și ritorica. (Dos, seminarului, Nr. 83, din 1869-70, p. 67). Era și membru în comitet. Sub Melchisedec a fost un timp și iconom. La 1860, Noemvrie 5 a fost întărit de minister, prin decret domnesc, profesor de catehis, istoria V. și N. Testament, tipic, tâlcuirea rânduelilor bisericești (liturgică), morala evangelică și ritorică. (Dos. semin, *Nr.* 41, din 1861 62 și Nr. 50, din 1863). Dela 1 Aug. 1884-11 Sept. 1885, director al seminariului, când moare. Dela el au rămas: *Cuvântări în duminici și sărbători*, ținute între 1844-1858, Iași. (*Ms. Acad. rom.*, Nr. 3487, foi 143) și *dritul canonic* (Ms. Acad. rom. Nr. 2907).

3). Fusese profesor suplent la școala catihetică din Huși. Trece la seminar. la 30 Decemvrie, 1853; predând istoria universală, a patriei și muzica vocală și având și îndatorirea de secretar. Predase și gramatica română, stilistă (epistolografia) și geografia; iar dela 1860 și l. franceză. La 1861, Ianuarie a fost numit și director al prefecturi de Fălciu. La 1868 a fost suspendat dela catedră, ca instigator împotriva lui Veniamin Arhipescu, rectorul seminariului·

www.digibuc.ro

4. D. *Petru Cârjă*, profesor de aritmetică, geografie şi limba elină.

5. D. *Vasile Mandinescu*, profesor de limba latină, retorică şi istoria bisericească.

6. *Ioan Cojan*, suplent pentru gramatica română, cântări şi aritmetică, la clasa întâia [1]).

Insemnarea I). Rectorul a săvârşit studiile în Academia dela Kiev, cu titlul onorific de: *Magistru în teologie.* 2). Petru Cârjă a urmat cursurile de matematică, literatură şi filosofie la şcoala dela Castoria şi în Constantinopole la Cur-cişme. Iară ceilalţi au absolvat cursurile seminariei centrale dela Iaşi.

Insemnarea II). Comitetul diriguitor seminariei se alcătueşte din . a) Rectorul. b) Cuc. sa icon. N. Roiul, catihetul şi iconomul seminariei. c). Prof. Const. Nica, ca secretariu şi d. prof. Vasile Mandinescu, ca inspector.

II. Elevii seminariei, pe semestrul de vară, anul 1856.

Clasa I-a. Gavriliţă Ioan, Iacov Pavel, Idriceanu Constantin. Popescu Grigore, Popoiul Pavel, Forăscul Ştefan, Petrea Atanasie, Andrişoiul Spiridon, Boroş Elefterie, Bozian Dimitrie, Ionescu Simion, Hurmuzachi Lascar, Scutaru Ioan, Mandrea Pavel, Plesnecute Dimitrie, Gulacru Pavel, Popescu Constantin, Groapă Alexandru, Munteanu Ioan, Urzan Dimitrie.

Clasa II-a Severin Ioan, Florea Ioan, Popescu Gheorghe, Ştiubei Constantin, Constantinescu Nicolae, Ştefănescu Alexandru, Tălăuţă Mina, Dabija Teodor, Băluţă Ioan (mihul), Bejan Vasile, Balan Dimitrie, Băluţă Nicolai, Vasilescu Nicolai, Gorceleu Dimitrie, Avram Gheorghe, Loghin Ioan, Munteanul Ioan, Galaction Constantin, Dragomir Mihail, Bostan Gheorghe, Potorachi Ioan, Darie Nicolae, Petre Ioan, Brânză Grigore, Ciorăscu Constantin.

Clasa III-a. Maxim Gheorghe, Ionescu Gheorghe, Săvescu Andrei, Solescu Toma, Andriescu Teodor, Marin Gheorghe, Mitrofan Nicolae, Nicolau Emanoil.

Clasa IV-a. Cojan Ioan, Gorăscul Ioan, Roiul Grigorie, Mo-

1) Se mai adaugă: Dr. *Teofil Madievschi*, medicul ţinutului Fălciu şi catiheţii: icon. Const. *Focşa*, la Vaslui şi icon. *Gh. Teodorescu*, la Covurlui (Dos] sem. Nr. 18, din 1856, p. 21. —Ioan Cojan devine mai târziu preot şi apoi, protoiereu al jud. Fălciu.

www.digibuc.ro

roşanu Ioan, Oniţă Gheorghe, Manoilescu Ştefan, Folescu Nicolae.

III. Ştiinţele ce se paradosesc în cursul de patru ani.

Anul I. 1. Sfinţita istorie a V. şi N. Aşezământ. 2. Gramatica română. 3. Aritmetica. 4. Limba latină şi elină. 5. Geografia şi 6. Cântările bisericeşti.

Anul II. 1. Istoria bisericească, 2. Istoria patriei, 3. Istoria universală. 4. L. latină şi elină, 5. Tipicul şi 6. Cântările bisericeşti.

Anul III. 1. Istoria bisericească (continuare). 2. Ritorica, cu o prescurtare de logică. 3. Istoria universală în continuare, 4. L. latină şi elină, 5. Tălcuirea rânduelilor bisericeşti şi 6. Cântările bisericeşti.

Anul IV. 1. Dogmatica. 2. Pastorala, 3. Limba latină şi elină, 4. Exerciţii în alcătuirea şi spunerea cuvintelor bisericeşti. 5. Cântările bisericeşti.

Insemnarea I). Pe lângă aceste, se predă încă *muzica vocală*, la toate clasele într'una. 2. Duminica şi sărbătorile, după ieşirea din biserică, se ţine un clas extra-ordinar, pentru explicarea *Apostolului* şi a *Evanghe'iei*, din acea zi. 3. *Pentru exerciţiul, în cele bisericeşti, elevii sunt împărţiţi în şase cete şi fiecare ceată, la rândul său, merge la biserică, o săptămână întreagă, seara şi dimineaţa.* 4. Timpul ocupaţiilor este dispus aşa: Elevii se scoală la 5 ore, la $5^1/_2$ fac rugăciune; apoi se ocupă până la $7^1/_2$, când fac gustare, care se cuprinde dintr'un pahar de ceai cu pâine. De la 8-11 se ţin clasele; la 12 se dă prânzul. La 2-4 se ţin clasele de după amiază-zi, apoi se ocupă cu învăţătura lecţiilor, până la 8 ore de seara, când li se dă cina. Până la 9 se exercitează la cântări; apoi fac rugăciune şi se culcă.

Ramul iconomic. Pentru ţinerea acestei seminariei se dă anual dela Depart. cultului şi al Instr. publice 40.500 lei, împreună cu 9.500 lei, pentru trei catiheţi din eparhia aceasta, după bugetul înjghebat în 1852, când s'a făcut acest institut. Dară, după scumpetea şi trebuinţele de faţă, această sumă nici cum nu este de ajuns, precum se va putea lesne convinge ori şi cine şi anume: 1. Lefile amploiaţilor seminariei sânt prea mici, şi nici cum nu corespund cu îndatoririle ce poartă şi cu nevoile celei mai simple vieţuiri. Un profesor, carele este ocupat câte 16 ore pe

www.digibuc.ro

săptămână, primește o leafă de 2.400 lei pe an. De aici el are să se îmbrace, să-și ție casă cu chirie și—dacă este însurat — să-și hrănească și familia. La școlile publice ținutale, până și profesorii, adjuncți, au câte 3000 lei pe an. Chiar leafa doftorului seminariei este numai de 1000 lei (anual).

2. Lefile slugilor sunt de-asemenea cu totul mici — dela 240 la 350—atunci când astăzi, nici o slugă nu se găsește mai jos de cel puțin 400 lei pe an.

3. Pentru menajul anual este hotărîtă suma de 11.610 lei; încât chiar de s'ar mărgini personalul internatului, în număr de 33, hotărît prin buget, totuși abea ar veni de persoană câte 49 parale pe zi, socotindu-se vacanțiile; dar acum când personalul este 43, nu vine de persoană pe zi, decât 36 parale, când numai pâinea și carnea costă pe zi, 80 lei. De aici urmează, pe de o parte, o mare lipsă în îndestulare; iar pe de altă parte, un deficit, precum comitetul au referat despre aceasta onorabilii epitropii, încă din luna Aprilie, anul curent, supt Nr. 4. Deficitul acesta vine, pe deoparte din scumpetea timpului; iar pe de altă parte, din sporirea cliricilor interni până la 40, atunci când în budget este asigurat un condei, numai pentru 20, așa că, fostul rector, cuviosia sa, monahul *Nifon Bălășescu*, pela sfârșitul rectoratului său, pe lângă 20 elevi interni, au mai introdus la hrană, pe conta seminariei, încă 20 din elevii externi.

4. Pentru încălzire și luminare este hotărît în buget pe an, suma de 2000 lei; însă negreșit, trebuesc pe an 30 stânjeni lemne, care socotite câte 4 galbeni stânjinul, fac aproape 4000 lei; de asemenea lumânări se trec într'un an, peste o sută ocă, cari fac peste 600 lei.

5. Pentru reparațiile anuale este hotărît 1000 lei; dar reparațiile din anul acesta costisesc peste 3000 lei, precum se poate oricine încredința, prin o calculă, cât de puțin scrupuloasă.

Insemnarea 1. Contabilitatea se ține în următorul mod: In toată seara, profesorul **inspector** dă îconomului o listă de personalul ce este a se hrăni pe a doua zi, și potrivit cu aceia se cumpără materialul trebuitor; se cercetează apoi de către rectorul și se scrie într'o deosebită condică, personalul cu hrana consumată pe fiecare zi, împreună cu prețurile productelor și apoi la sfârșitul fiecărei luni, împreună și cu alte cheltueli, pre-

www.digibuc.ro

cum şi la sfârşitul anului, se face o sumă totală de cheltuelile întregului an şi se supune iarăşi epitropiei.

Insemnarea II. Personalul atingător de ramul iconomic, este: **Iconomul**, funcţie ce o poartă unul din profesori, fiindcă nu este leafă deosebită pentru această funcţie, de şi ar trebui. 2. **Stolnicul**; 3. **Un bucătar** 4. Un soiragiu, 5, Un chelner, 6. Un argat, 7. Un fecior pentru curăţirea şi spălarea odăilor, 8. O spălătoreasă.

Incăperile seminariei. 1). O casă cu 7 odăi, din cari 3 mai mari şi 4 mai mici, dispărţite prin mijloc cu o sală. In două locueşte rectorul şi un profesor inspector; în una este biblioteca şi cancelaria; iar celelalte patru, servesc de dormitor pentru 20 elevi şi pentru ţinerea a patru clase.

2). **Trapeza.** Aceasta este o odăiţă foarte strâmtă, încât dupa ce se pun elevii la masă, cineva, ca să-i privească, trebue să se uite depe uşă şi cetitorul stă cu capul plecat, ca să nu se lovească de grindă.

3). **Spitalul.** O odăiţă cu totul necomodă, în care abia încap trei crivaturi mici şi mai rămâne atât loc, cât să se deschidă uşa.

4). **Cuhnea.** Un bordeiu (plin de fum).

Elevii externi. Elevii externi sunt cu totul alt ceva decât cei interni: 1. Ei trăiesc fără nici o priveghere şi disciplină—neapărată în fiecare şcoală, cu cât mai vârtos pentru clirici, — pe la case private, hanuri, crâşme etc.

2. Cea mai mare parte nu frequentează regulat clasele, de unde urmează că, spre a lor şi a părinţilor pagubă, sunt siliţi a petrece mai mulţi ani într'o clasă.

3. Unii, din cauza sărăciei, sunt siliţi după un timp a părăsi învăţătura; alţii, datori pe mai mult timp pela gazde şi neavând cu ce plăti, umblă, pe furiş, ca să nu dea ochi cu creditorii lor; alţii, în sfârşit, se **tocmesc slugi**, pe la felurite persoane private, numai ca să poată, măcar pe apucate, să vie la seminarie, într'o nădejde de a dobândi atestat. — Curăţenia externilor— afară doar de a celor locali — este foarte de jelit. Pentru aceia, încă prin luna lui Mart, anul curent, s'au adus la cunoştinţa onorabilului Departament, necesitatea de a mări internatul acestei seminarii, pentru următoarele rezoane: a). Pentru ţinerea disciplinei scolastice şi a educărei morale a elevilor, în duhul sf. Evagheliі, care viderat nu se pot face, când şcolerii sunt nevoiţi a

www.digibuc.ro

petrece ca externi, împrăştieţi prin diferite locuri, pela hanuri, şi alte locuri private. b). Pentru regulata urmare la clas şi propăşirea în învăţătură; lucru ce iarăşi nu se poate face, când elevii sunt siliţi a merge adesea pela părinţii lor, sau pentru a-şi procura cele de nevoe pentru hrană, sau la cazuri de boală, sau uneori chiar şi sub pretexturi născocite şi prin urmare a lipsi dela clas un timp mai îndelungat. c). Pentru marea sărăcie a cea mai mare parte din clirici, din cari mulţi abea se pot hrăni, cu cât mai vârtos, să-şi ţie cu cheltueala lor, fiii pela şcoli, în curgere de câte 6; iar uneori şi mai mulţi ani, începând dela şcolile ţinutale.

Scolile ţinutale de catehizaţie. Seminaria aceasta are trei şcoli de catehizaţie, aflătoare în cuprinsul eparhiei de Huşi şi anume: 1. **Scoala catihetică din Vaslui:** (Catihet este cucern. sa icon. Constantin Focşa. Şcoala se ţine într'o casă, în ograda bisericei sf. Ioan. Elevi numără 44).

2. **Scoala catihetică din Galaţi:** (Catihet este cucern. sa icon. Gh. Teodorescu; şcoala se ţine într'o casă închiriată. Elevi numără 39).

3. **Scoala catihetică din Bârlad:** (Catihet este icon. Nicolai Păun. Insă aici de un an de zile, nici decum nu s'a ţinut această şcoală, din neîngrijirea catihetului; pentru care onorabila Epitropie au şi hotărît destituirea lui).

1. La aceste şcoli, şcolarii sunt împărţiţi în trei clase: In **cea dintâi** se învaţă ceaslovul, psaltirea, precum şi citirea pe cărţile nouă. **In a doua:** Catihisul, scrisoarea, istoria sfântă a V. Aşezământ pe scurt, cântările şi citirea bisericească.

In a treia. Istoria sfântă a Noului Aşezământ, rânduelile bisericeşti, gramatica română, la sintaxă, cântările, aritmetica, patru lucrări simple şi cu fracţii.

2. Pentru ţinerea acestor şcoli se dau pe fiecare an, 9500 lei, adică câte 3000, afară de cea de Galaţi, care pentru scumpetea de acolo, capătă 3500. In acest condeiu, se cumprinde şi leafa catihetului şi chiria caselor de şcoală şi reparaţia şi mobilaţia, pentru care şi urmează din partea catiheţilor o mulţime de tânguiri. 3. Este neapărat a se adăugi şi în eparhia aceasta câte un *adiunct*, pe la şcolile de catehizaţie, precum s'a făcut în celelalte eparhii; căci almintrelea greutăţile sunt neînlăturabile şi progresul puţin.

www.digibuc.ro

Acest memoar îl însoţeşte, de următoarea scrisoare particulară către ministru, după cum obicinuia el.

C. C. Gheorghie.

Făcând *memoarul* despre starea seminariei eparhiale de Huşi, pe care onorabilul departament îl cere dela epitropia seminariului, împreună cu raportul către epitropie din partea comitetului, îl trimit D-voastre, carele, ca şef al departamentului cultului şi a instrucţiei publice, în puterea § 8, lit. a din legiuirea pentru învăţăturile bisericeşti, sânteţi tot odată şi membru ale pitropiei seminariilor din ţară, şi fiindcă tot odată pre sfinţitul nostru episcop, nu se află acasă.

Pe lângă acestea, adaog a vă ruga c. c. Gheorghie, fie-Vă milă de această casă neformată încă, şi de o mulţime de oameni ce se chinuesc aici, neştiind pentru ce şi până când. Până acum toate tânguirile şi arătările au rămas fără rezultat; acum însă când d-voastră, carile sunteţi părintele şcoalelor naţionale din patria noastră, aţi luat din nou diriguirea lor, nădejdea noastră au înviat, că şi această şcoală atât de părăsită, deşi foarte necesară, va căpăta o nouă sprijinire şi îmbunătăţire. Până acum am auzit, întru adevăr, foarte mult vorbindu-se despre trebuinţa de a forma preoţi cu învăţătură şi morală; însă cest fel de oameni nu cresc dela sine, ca plantele din pământ, ci trebuesc anume formaţi şi după cum se vor forma, aşa se vor avea. Aşa dar, pentru aceasta negreşit se cer înlesnirile şi mijloacele cuviincioase. Dar, când venim la aplicaţie, se găseşte un buget făcut cu patru ani în urmă, carele se hotărăşte a se ţinea, pentru o eparhie de patru ţinuturi, un număr de 20 interni, rămânând ca toţi ceilaiţi, cari ar mai dori a frequenta clasele seminariei, să şeadă pela hanuri, cârciume şi alte case, cine mai ştie ce feliu! fără nici o priveghere şi disciplină morală, fără ca să poată urma clasele regulat, şi apoi cum se poate spera ca cultura clerului în această eparhie va face progres? Cu un aşa mic număr de interni, nici odată nu se vor putea mărgini pretenţiile de a hirotoni dintre candidaţi: căci chiar acum la slobozirea atestatelor acelor 45 de candidaţi, temeiul de căpetenie a fost, că seminaria eparhială nu este în stare a îndestula nevoile de preoţi ce are eparhia; iară

www.digibuc.ro

hirotonirea *candidaților*, paralizează progresul seminariei cu totul; căci tinerii mai bucuroși aleg calea cea mai scurtă, spre ajungerea aceluiaș scop.

Cu începerea noului an școlar, 1856-57, prin buna voința episcopului Meletie, zice Melchisedec — dar și prin stăruința noului rector, adăugăm noi—seminariul din Huși, a căpătat „o preacere radicală, prin stricta aplicare a legiuirei pentru seminarii". Melchisedec ia catedra de teologie, fostă a lui Nifon Bălășescu.

Inspector e tot ierodiaconul *Climent*, care era și profesor. Icon. N. Roiu și Const. Nica rămân la catedrele lor. Se încep cursurile. Afluență mare de candidați, cari nu pot fi primiți în seminariu, din lipsa de fonduri și de local. La 10 Octomvrie, Melchisedec face o adresă energică către episcop, care era la Iași, cerând a stărui pentru instituția sa. Iată acea adresă: Prea sfințite Stăpâne.

Catihetul ținutului Vaslui, prin raportul său, recomandează opt clirici, spre a fi primiți în seminaria eparhiei de Huși. După cercetările ce le am făcut, cliricii sunt bine pregătiți și au și vârsta potrivită, spre a urma cursurile, în acest institut al prea sfinției Voastre, dar atât depărtarea lor, cât și sărăcia, nu le îngădue a urma cursul, ca *externi*, și așa sunt hotărîți a aștepta venirea prea sfinției Voastre, spre a vă cere mila, de a-i ajuta, sau, la din contra, să se întoarcă pe acasă. In aceiași așteptare sunt încă și mulți alții, dintre cliricii externi.

De aceia, sub iscălitul, ce este pus de către prea sfinția voastră în fruntea acestor săraci, silit a asculta în toate zilele tânguirile și a privi lipsile acestor nevoeși, carii, din lipsa mijloacelor, cu părere de rău se văd nevoiți a părăsi învățătura și cariera clericală, iea îndrăzneala a aminti prea sfinției Voastre, nevoile acestei clase și a vă ruga să binevoiți a mijloci, înbunătățirile neapărate, despre care nu ați pregetat a lucra și până acum, adecă *sporirea bugetului, spre a se putea ține un mai mare număr de interni.* Iară dacă poate niscaiva osăbite împrejurări, nu îngădue acum a se face niște îmbunătățiri mai însemnătoare, pentru acest institut, apoi vă rog să binevoiți a mijloci, să se sloboadă dela departament, macar *200 galbeni, spre a se* putea de timpuriu strânge material, pentru *facerea unei cuhne cu trapeza*, la primăvara viitoare, fiindcă *bordeile* acestea de față, lasă că sunt,

www.digibuc.ro

nesuferibile într'un institut public, de sigur nu pot a mai servi.

Prea sfinţite stăpâne! Viitorul Bisericii noastre este în mâinile prea sfinţiei Voastre! O bună voinţă, o mică îndurare a prea sfinţiei Voastre, poate pune o bază puternică seminariei clirosului nostru şi a pregăti nişte bărbaţi vrednici pentru biserică.... Această milă, pe care, cu atâta dărnicie o vărsaţi asupra persoanelor de tot felul, ce năzuesc la îndurarea prea sfinţiei Voastre, vă rog nu o refuzaţi *Bisericii, întru care Duhul Sfânt v'au pus arhipăstor.* Dacă poate *nevrednicia* mea, opreşte mila prea sfinţie Voastre de către această casă, apoi daţi-mi voe a mă exprima şi eu cu cuvintele unui ştiut bărbat: *„Eu nu sunt mai bun decât Iona: Să mă prăpădesc eu, numai alţii să se mântuiască.* Aş primi bucuros, în asemenea caz, să las postul meu, numai mila prea sfinţiei Voastre să nu părăsească această casă, şi să nu treacă cu vederea pe orfanii cliricilor, carii, după Dumnezeu, nu au la cine-şi întinde mâna, şi nici nu doresc a se adresa la mila altora: *Cine stujeşte altarului, dela altar se şi hrăneşte!*

Incă un cuvânt. *prea sfinţite stăpâne!* Prin o singură bunăvoinţă puteţi să vă faceţi un monument frumos pentru viitorime, care să *vă deosebească de mulţimea predecesorilor prea sfinţiei Voastre,* pe treapta arhipăstoriei acestei eparhii, carii, pogorându-se depe ea, *s'au prăbuşit în abisul uitării,* stingându-li-se pomenirea, pentru totdeauna.

Ertaţi îndrăzneala mea; cel necăjit este şi cutezător. Impreună cu toţi fiii sufleteşti ai prea sfinţiei Voastre, dorindu-vă fericită reîntoarcere, rămân.

Al Prea Sfinţiei Voastre, Cel mai dedat şi supus serv.

Arhimandrit Melchisedec.

1856, 1 Octomvrie, Huşi.

Mişcat de acest raport, episcopul intervine la minister, prin următoarea adresă:

EXCELENŢA VOASTRĂ,

Simţind nevoia de bisericaşi, cu calităţile cerute de sfintele canoane şi trebuinţele patriei, încă dela anul 1852, îndată după ce am luat cârma bisericească a eparhiei de Huşi, am stăruit a

www.digibuc.ro

se înfiinţa aici o seminarie, pentru educarea viitorilor bisericaşi, în învăţăturile necesare chiemărei lor. Sunt 4 ani de când fiinţează acest institut şi s'au complectat toate clasele, încât pe fiecare an are a produce câte un număr de clirici, pregătiţi pentru a intra în tagma bisericească. Dar, pentruca acest aşezământ să poată deplin răspunde menirei sale, se cer neapărat, următoarele îmbunătăţiri:

1). Prin bugetul făcut, pentru acest seminariu, la 1852, s'au hotărît a se ţinea un număr numai de 20 de clirici interni. Lesne se poate înţelege, că cu numărul acesta nu se poate îndestula lipsa preoţilor în eparhie, când chiar în timpul de faţă sunt mai multe zeci de biserici lipsite de preoţi, încât, spre o asemene deplinire pe viitorime, se cere neapărat ca numărul cliricilor interni să fie cel puţin de 60, — altfel iarăşi va urma nevoia a se hirotonisi dintre candidaţii nepregătiţi în seminarie.

2). Incăperile seminariei sunt în proastă stare şi cu totul de neajuns, încât se cere neapărat a se adăogi acele încăperi, fără care nici chiar sporiul cliricilor nu s'ar putea avea adăpostul lor.

3). Pentru ţinerea acestui institut, se dă până acuma anual, dela departamentul cultului şi al instrucţiunei publice 50.000 lei, socotite aici şi lefile a 3 catiheţi din această eparhie — dupre bugetul dela 1852 — însă acum scumpetea şi trebuinţele de faţă cer un nou adaos, atât în lefile amploiaţilor cât şi a menajului acestui institut.

4). Osebit, şcolile catihetice de prin ţinuturi, unde se pot forma buni dascali, pentru bisericile de ţară, au trebuinţa de o nouă îmbunătăţire, cel puţin a se adăogi câte un suplent pe lângă fiecare catihet Asemenea şcoală catihetică lipseşte în Huşi, de 4 ani şi trebue numai de cât înfiinţată.

Aceste împrejurări, după datoria arhipastorească, supunându-le Excelenţei voastre,— smerit vă rog a întoarce părintească îngrijire şi asupra acestui ram de îmbunătăţire publică, şi să porunciţi facerea unui buget, potrivit trebuinţelor arătate mai sus.

Prin această faptă părintească, Excelenţa Voastră, veţi câştiga încă un drit la stima publică, recunoştinţa viitorimei şi la rugăciunile bisericei.

Al Excelenţei Voastre către Dumnezu smerit rugător.

Huşi, 1856, Octombrie 11 [1]). **MELETIE.**

---

1). Dos. Episcopiei de Huşi, Nr. 171,1856, pag. 22, 23 şi 37.

www.digibuc.ro

Rezultatul a fost favorabil. Cu începutul anului şcolar 1857, se acordă mijloace, pentru întreţinerea unui număr mai mare de şcolari şi pentru a se plăti mai bine profesorii.

Bugetul anului 1856/57 se încheie cu un deficit de 6040 lei. Melchisedec intervine la minister şi se achită şi acest deficit „cuprinzându-se în el şi restul lefii lui pentru postul de rector".

Noul local al seminariului. La înfiinţarea lui, seminariul a fost aşezat în câteva chilii, din încăperile episcopiei, zidite în 1849 de către episcopul *Sofronie Miclescu.* Crescând numărul claselor şi al elevilor, acele chilii nu mai erau suficiente; de aceia, *Meletie Istrati*, cumpără în 1852, casele boereşti, de lângă episcopie ale lui *Aga Panaitache Panu*, pe care le repară şi le acomodează, ca pentru seminariu.

La 1856, când vine rector Melchisedec, îl impresionează rău aceste case, faţă cu *Socola.* De aceia, chiar din toamna acelui an, intervine la minister, spre a se construi un *local nou*, propriu pentru seminariu. Alcătuindu-se *planurile* din timp, se încep demersurile, pentru obţinerea fondurilor necesare. In primăvara anului 1857, totul era gata. Dar, abea în August (1857), se oferă spatarul *Ioniţă Hasnaş*, posesorúl moşiei Stănileşti, a episcopiei, care să ia asupra sa executarea acestor lucrări, căci la licitaţie, nu se prezentase nimeni. Moartea prematură însă, a episcopului Meletie Istrati şi alte împrejurări protivnice, fac ca lucrarea să înceapă abea în primăvara anului 1858. Hasnaş mergea încet. Nu se ţinea de lucru. La sfârşitul lui August, (1860) Melchisedec, telegrafiază ministerului: „*Vacanţa a trecut. Incăperile nu-s gata. Am făcut multe raporturi. Pe antreprenor nu-l execută nimeni şi neexecutat nu lucrează, căci aşa fel de persoană este d. Hasnaş. Vă rog, puneţi la cale executarea lui, până mai este timp*". După multe stăruinţi, în toamna anului 1861, o parte din clădire fiind isprăvită, intrară elevii în noul local, strângându-se la un loc, din chiliile unde fuseseră adăpostiţi până atunci. Intreaga clădire a fost gata târziu, în 1868. Melchisedec caută a lărgi şi *curtea* seminariului, mai cumpărând alte locuri vecine şi luând şi din *grădina episcopiei*, o bună bucată de loc, având încrederea că „*seminaria este tot o parte a e-*

www.digibuc.ro

piscopiei. Aşa credea Melchisedec, căci aşa era pornirea lucrurilor şi aşa este firesc să fie. Seminariile sunt instituţii ale Bisericii. La noi însă lucrurile s'au petrecut altfel; ca şi averile bisericilor, şi seminariile au trecut cu vremea, pe seama statului; iar la desfiinţarea lor, localurile au fost întrebuinţate pentru gimnazii şi liceie, cum s'a întâmplat cu localul desfiinţatului seminariu de Huşi, în 1893 şi apoi în 1933.

Biserica seminariului. O problemă, de mare însemnătate era găsirea unei biserici, pentru practica zilnică a seminariştilor. Până atunci, seminariştii făcuseră practică, în *catedrala* episcopală. Acum numărul lor crescuse şi li trebuia o biserică anumită, pentru dânşii. Melchisedec, având în privire, poziţia seminariului, care avea în faţă, peste drum, biserica „sf. Nicolae", precum şi alte consideraţiuni de ordin disciplinar bisericesc, la 1 Sept. 1857, înaintează un raport, semnat de membrii comitetului, către epitropie, prin cari cer, ca „pentru practica elevilor, în rânduelile bisericeşti, (potrivit § 8 lit. g din legiuirea pentru seminarii), fiind neapărat ca seminaria să aibă o biserică, unde elevii, sub privegherea rectorului şi a profesorilor, să freguenteze serviciile dumnezeieşti şi să poată singuri *cânta* şi *ceti*, fără nici o piedică; apoi comitetul roagă pe onorabila epitropie, a lucra cele de cuviinţă, spre a se da pe seama seminariei, biserica cu hramul: *„sfântul ierarh Nicolai"*, care este mai apropiată de seminarie şi totodată a regula, ca, potrivit legiuirii citate mai sus, *rectorul să aibă proistoşia acelei biserici*, spre a se putea în toate urma buna cuviinţă (rector seminariei Arhimand. Melchisedec. Ic. N. Roiu, V. Mandinescu)". Pe această suplică, preşedintele epitropiei, pune următoarea rezoluţie: 1857, Sept. 5. *Se încuviinţează, slobozindu-se totodată şi decretul proistoşiei, prea cuvioşiei sale rectorului. Me-*

www.digibuc.ro

letie. Numit proistos, Melchisedec, se interesează acum de *personalul bisericii*, recomandând, la 1 Ianuarie 1858, pe monahul *Grigorie Dobranici*, spre a fi hirotonisit *diacon*, pe seama bisericii seminariului; iar la 8 Martie, acelaş an, cere ca iconomul *Teodosie*, dela acea biserică—care era prea înaintat în vârstă,—să rămână numai ca duhovnic; iar în locul lui, recomandă spre a fi hirotonit, pe diaconul Gheorghe Teodosie.

Se interesează apoi de *documentele* acestei biserici şi aflând că ele erau depuse la judecătoria ţinutului Fălciu, împreună cu ale răposatului episcop Meletie Istrati, intervine ca să se ceară acele documente dela acea judecătorie şi să i se încredinţeze lui, ca *proistos* al acelei biserici. La 29 Ianuarie, 1858, candidatul ţinutului Fălciu, înaintează epitropiei acele documente şi anume: „Dania răposatului *Zaharia Sotir* şi soţia sa *Ruxanda*, din 24 Oct. 1840, rostitoare despre anume avere ce o hărăzesc bisericii „Sf. Nicolae" din acest târg Huşi; altă danie, din 18 Decemvrie 1844, a Ruxandei soţia răposatului, întăritoare daniei din 1840, legalizată de judecătoria ţinutului Fálciu şi o petiţie a Ruxandei, din 12 Noemvrie, 1854, dată răposatului episcop din 13 Noemvrie, acelaş an, cercetarea înaintită de iconomul Teodor Gavriliţă, urmată în obiectul descris prin citata petiţie". Aceste acte, la 16 Aprilie 1860, au fost încredinţate de către Arhim. Melchisedec iconomului N. Roiu, sub luare de adiverinţă [1]).

Reparaţia bisericii. Indată ce această biserică a fost predată seminariului, în 1858, i s'a făcut o reparaţie de întreţinere. Intre altele, i s'a schimbat pardoseala, înlocuindu-se lespezile de piatră (multe din ele sparte), cari erau mai înainte, cu duşamele de dulapi de lemn. Pentru acoperirea acestei cheltueli, s'au vândut lespezile de piatră, cari erau bune, după ce fuseseră preţuite de arhitectul primăriei Iosef Bergher, şi ce n'a ajuns, s'a complectat „din banii rămaşi din colecta ce se făcuse la 1853, pentru cumpărarea *clopotului celui mare* dela această biserică şi cari bani se aflau în păstrare la d-lui sardariul *Nicolae Stănilescul*,

1). Dos. Sem. Nr. 21: Acta bisericii seminariului, cu hramul „sf. Nicoae" din Huşi, la care sunt anexate şi lucrări din anul 1881.

www.digibuc.ro

precum arată atât condica bisericii cât şi însuşi d-lui Stănilescul [1])"

Pela 1881, Narcis Creţulescu, rectorul seminariului, se plânge episcopului că „a slăbit, ca să nu zic, că s'au paralizat cu tot ul dispoziţiile anterioare", ca rectorul seminarului să aibă autoritatea de *proistos* al acelei biserici. La 1881 însă, când se iveşte un conflict între pr. N. Luca şi diaconul C. Lascar, ambii dela aceiaş biserică, către arhiereul Norcis rectorul, se adresează ei ca să capete dreptate. Narcis chiamă pe cei trei preoţi ai bisericii şi pe diaconul reclamat şi ascultând pe fiecare, le-a impus împăcarea Preoţii au primit; iar suplicantul, dacă nu se crede satisfăcut, să-şi continue reclamaţia mai departe [2]).

Conflictul cu Calinic locotenentul de episcop de Huşi. Prin Martie 1860, *Calinic Haripoleos*, locotenentul de episcop dela Huşi, se plânge însuşi domnitorului, împotriva lui Melchisedec, arătând în scurt, că *tinde a scoate seminariul de sub pri-*

1). Cu privire la acest clopot a fost o mare nemulţumire între ctitor şi enoriaşii acestei biserici, care a provocat o reclamă a comişilor D. Iuga şi D. Mardare, către episcopul Meletie. Pricina a fost următoarea: Răposatul episcop al Huşilor, Meletie Istrati, îndemnat de o bună cugetare, din partea enoriaşilor, adevăraţilor ctitori ai acestui sf. locaş, cu hramul „sf. ierarh Nicolae", răposatul clucer *Ioan Mardare* şi răpos. negustor *Zaharia Sotir* au dat blagoslovire, spre a se aduna un fond, din care să se cumpere un *clopot mare* pentru biserică şi la un neajuns, restul să-l dea cititorii. Ducându-se la Iaşi au găsit un clopot bun, întocmai după dorinţa miluitorilor şi a poporului, făgăduind o sporire de ajutor, spre înfrumuseţirea bisericii. Insă, la tocmala clopotului au fost numai partida casei negustorului Zaharia şi un preot al bisericii Teodosie. Aceştia au adus factura de suma ocilor şi de preţ, adeverită de vânzătorul clopotului. N'ajungea suma de 1600 lei. Epitropul s'a bucurat şi a poruncit să aducă clopotul, fără întârziere. Mergând tot cei dintâi spre a aduce clopotul, *vicleanul de Satana, cel ce prigoneşte şi goneşte pe om dela fapta cea bună*, le-a pus înainte, interesul şi *chipul de a se folosi şi dela aceasta*, şi în locul acelui clopot-cunoscut şi episcopului,- au cumpărat altul, cu mult mai *mic* şi *dogit*. Fiind întrebaţi de această faptă, în faţa epitropului şi a miluitorilor, au răspuns, cu un cuvânt tare slab şi nesocotit: „că n'ar încăpea pe ferestrile clopotniţii şi nu ar avea înlesnire de oameni a-l suna, la vreme ce s'ar cere". Făcându-i-se cercetare, suma ce rămăsese dela acel clopot, ia trecut în condica bisericii, spre a se întrebuinţa la alte nevoi ale ei. Intre ambele partide de ctitori au fost neînţelegeri, ameninţând cu stricarea testamentului, vremea însă a liniştit totul. Dos. sem. Nr. 21 din 1858, p. 14-15.

2). Dos. sem. Nr. 196. Personalul bisericei sf. Nicolae, pe anul 1883.

www.digibuc.ro

veghierea episcopului, și că nu trimite elevii la catedrala episcopiei, ci la biserica „sf. Nicolae". Domnitorul, primind plângerea, pune apostolul: „Ministerul de Culte, va da poronci rectorului seminariului, a se supune autorității spirituale, ce se cuvine prea sfinției sale episcopului". *Alexandru Ioan.*

Comitetul seminariului primind o copie depe plângerea lui Calinic, prin ministerul de culte, pune rezoluția: 1860. Aprilie 10. Spre întocmai urmare. Totodată se va răspunde onor. ministeriu, că învinovățirile cuprinse în alăturata copie sunt neexacte, și în ce stă adevărul. (ss) Arhim. Melchisedec, N. Roiu, V. Mandinescu. C. Nica.

Iată și răspunsul lui Melchisedec, la acele învinuiri: „Primindu-se oficia onorabilului ministeriu, cu Nr. 2658, însoțită de copia raportului ce părintele episcop locotenent au dat prea înălțatului Domn, cuprinzătoriu de mai multe învinovățiri asupra rectorului și a comitetului seminariului de Huși, comitetul, cu toată supunerea răspunde că, se va conforma în totul, cu Inalta rezoluție, de și nu au lipsit și până acuma *a se supune autorității spirituale, ce se cuvine prea sfințitului Episcop.*

Totodată, fiindcă în raportul citat se cuprind niște încălcări grave în urmările lor, de și s'au scris cu ușurință, apoi comitetul socoate de a sa datorință a aduce la cunoștința onor. ministeriu următoarele, nu pentru o satisfacție, ci numai pentru a apăra și a păstra liniștea acestui institut, carele din mila lui Dumnezeu, până acuma scăpase nebântuit.

1. Comitetul este învinovățit că *se încearcă a se abstrage dela autorizația și privigherea episcopului.* Din contra, comitetul această priveghere o dorește să fie, cât de aproape și cât de neadormită, fiind convins, că o adevărată și părintească priveghiere, nu poate decât a produce rodurile cele mai mântuitoare, în toate privirile, însă aceia de care comitetul se ferește și cu adevărat se teme, este *duhul intrigei și al dihoniei*, care nu de mult, un an întreg a(u) bântuit seminariul din Socola și a(u) cauzat atâtea scandale, și de a cărora simptome se ivesc și pe aici.

2). Se zice, în acel raport că comitetul, spre a separa seminariul de Episcopie *au închis o portiță ce este în zidul dintre seminarie și episcopie*, Cazul acesta ar avea valoră numai atunci,

www.digibuc.ro

când acesta s'ar fi făcut, cu scopul de a împiedeca îngrijirea şi privigherea părintească a prea sfinţitului, asupra seminariului. Însă la aceasta n'au gândit nimene, şi prea sfinţia sa n'are decât a ordona să se deschiză oricând ar avea plăcere a vizita institutul şi toţi îi vom ieşi întru întâmpinare şi'l vom primi, ca pre un părinte sufletesc al nostru. In vederea portiţei, este un caz de disciplină scolastică; căci nu se poate pretinde că tot ce e în episcopie, ar fi compatibil cu disciplina scolastică.

3). Rectorul este pârît că *de câtva timp*, adică nu de mult, au îndatorit pe elevi a merge la o altă biserică din târg. Şi aici lucrul este denaturat. Nu *de câtva timp*, ci de trei ani, rectorul cu elevii, merg la biserica aici arătată, care este chiar lângă seminarie; şi aceasta nu arbitrariu, ci în puterea legiuirei pentru seminarii, care anume rosteşte la § 8 litera g., că seminariile vor avea o deosebită biserică, pentru practica elevilor în rânduelile bisericeşti; că rectorul va fi proestosul bisericei, şi că acea biserică va fi însemnată de episcopul eparhiot. Tocmai aşa s'au şi urmat în acest caz. Biserica „sf. Nicolae", ce se află lângă seminarie, s'a dat pentru practica elevilor, de către episcopul ce au fost înaintea prea sfinţitului actual, s'a dat cu act, prin carele numeşte pe rector proestos la acea biserică. Intocmai aşa este şi la seminaria de Roman. Episcopia nu sufere prin aceasta nimic; căci ea are tot personalul trebuitoriu; iară la sărbători şi solemnităţi, totdeauna s'a dat corul dela seminarie, ba încă şi rectorul au liturghisit împreună cu păr. Episcopul, şi l-a acompaniat în toate părţile, ori când au fost invitat, martor este tot publicul şi acum, nu aştept decât ocazie, spre a arăta aceiaş supunere, la disciplina clericală.

Ce se atinge de înculparea *prefacerei în tipicul bisericesc*, comitetul este convins că prea sfinţia sa, aici nu exprimă convincţia sa de bărbat inteligent; de aceia nici nu stărue asupra acestui caz, mai ales că prea sfinţitul, cu puterea sa, a nimicit actul cu care episcopul precedent, făcusă pe rector proistos la biserica seminariei şi a numit pe unul din preoţii acelei biserici. Cazul acesta nu are pentru rector nici o importanţă; dar aceia ce lasă în nedomerire este, că dacă prea sfinţia sa, în adevăr ar fi simţit oarecari abateri, dece n'au binevoit, cu părinteasca în-

www.digibuc.ro

grijire şi priveghere, a face observaţiile necesare rectorului sau altuia din membrii comitetului, ci, fără a zice ceva, se duce deadreptul şi *raportează Prea Înălţatului Domn!*

4). Comitetul se inculpă că *ar fi îndepărtat din institut mai mulţi elevi, protejaţi de prea sfinţia sa.* Şi această pâră este neactuală. Comitetul nu depărtează din institut pe nimeni, fără dizlegările mai înalte, dovadă pot fi cataloagele lunare, în cari sânt tot acei elevi ce au fost la începutul anului; afară doară de aceia, cari singuri ar fi părăsit clasele. Comitetul, atâta ştie, că au înlăturat, numai din internat doi elevi, unul carele avea o neputinţă, contrară curăţeniei ce se cere a fi prin odăile elevilor; iar altul, pentrucă n'avea calităţile cerute de regulele internatului, dar nici acestora nu li s'au oprit freguentarea claselor.

5). Comitetul este învinovăţit că *ar fi depărtat pe profesorul de psaltichie* şi l'ar fi înlocuit cu altul, cu mai puţine cunoştinţe. Adevărul este acesta. In seminarie până acum, nu au fost profesor de psaltichie; ci clasele acestea s'au ţinut de unul din elevii seminariului, mai mult din punct de vedere al economiei ce urma a se face, cu ocazia zidirii noelor încăperi. Prea sfiaţitul a avut plăcere a lua pe acel elev, ca cântăreţ în episcopie, aşa încât el primia salaru din seminariu şi serviciul bisericesc îl făcea în episcopie; iară elevii, la biserica seminariului erau lipsiţi de povăţuirea necesară, la cântările şi rânduelile bisericeşti. Această trebuire de psalt, aducându-se la cunoştinţa onorat. Minister, prin raportul Nr., s'au propus a se numi de profesor pentru psaltichie, pe d-lui Severin Ioan, fostul suplent la şcoala catihetică, carele are şi decretul onorabilului ministerul, din anul 1858 şi propunerea s'au încuviinţat. Iară cât se atinge de zicerile că *acesta ar avea mai puţine cunoştinţe în cântările bisericeşti*, comitetul au luat asupra sa răspunderea, încă de când l-au recomadat şi examenele au a se face în fiinţa delegaţilor onor. Ministeriu.

6). Se califică lucrările comitetului de *efecte a răsbunării.* Cu părere de rău, comitetul se vede silit şi aici a mărturisi conştiincios, că el totdeauna au socotit şi socoate, prea sfinţita persoană a episcopului mai presus de putinţa comitetului de a gândi macar la cele ce se impută. Comitetul nu a avut şi nici nu are

www.digibuc.ro

alt simțământ, visavi de persoana episcopului, decât supunere și ascultare, întru toate cele folositoare și mântuitoare.

7). Prea sfinția sa zice că comitetul i-ar mărgini privigherea asupra moralității și a creșterii elevilor, în feliul cel mai religios. Comitetul nu au cugetat la aceasta vreodată și prea sfinția sa, spre mai bună încredințare, nu are decât a cerca să dea, cât de bune exemple și sfaturi de moralitate și religiozitate și comitetul va seconda și imita, împreună cu tot corpul profesoral și cu elevii. Comitetul singur, totdeauna au avut acest scop, în creșterea seminariștilor. Prin urmare și aici nu poate fi vre'o reală neînțelegere, visavi de prea sfinția sa. Prea sfinția sa, nu are decât a porunci comitetului, tot ce Duhul sfânt i-ar dicta, în feliul moralității și a religiozității și va vedea că va fi ascultat cu devotament; căci comitetul nu uită dogma bisericii noastre, că: *fără de episcop nu este Biserică*, și că *aceia ce este soarele pe ceriu, aceia este episcopul în Biserică.*

In sfârșit, comitetul, cu cea mai adâncă părere de rău, trebue a mărturisi, că o *părintească morală* și *religioasă* îngrijire, la care prea sfinția sa așa adeseaori face aluzie, nu ar fi supărat auzul prea Înaltului Domn cu lucruri, cari, parte nu au ființă, parte sânt rău interpretate, provenite negreșit dela niște spirite rău voitoare, ce au informat rău pe prea sfințitul episcop. Dar sperăm că *Duhul adevărului*; carele trebue să lucreze, prin păstorii Bisericii, va statornici *pacea* de mai înainte, care tot deauna a urmat între seminarie și prea sfințiții episcopi, ce au preșezut în Huși, dela înființarea seminariului și până nu de mult.

Aceasta fiind adevărata față a împrejurărilor, scoase prin raportul prea sfințitului părinte, către Prea Inaltul Domn, cu onoare se aduce la cunoștința onorab, Minister, spre a sa știință [1]).

De urmare, în aprilie, *Calinic* trimite lui *Melchisedec* următorul ordin: *Prea cuviosrei sale Arhim. Melchisedec.* Rectorul seminariei episcopiei de Huși.

De datoria noastră fiind a ne ocupa, cu toată siriozitatea, ca tinerii ce se pregătesc în acel institut, în scopul și destinația de a forma cu timpul servitorii sfintelor Altare dumnezeești, din

1). Dos. sem. de Huși, Nr. 22, din 1856-1859. p. 51-53.

www.digibuc.ro

eparhia a cărea administrație ne este încredințată, să fie crescuți în Duhul cel mai religios și deprinși prin exercițiia cu rânduelile slujbei Bisericii, am găsit de trebuință ca toți elevii din internat, conduși de profesorii lor respectivi, ca și în timpul răposatului episcop Meletie, să urmeze regulat, la biserica *episcopiei*, în care rânduelile și tipicul bisericesc, fiind mai bine aplicat, elevii pot trage mult mai bun folos, în privirea deprinderei unei asemenea rânduieli.

Drept care această regulare din parte-ne o facem prea cuviosiei tale cunoscut, spre întocmai urmare.

Locotenent episcop Hușului, *Calinic Harinpoleos.*

Melchisedec răspunde: *Prea sfințitului Episcop, locotenent de Huși, D. D. Calinic Hariopoleos.*

La adresa prea sfinției Voastre, Nr. 338, subscrisul rector, împreună cu comitetul seminariei, cu onoare răspunde, că el nu poate lua asupră-și responsabilitatea de *a călca legiuirile*, pentru învățătura publică a țării, ca unul ce mai vârtos este însercinat cu stricta lor păzire; căci § 8 lit. g. din legiuirea pentru seminarii anume hotărăște, că *spre ferirea tuturor scandalelor și conflictelor*, seminariile vor avea o deosebită biserică, pentru *practica elevilor*, în rânduelile bisericești, și că *rectorul va fi proestosul* acei biserici. Iară, pentru deprinderea elevilor în rânduelile bisericești, comitetul au luat toate măsurile, în cât nu va rămâne nimic de bănuit.

Totodată, comitetul îndrăznește, cu smerenie a arăta prea sfinției Voastre că el, vă va secunda, cu cea mai mare dragoste și supunere, în tot aceia ce va servi spre zidirea și întărirea seminariului, dar nici odată nu va da concursul său, spre stricare și înjosire, din ceia ce se găsește astăzi, care au costisit atâtea ostenele și sudori, ce sunt cunoscute mai bine numai a tot văzătoriului ochiu [1]).

Conflictul acesta între Calinic și Melchisedec a zdruncinat situațiunea lui Calinic, care la începutul anului 1861, a fost îndepărtat din locotenența episcopiei de Huși și în locul lui a fost numit Melchisedec.

---

1). Dos. sem. de Huși, Nr. 22, din 1856-59, p. 58-59.

www.digibuc.ro

Starea seminariului din Huşi sub Melchisedec.

Timpul cât a stat Melchisedec în fruntea seminariului din Huşi, a fost adevărata *epocă de înflorire* a acestei şcoli bisericeşti. Atunci s'a desvoltat seminariul, în adevărat *duh bisericesc*, crescând cliricii în miros de tămâie. Calea bătătorită de ei, era cea dintre şcoală şi biserică. Disciplina era ţinută cu stricteţă. Elementele erau bine selecţionate; iar absolvenţii erau bine pregătiţi. Buni cântăreţi, buni bisericaşi, modeşti, disciplinaţi, erau căutaţi, ca iarba de leac şi prin alte eparhii. Cei ce intrau în cler, deveniau preoţi cucernici, cinstiţi de popor; fiindcă, în biserică, slujeau cu vrednicie şi în frică de Dumnezeu; iar în afară de biserică, se purtau cu demnitate şi călcau preoţeşte. Incepând dela 1860 — când Melchisedec fusese ministru de culte şi instrucţiune publică — seminariul de Huşi a avut, câţiva ani dearândul şi clasa V-a, ca o năzuinţă de a călca pe calea seminariului dela Socola. Atunci a atins apogeul său de dezvoltare, atunci a fost „vrâsta de aur", a acestui seminariu, cum o numeşte rectorul aşezat de Melchisedec, după demisiunea sa — *Innocenţiu Moisiu.*

Dar, în curând începe declinul. Se numesc profesori streini de Biserică, cari, habar n'aveau de menirea seminariilor. Unii dintre ei *atei.* Se iscă şi vrajbe în seminariu. Rectorul nu mai are autoritatea necesară. Seminariile sunt scoase de sub supravegherea şi autoritatea chiriarhală. Locul de rector, îl ţine multă vreme şi unii dintre profesorii laici. Programele se reformează, introducându-se o serie de studii profane, fără nici un folos cliricilor. In acelaş timp, se restrânge cadrul ştiinţelor teologice. Disciplina bisericească scade. Seminariştii nu mai freguentează biserica regulat; deci, nu mai cunosc slujba bisericească. Muzica vocală, care se introdusese, îi smulge dela strană şi-i urcă în cafas, unde nu mai pot fi supravegheaţi, ca la strană, şi nici nu mai ştiu cântările pe psaltichie. Strana? Este treaba cântăreţilor, ziceau ei. Un *duh lumesc*, pătrunde în seminariu. Mai târziu îşi pierduse şi numele. Aşa de pildă, pela 1864 i se zicea: *Gimnaziul clericale din Huşi*[1]; iar seminariului central dela Iaşi, i se zicea: *Liceul bisericesc din Iaşi*[2]). Absolvenţilor de seminariu, înstreinaţi de bi-

1. Dosarul sfintei Episcopii de Huşi. Nr. $\frac{9}{727}$, din 1865.
2. *Şt. Ciobanu* în „Şcoala Basarabiei", pe Fevruarie. 1921. p. 183-90.

www.digibuc.ro

serică, le era acum ruşine de a se mai face preoţi şi căutau alte ocupaţiuni. Astăzi, mai rău. Umblă după parohii, fără însă să aibă duh bisericesc. Nu ştiu să ţină strana şi nu li-i dragă biserica, fiindcă aşa sunt crescuţi. Unora nici haina preoţească nu le mai place. Se poartă civili, raşi, tunşi şi frezaţi, abia-i mai cunoşti că-s preoţi. Sunt laici, dela „haină până la suflet". Vor fi buni ei de cooperative, bănci, cluburi politice, de alegeri şi de orice vreţi, numai de preoţie, nu. Nici ei singuri nu-şi mai dau numele de preot [1]). A pierit *duhul evlaviei* şi al *cuviosiei*, luându-le locul apucăturile cele mireneşti. *Aluatul* s'a amestecat cu coca, de nu se mai cunoaşte şi nu-şi mai produce efectul. Aşa s'au schimbat bunele orânduieli în cler, odată cu vremile.

II. ARHIMANDRITUL MELCHISEDEC

Deputat în DIVANUL AD-HOC.

Ca profesor şi rector al seminariului, Melchisedec era mâna dreaptă a episcopului de Huşi. Ca vederi politice însă, se deosebeau. Avea păreri, cu totul protivnice, ca ale episcopului său.

Melchisedec era un înfocat apărător al *Unirii Principatelor*; pe când *Meletie Istrati*, influenţat de fratele său *Nicolai Istrati*, şeful *antiunioniştilor*, era contra. La 29 Iunie, 1856, când se serbează la Huşi, hramul episcopiei, Melchisedec rosteşte în biserica catedrală o cuvântare înălţătoare, în sprijinul *Unirii*, care a fost numită de el: *Jertfă pentru unirea principatelor*. Luând ca temă cuvintele Mântuitorului: *„Precum tu, Părinte, întru mine şi eu întru tine, aşa şi aceştia întru noi, una să fie"*, expune avantajele *unirii*, din toate punctele de vedere şi pericolele neunirii şi ale vrajbei. Admirabilă cuvântare, care arată înalta concepţie şi cultura superioară, eminamente creştină a oratorului. Mă gândesc, ce mină trebue să fi făcut episcopul Meletie Istrati şi în ce situaţie penibilă a fost pus, în faţa clerului şi a poporului, prin acest cuvânt, rostit de rectorul seminariului episcopiei sale.

Melchisedec propovăduieşte, la orice ocazie, ideia *unirii* ţărilor surori, in cercul activităţii sale şi acest cerc era destul de mare. Avea la îndemână *amvonul* şi *catedra* şi pe lângă acestea,

1). Simeon *Mehedinţi*: Rev. *Cronica Romanului. IX*, p. 131.

www.digibuc.ro

propaganda prin profesori și elevi. De aceia, la Huși, se formează un curent puternic, printre clerici și poporani, pentru *unire*, fapt ce a influențat mult asupra sănătății episcopului Meletie Istrati, care, în primăvara anului 1857, se îmbolnăvește și în curând moare.

Melchisedec ales deputat al preoțimii eparhiei Hușilor *în divanul* Ad-hoc. In primăvara anului 1857, urma să se facă alegerile pentru *divanul Ad-hoc:* Tot clerul eparhiei a fost convocat la Huși, ca să-și aleagă un membru, din sânul său, în divan. Candidatul antiunioniștilor, susținut de Meletie Istrati—care încă nu căzuse bolnav—era icoNomul *Ioan Râșcanu*, preot la episcopie. In alegerile făcute de *Vogoride*, prin fraudă, este ales el. După contestarea alegerilor însă și anularea lor, s'a făcut alegere, din nou. Intre aceste însă, Meletie Istrate moare, la 31 Iulie. Melchisedec îi ține un discurs la înmormântare, luând ca temă: „Cine este omul carele să fie viu și să nu vadă moartea?", arătând în idei, de înaltă concepție de filozofie creștină, nimicnicia vieții omenești.

Ca locotenentd e episcop este trimis arhiereul *Ghenadie Tripoleos*, care și prezidează alegerea, fixată pentru ziua de *29 August*, (Tăierea capului sf. Ioan Botezătorul), după sf. liturghie.

Clericii chiemați să ia parte la vot, pentru alegerea unui membru, din sânul lor, în divanul *Ad-hoc* erau: Arhim. *Melchisedec*, arhim. Isidor Călin, protosinghelul Veniamin Adrian.—*Ieromonahii:* Climent, Varnava și Nectarie.—*Iconomii*: Ilie Ștefănescu, Neculai Donie, Vasile Frumuzachi, Teodor Gavriliță, Ioan Râșcanu, Const. Bendescu, Vasile Tataranu, N. Roiu, Teodor Manole, Teodosie Rascarache, Vasile Maxim, Anastase Frimu, Pavel Nicolau, Gavril Adrian, Neculai Ioan, Toma Graur, Petrache Darie, Ioan Brândescu, Ioan Mardarie și Gh. Bucur. Apoi următorii preoți: Neculai Harnagea, Ioan Tataranu, Ioniță Purpulină, Gheorghie Arhire și Ioan Florescu. In total 31.—La încheierea votului, este ales *arhim. Melchisedec*, care mulțumește, printr'o alocuție, bine închiegată. Impreună cu membrii clerului, alcătuește îndată un *program de reforme*, pe cari urma să le susțină în divan, în numele alegătorilor săi. Programul acesta cuprinde *dezideratele clerului*, cari au servit de bază, tuturor legiuirilor ulterioare bisericești. La 21 Septemvrie, 1857, se convoacă membrii divanului la Iași. Sofronie mitropolitul Moldovei, ca președinte, trimite lui Melchisedec, la Huși, următoarea adresă:

www.digibuc.ro

Prea Cuviosului Arhimandrit Melchisedec.

După încunoştiinţarea ce am primit dela Departamântul din lăuntru, prin adresa Nr. 19.317, urmând a se convocă *divanul Ad-hoc*, facem cunoscut prea cuviosiei tale, de a te afla nesmintit, în capitalie, sîmbătă, la 21 a corentei luni. *Sofronie.* mitropolitul Moldovei.

Melchisedec primind adresa, face chiriarhului său, următorul raport, cerând aprobarea unui concediu:

Onorabilei epitropii a seminariei eparhiale de Huşi.

In urmarea chiemărei la divanul Ad-hoc, ca deputat al preoţimei din eparhia de Huşi, având a lipsi dela postul de *rector* al seminariei acestei Eparhii, pe timpul cât vor ţinea sesiile numitului divan, subscrisul roagă pe onorabila Epitropie a însărcina, atât cu predarea obiectelor ce privesc pe subscrisul, cât şi cu contabilitatea şi diriguirea seminariei, în curgerea acelui timp, pe ceilalţi membri ai comitetului seminariei şi anume: Pe sf. sa părintele iconomul *Nicolae Roiul*, catehetul; pe d. profesor *Nica Constantin*, secretariul şi pe d. profesor *Vasilie Mandinescu*, inspectorul, cari vor fi datori, întru toate, a urma după programa acum lucrătoare şi după aşezământul seminariei, şi a ne trimite relaţie, pe toată săptămâna, despre starea seminariei.

Rector Seminariei, Arhimandrit Melchisedec.

Pe acest raport, chiriarhul pune rezoluţia: „1857, sept. 19. Se încuviinţează. *Ghenadie Tripoleos*, locotenent diocesei de Huşi".

După plecarea lui Melchisedec, primea, din partea comitetului, rapoarte regulat, despre mersul seminariului. Aşa, spre sfârşitul lui Septembrie, (1857). primeşte următorul raport:

Onorabilului Rector al seminariei Eparhiale de Huşi
Arhimandritul Melchisedec.

In urmarea însărcinării pusă asupra subscrişilor, membri ai comitetului seminariei de Huşi, cu diriguirea acelei seminarii, în lipsa preą Cuviosiei Voastre, încuviinţată de onorabila Epitropie, prin rezoluţia din 19 a curentei, cum şi însărcinarea de a raporta despre starea actuală a seminariei, încunoştiinţăm;

1. Clasurile urmează regulat, toţi profesorii şi clericii: asemenea si *mergerea la biserică* se păzeşte, cu stricteţă.

www.digibuc.ro

2. Internatul seminariei cuprinde un Nr de 51 clirici, şi în total 64 persoane; 3 clirici acum se află bolnavi[1]).

3. In sfârşit, mântuindu-se banii ce s'au lăsat pentru ţinerea seminariei, subscrişii socot de cea întâi datorie a încunoştiinţa, despre o asemenea lipsă de bani, trebuitori la strângerea proviziei şi a menajului din fiecare zi,

Icon. *N. Roiu, V. Mandinescu,* Secretar *C. Nica*[2]).

Impozantă este adunarea membrilor din divanul *Ad-hoc* al Moldovei. Bărbaţi bisericeşti şi mireni, de o capacitate superioară, iau parte la dezbaterea chestiunilor puse în discuţie. De aceia această adunare va rămâne celebră, în analele istoriei noastre bisericeşti şi naţionale. In rândul marilor patrioţi şi oratori distinşi, găsim pe *Mihail Kogălniceanu, Petre Mavrogheni, Anastasie Panu, Const. Hurmuzachi, Dimitrie Cozadini, Dim. Ralet, Manolachi Costachi-Epureanu, Dim. Cracti* şi alţii; iar dintre persoanele bisericeşti: *Sofronie Miclescu,* mitropolitul Moldovei; *Nectarie Hermeziu* Sotiriopoleos, locotenentul de episcop al Romanului; *Ghenadie Şendrea,* locotenentul de episcop al Huşilor; *Filaret Scriban* Stavropoleos, egumenul mânăstirei Socola; *Calinic Miclescu* Hariopoleos, egumenul mânăstirii Slatina: Arhim. *Neofit Scriban* alesul clerului Iaşilor; *Archim. Melchisedec* deputatul clerului eparhiei Huşilor şi iconomul *Dimitrie Matcaş,* dela Roman.

Duminică 22 septembrie, 1857, s'a deschis *divanul,* cu un ceremonial deosebit. Mitropolitul Moldovei, *Sofronie Miclescu,* rosteşte o cuvântare impresionată, având ca motto: Innoise-vor ca ale vulturului tinereţele Tale (Ps. 103) şi încheind cu următoarele cuvinte; „Acum a sosit timpul, de a dovedi lumei, prin fapte, nobilimea sângelui care circulează în noi, de a ne recomanda Europei întregi, că meritäm îngrijirea ei şi că suntem vrednici de garanţia ce ne-a dat. Să fim dar înţelepţi şi cumpătaţi în toate, căci întru acestea stă toată mântuirea noastră! Nu vorbe multe şi mari, nu împerecheri şi părtiniri, *ci un gând şi*

1). Farmacistul *Albert Wotsch* din Huşi, furniza seminariul cu medicamente şi cu *lipitori,* cu pusul lor la elevi, a 30 parale una.

2). Dos. seminariului de Huşi. Nr, 22, din 1856-59. — Notă. *Dosarele* seminariului din Huşi, *epoca lui Melhisedec,* se află în arhiva Episcopiei Huşilor, depuse de scriitorul acestor rânduri, când a plecat la Bucureşti, fiind numit vicar arhiepiscopesc, pe *ziua* de 1 *Aprilie,* 1935.

www.digibuc.ro

o inimă, pentru folosul tuturor, fără osebire. Moldo-Românii de astăzi, sunt toți tot una, ei au o origină, un sânge, o *patrie*, o istorie, o *credință*, un *Dumnezeu* !... Deci, credință, iubiților, către Bumnezeu, credință către patrie și către nație...".

Acest magistral discurs al veteranului mitropolit al Moldovei, a deșteptat un mare entuziasm, printre deputați. Aleșii clerului sunt într'un gând și o inimă, cu cei mireni.

Melchisedec, alături cu frații Scriban și cu alți clerici luminați, este sufletul mișcării, pentru *Unirea Principatelor* și pentru realizarea *doleanțelor clerului*. „In aceste momente ale națiunei— zice D. A. Sturza—Melchisedec a fost la *înălțimea preotului și a patriotului*[1])". Chipul cum trata el chestiunile puse în discuție. pătrunderea lor adâncă și forma aleasă sub care le prezenta divanului, atrase atențiunea tuturor bărbaților, bisericești și laici, cari descoperiră într'ânsul un suflet de elită, un patriot convins un cleric de o cultură superioară, teologică și profană, un demn reprezentant al clerului, o minte care țintește departe. De aci înainte, Melchisedec este consultat, de toți bărbații mari de Stat în chestiunile bisericești, ce urmează a fi rezolvate.

Ziua de 7 Octomvrie, 1857, când s'a votat *Unirea Principatelor*, a fost *ziua cea mai frumoasă*, din istoria modernă a neamului nostru. Toți deputații, clerici și mireni, într'un entuziasm de nedescris, au semnat *unirea*. Pentru Melchisedec *unirea* era nu numai o cerință națională a vremii, nu numai o dorință scupă a sufletului său, ci o adevărată *dogmă* a Bisericii naționale.

Mitropolitul *Sofronie*, subscriind *pentru unire*, zice: „Unde-i turma și păstorul". Icon. Dim. *Matcaș* dela Roman, mărturisește că tot clerul și poporul dela Roman, cu lacrămile în ochi, l-au rugat să semneze, pentru dorințele rostite în programul național: *Unirea Principatelor; prinț strein* etc.: iar deputatul țăranilor, *Ioan Roată*, subscriind, zice; „Noi nu știm a ura, dar Dumnezeu știe a se îndura". Votanți 81 pentru și 2 contra: Nectarie Hermeziu, locot. de episcop al Romanului și logof. Alecu Balș.

In ședința dela 15 Octomvrte, se fixează o listă de 12 chestiuni, ce urmau a se pune în discuțiunea adunării. La Nr. 5 se

1). Răspuns la discursul de recepțiune la Academia Română al lui I. Kalinderu p. 90.—Comp. *Buletinul* ședințelor *Adunării Ad-hoc a Moldovei* Iași. Buciumul român. 1858.—C. *Diculescu*: Episc. *Melchisedec*. Studiu asupra *vieții* și *activității* lui.... 1908. Bucureşti.

www.digibuc.ro

propunea: „Libertatea culturilor, în marginea capitulațiunilor"; iar la Nr. 6; „Inființarea unei *autorități sinodale centrale,* pentru trebile duhovnicești ale Bisericii". La punctul V. Melchisedec propune, din partea clerului, următoarea formulă: „*Religia domnitoare în România este religia ortodoxă a răsăritului.* Exercițiile culturilor celorlalte religii recunoscute, sunt libere, însă cu restricția prevăzută în capitulație și cu nejignirea religiei țărei".

In ședința dela 4 Noemvrie se rostește adunarea asupra punctului 6, astfel: „Recunoașterea neatârnării Bisericii ortodoxe a răsăritului din Principatele Unite, de orice chiriarhie, păstrându-se însă unitatea credinții și înțelegerea cu Biserica ecumenică a răsăritului, în privința dogmelor. II. Inființarea unei autorități sinodale centrale, pentru trebile duhovnicești, canonice și disciplinare". *Melchisedec,* împreună cu arhim. Neofit Scriban, icon. D. Matcaș, Gr. Balș, Dim. Grigoriu și A Botez-Forăscu propune a se adăuga la punctul al V-lea, cuvintele: „Unde va fi reprezentată și preoțimea fiecărei eparhii". Desigur că, cu drepturile consacrate în sinoadele ecumenice.—La aceste, Adunarea mai adaugă punctul III: „Nici odinioară și nici într'un chip, mitropoliții și episcopii țării, nu vor putea fi aleși dintre streini sau dintre împământeniți". In ședința dela 15 Noemvrie, *Melchisedec* propune ca „numai cei de religie ortodoxă să fie socotiți ca cetățeni români". In ședința dela 18 Decemvrie, susține, cu adânci temeiuri și cu o elocvență strălucită, *împroprietărirea țăranilor.* In ședința de la 20 Decemvrie, în urma unei calde cuvântări a lui Melchisedec, după care a luat cuvântul D. Miclescu, N. Bossie, Anastasie Panu, M. Kogălniceanu, Manolachi Costachi-Epureanu și alții, se votează *dorințele clerului, cu unanimitate,* formulate în 12 puncte. In aceiași zi, ca membru al divanului, ia parte la înmormântarea vornicului *Vasile Pogor* din Iași, rostind cu acest prilej, o frumoasă cuvântare, în biserica „sf. Nicolae" din Muntenime.

Dar nu numai în ședințele publice, ci mai ales, în discuțiunile private, intime, *Melchisedec* a avut cuvântul hotărîtor, în multe din problemele dela ordinea zilei, prin perspicacitatea minții sale, prin tactul și prin influența pe care o avea.

Divanul „Ad-hoc" se închide la 13 Ianuarie, 1858.—Melchisedec se întoarce la Huși, la catedra și la rectoratul seminariului. Ideia unirii, i se părea lui însă, că nu pătrunsese adânc în su-

www.digibuc.ro

fletele mulțimii; de aceia, în ziua de 14 Decemvrie, 1858, cu ocazia alegerii deputaților, dintre *proprietarii mari* ai jud. Fălciu, rostește în catredala episcopiei de Huși, o celebră cuvântare, fiind față și *Colonelul Alex. Cuza*, ales în urmă domnitor al ambelor Principate române, sub numele de: *Alexandru Ioan I. Cuza.*

Luase ca temă, textul: „Și a treia zi, disdedimineață, s'au produs tunete și fulgere și nori întunecați acopereau muntele Sinai, și s'a spăimântat tot poporul cel din tabără; iar muntele Sinai fumega tot, că se pogorîse Dumnezeu pre el, în chip de foc (Ieșirea, XIX, 16-19)". Melchisedec a fost inspirat, făcând o splendidă comparație între turburările de atunci ale elementelor naturii, când Iehova a dat poporului Israelit legea, pe muntele Sinai și neliniștea sufletească ce cuprinsese spiritele Românilor, în preziua marilor evenimente ce se urzeau: *Unirea Principatelor* și *alegerea unui singur domnitor,* peste amândouă țările române.

In zilele de 16 și 17 Decemvrie, 1858, urma să se facă alegerea deputaților dintre *proprietarii mici* și târgoveții din ținutul Fălciu. Melchisedec rostește, în catedrala episcopiei, altă cuvântare patriotică, luând ca temă: „Să iubești pre Domnul Dumnezeul tău, din tot sufletul tău, din toată inima ta și din tot cugetul tău; iar pe aproapele tău, ca însuți pe tine. Intru aceste două porunci se cuprinde toată legea și profeții (Matei XXIII, 35-39)". Arată datoriile către Biserică și către țară, zicând: „Biserica are și ea nevoile ei, lacrămile ei, cari iarăși sunt tot ale noastre, precum nevoile și lacrămile mamei sunt totodată ale fiilor; căci, cu ce buze veți săruta icoanele sfinților în biserică, cari cu toții s'au uitat pe sine, pentru dragostea lui Dumnezeu și a aproapelui... Și, cu o măestrie de orator desăvârșit, elocința ilustrului Arhimandrit—cum zice prof. Diculescu—desvoltă ideie după ideie, sentiment după sentiment și în mersul ei dulce, lin, fermecător, pătrundea, convingea, mișca și înmuia inima și sufletul auditorilor.

Incheind, putem zice, fără frică de contrazicere că niciodată amvonul Bisericii românești, n'a răsunat de predici mai înălțătoare, mai călduroase și mai pline de accente patriotice, cum a răsunat atunci, prin rostul de aur al dulcelui cuvântător: Arhimandritul Melchisedec.

www.digibuc.ro

III. ARHIMANDRITUL MELCHISEDEC

Ministru de culte şi instrucţiune publică.

Renumele pe care şi-l căpătase arhim. Melchisedec, ca membru al clerului, în divanul *Ad-hoc* al Moldovei şi legăturile strânse de cunoştinţă şi prietenie, pe care le încheiase, cu marii bărbaţi ai ţării, clerici şi mireni, au făcut, ca la timpul oportun, să fie chemat şi în alte însărcinări, mult mai înalte şi mai delicate.

Se ştie, că în primul an al domniei glorioase, a celui dintâi domnitor al ambelor principate, *Alexandru Ioan I. Cuza* (1859), s'au perindat în Moldova, *trei ministere*, unul de o mai scurtă durată ca altul. Împrejurările erau de aşa natură, că cereau dese premeniri de oameni, ca să iasă la suprafaţă, cei mai destoinici.

In primăvara anului al doilea (1860), a primit însărcinarea de a forma un nou cabinet, marele bărbat de stat: *Mihail Kogălniceanu*. La alcătuirea listei ministeriale, acest iscusit om politic, s'a gândit că ar fi nimerit să pună la departametul *cultelor şi instrucţiunii publice*, un *cleric cult* şi în acelaş timp mare *patriot*, care să-l ajute la rezolvarea delicatei probleme a „secularizării averilor mânăstireşti„; de care depindea, în bună parte, ulterioara desvoltare şi propăşire a *Principatelor române*, de curând împreunate la un loc, sub o singură conducere politică.

Clericul dorit a fost găsit, nu după multă gândire, în persoana *arhim.* Melchisedec. Premierul îl cunoscuse bine şi-şi dădea socoteala că, nimeni altul, nu ar fi mai potrivit şi mai capabil, ca să conducă acest departament, în împrejurările excepţional de grele de atunci, decât călugărul învăţat, clericul distins, înflăcăratul propoveduitor depe amvon şi depe tribuna publică, a *unirei ţărilor surori*, dascălul merit de teologie, cu titlul academic de „magistru în teologie" dela Kiev: *rectorul Seminariului din Huşi*; care, în toate împrejurările, dăduse dovezi, de înalt patriotism, de adâncă pătrundere a lucrurilor şi de un fin tact politic. Kogălniceanu cântărise, cu maturitate şi valoarea omului şi greutatea problemei, a căreia rezolvare o aştepta dela dânsul Câţi nu se aşteptau să ocupe acest loc, premierul însă îşi dăduse perfect seama, că o chestiune ca „secularizarea averilor mânăstireşti" nu putea să o rezolve lesne, un laic oarecare, fără luminile ştiinţei teologice şi fără cunoştinţa, în special, a *dreptului*

www.digibuc.ro

bisericesc şi a legiurilor normative ale Bisericii. Melchisedec întrunea, toate însuşirile cerute, atât ca teolog şi cleric, cât şi ca bărbat cu simţ politic şi desăvârşit patriot. El era, „bărbatul dorirîlor", de aceia Kogălniceanu îl poftește la Iaşi şi consultându-l, acesta acceptă de a face parte din cabinetul său, ca *ministru de culte*, cu aprobarea şi a domnitorului *Alexandru Ioan I. Cuza*. Kogălniceanu se va fi gândit poate, să facă din Melchisedec o *coadă de topor*, pentru a lovi în ierarhia bisericească. Melchisedec însă, neîndoios, se gândea la *ridicarea Bisericii strămoşeşti*.

La 30 Aprilie a fost întărit de Domnitor, publicându-se decretul în monitorul oficial, din aceiaşi zi. Era în vârstă de 37 ani.

Guvernul alcătuit de M. Kogălniceanu, la 30 Aprilie 1860, avea următorii miniştri : *M. Kogălniceanu*, preşedintele cabinetului şi ministru din lăuntru ; *Damaschin Bojinca*. la dreptate. *Eugenie Alcaz*, la finanţe. *D. Cozadini*. la lucrările publice. Cuvioşia sa *Arhim. Melchisedec*, la culte şi instrucţiunea publică. *Mihaĭ Jora*, la afacerile exterioare şi *colonelul G. Adrian* la oaste.

Un ziar guvernamental, relevând prezenţa arhim. Melchisedec în minister, scrie : „*Pentru prima oară* se vede, în lista miniştrilor din principate, figurând numele unui membru al clerului. Dacă am judeca venirea *arhim. Melchisedec* în cabinet. numai ca acel al unei simple persoane, totuşi nu am avea *decât a felicita* pe d. Kogălniceanu, despre alegerea sa. Inzestrat cu cunoştinţi solide, cu principii liberale şi progresite, deputatul clerului, din marea adunanţă *Ad-hoc*, din 1857, nu poate decât a trezi simţiminte de simpatie şi încredere, în orice inimă de român.

Noi însă, privim ceva încă mai mult, în această numire, privim în ea, asociarea la trebile publice, participarea la mărirea şi prosperitatea naţiei, *a unui element nou*, de care trebile statului, spre marea paguba lor, *au fost lipsite*, până acum.

Nu trebue a se aprinde lumina şi a se ascunde sub obroc ! şi iarăşi „*voi sunteţi lumina lumei*": a zis răscumpărătorul omenirei, vorbind apostolilor săi ; cum dar, acei cari reprezintă astăzi acea *lumină cerească*, acel duh al blândeţei şi al adevărului, să fie ei ţinuţi departe de trebile publice ? Să fie, cu alte cuvinte, ţinuţi sub obooc ? Biserica noastră este o Biserică naţională. Biserica română, membrii ei, sunt fii ai României. Pentruce deosebire între fraţi ? Pentruce înlăturarea a o parte din

www.digibuc.ro

fii, de a nu da ajutorul lor mumei comune, la nevoe? Şi cu atât mai mult, cu cât acei fii pot aduce împreună cu ei, pe lângă avantajele *omului de Stat* şi *virtuţile* şi dulceaţa ministrului Altarului.

Mitropolitul ţărei a fost pururea capul adunanţelor noastre legislative; episcopii eparhioţi au figurat şi ei pururea. Era, în adevă, necesitate, ca un membru al clerului, să-şi aibă locul şi în administraţiunea supremă a Statului, mai ales acum, în timp de organizare şi când clerul nostru nu e nici decum una din părţile naţiunei, care reclamă o îmbunătăţire şi o reformare mai puţină.

Cine în adevăr, poate să cunoască mai bine nevoile şi păsurile clerului, lipsurile lui morale şi materiale? Cine poată să proceadă, cu o mai mare ardoare şi zel, la reorganizarea şi înălţarea lui, la treapta ce i se cuvine a avea, în o societate creştină şi românească, decât însuşi *Acela*, care le cunoaşte pe toate, prin ispită; *Acela* care, de multe ori poate, în singurătatea sa, a oftat adânc şi a suspinat, cu amar, asupra decadenţei morale şi materiale, în care se află la noi clerul în genere? Instrucţiunea publică asemenea. nu porte decât a prospera şi a răspunde la toate aşteptările ţărei, sub un bărbat învăţat şi zelos. De aceia, încă odată, *ţara adevărată, opinia luminată şi sinceră*, nu poate fără îndoială, decât a saluta, cu plăcere, pe arhimandritul ministru[1])".

La 4 Mai, când s'a prezentat noul minister în faţa Camerei a fost primit favorabil; atât guvernul cât şi *programul* său politic, care cuprindea chestiunile cele mai importante, cu privire la viitorul ţării. Intre acestea era, legea responsabilităţii ministeriale, reforma legii electorale, îmbunătăţirea soartei ţăranilor etc., „Mai este o chestie, de mare importanţă, pentru Principatele-Unite, zicea *Kogălniceanu*. „Aceasta este chestia *mânăstirilor închinate locurilor de jos*; chestie care a preocupat pe însăşi puterile subscrii toare Convenţiei. Ministeriul îi va da o deosebită luare aminte. Din parte-ne, d-lor deputaţi, vă putem încredinţa că, în toate lucrările atingătoare de această gravă chestie, noi, vom fi conştincioşi apărători ai drepturilor şi ai intereselor ţării; şi nici o hotărîre definitivă nu se va lua, fără concursul puterii legislative. (ss) Kogălniceanu. -- E. Alcazi. -- D. Bojinca.--Melchisedec.--G. Adrian.—M. Jora.—D. Kozadini.—4 Mai, 1860.

1). *Steaua Dunării*. Zimbru şi Vulturul din 3 Mai, 1860. Iaşi, Nr. 78.

www.digibuc.ro

Camera primește programul, cu aplauze prelungite. Cu deosebire, elementele noi, nu mai conteneau. Ziarele scriu articole elogioase. *Sofia Hrisoscleu,* o femeie patrioată din Fălticeni, în vârstă de 20 ani, scrie, „*Bucură-te acum, o tu patrie nenorocită, căci ranele tale, în curând vor fi vindecate de fii țării, cei buni*".

Intre culise. Așa se înfățișeau lucrurile pe față, la lumina zilei. Este interesant însă ce se lucra, *între culise* și în *dosul cortinei.* Incă de când s'a svonit, că la ministerul *culielor și instrucțiunii publice,* va fi chemat arhinandritul *Melchisedec,* numeroși competitori de portofolii ministeriale, s'au umplut de mânie și pe toate căile, luptau a zădărnici lucrurile. Adunarea electivă, înpulpată de acești competitori, pe deoparte ; iar pe de alta, de *cabala neagră a chiriarhiei de atunci* — cum o numește Gh, Erbiceanu[1]) mai târziu—era și ea indignată de numirea unui „călugăr liberal", în cabinetul Kogălniceanu și murmure, în surdină, se auzeau printre deputați : în conciliabulele lor, ținute într'ascuns. Mitropolitul Moldovei, *Sofronie Miclescu,* lipsește dela cameră. exchivându-se dela postul său de *președinte de drept,* al acestei înalte adunări legislativ și delegând pe boerul *P. Mavrogheni,* ca să-i țină locul. Ar fi acceptat, de sigur, să fie ministru de culte, orișicine dintre mireni. Nu putea suferi însă, să vadă în fața sa, pe banca ministerială, el, boerul de neam ,șeful Bisericii Moldovei și președintele statornic al Adunării deputaților, pe un cleric, mai mic ca dânsul, în ceia ce privește gradul ierarhiei bisericești, mai tânăr ca vârstă și fără o obârșie boerească, care pe acele vremuri, avea o mare însemnătate. Aureola învățăturilor, care ilumina fruntea smeritului arhimandrit, nu avea nici o valoare, înaintea mitropolitului și a episcopilor, care făceau front cu dânsul. Ba dimpotrivă, era un motiv serios, în plus, de ostilitate. Aceasta era însă laturea *negativă* a acțiunii. Ce lucra însă mitropolitul, ca activitate *pozitivă* ? Pe deoparte, întrerupe formal relațiile *oficiale* cu ministerul *cultelor* și instrucțiunii publice : iar pe de alta, în fiecare seară, până noaptea târziu, făcea complot în palatul său, cu locotenenții de episcop: *Nectarie Hermeziu Sotiriopoleos* dela Roman, cu nepotul său, *Calinic Miclescu Hariopoleos* dela Huși și cu deputații nemulțumiți, punând la cale, fel de fel de intrigi și sfătuindu-se să lupte, din răsputeri, ca să convingă pe ceilalți

1). *Candela.* Cernăuți. 1892, p. 629 și ziarul *Românul,* din 26 Iunie, 1860

www.digibuc.ro

deputaţi, că înălţarea arhimandritului *Melchisedec,* la ministerul cultelor şi instrucţiunii publice este *contra canoanelor* şi că ar fi o adevărată nenorocire, pentru Biserica naţională.

Propaganda lor, făcută cu zel şi stăruinţă, ziua şi noaptea în cele din urmă, a învins. Aceiaşi deputaţi, cari primiseră cu entuziasm şi cu aplauze prelungite, venirea arhim. *Melchisedec,* ca ministru de *culte şi instr.publică,* abea după 2-3 zile dela numire, se arătau indiferenţi ; ba unii au început a-i face obstrucţionism, cu toată intervenţia premierului M. Kogălniceanu. Mitropolitul, poate că era de bună credinţă ; socotind că apară drepturile ierarhiei bisericeşti. Dar chiar de ar fi fost aşa, putea să fie mai prevăzător, pentrucă mulţi dintre deputaţii cari complotau noaptea în palatul mitropolian, a doua zi comunicau totul lui Kogălniceanu ; şi apoi, în învălmăşeala împrejurărilor, scăpase din vedere că, luptând împotriva lui *Melchisedec,* indirect lupta împotriva lui Kogălniceanu şi chiar a domnitorului Cuza-Vodă.

Pentru izbânda cauzei lor, oculta aranjase lucrurile astfel: Indată după cetirea programului politic de guvernământ, de către Mih. Kogălniceanu, să se ridice *Grigore Cuza,* unchiul Domnitorului, deputat al marilor proprietari din ţinutul Vaslui şi fost vornic bisericesc şi să interpeleze pe primul ministru, asupra prezenţei călugărului Melchisedec, pe banca ministerială.

Lucrul s'a petrecut aidoma. In aceiaşi şedinţă memorabilă, dela 4 Mai, îndată după citirea programului de guvărnământ, de către premierul Mihail Kogălniceanu şi după contenirea aplauzelor, cu care a fost primit de adunare, se ridică *Grigore Cuza,* care era „înscris pentru a face o interpelare ministrului primariu", şi zice: „Spre marea mea merare, se vede şezând pe băncile ministeriale,un preacuvios arhimandrit, chemat, precum se ştie, să ocupe postul de ministru secretar de Stat, la departamentul cultului şi al instrucţiei publice. O inovaţie, contrarie datinilor Bisericii ortodoxe a răsăritului, contrarie şi canonului 81 al sfinţilor apostoli. Contrarie, pre cât îmi aduc aminte, chiar cu *profesia de credinţă* a monahismului, care, când se învesteşte cu mantia monahală, declară înaintea lui Dumnezeu şi înaintea confraţilor săi anahoreţi, că se leapădă de lume şi de sine. Nu mai puţin, este cunoscut oricui a studiat statutele monahale, că un prea cuvios arhimandrit este chemat a fi superior unei mânăstiri: iar misia sa de-

www.digibuc.ro

terminată este a conduce pe fraţii săi întru Hristos anahoreţi, pe calea pocăinţei şi a mântuirei sufleteşti. Poate mi s'ar răspunde de către domnul ministru primariu, care a compus noul cabinet şi în a sa combinare a găsit a fi de oportunitate a-şi asocia şi un cleric, că după convenţie este rezervat Domnului stăpânitor, dritul de a numi pe funcţionarii Statului.

Voi întâmpina, cu tot respectul, că, acest drit, nu poate fi *absolut*, ca să se întindă şi asupra celor ce nu ar avea capacitatea politică, căci întru altfeliu, la o altă combinare de ministeriu, în viitor, servind de exemplu antecedent, s'ar putea întâmpla a se chiema, ca să facă parte şi vre nu *Kogea-Marderas*, vre un *Mula-Efendi* sau vre un *Rabin evreesc*.

Mai este de luat aminte, că instrucţia publică, sub direcţia unui monah, ar deveni o *instrucţie jezuitică*, care de mult s'a condamnat de Europa civilizată. Sânt de socotinţă dar, că această inovaţie, merită a atrage o serioasă luare aminte, din partea Adunării, şi cu atât mai mult, cu cât ea demustră, în desavantajul mirenilor, zicerea biblică că „pentru lipsa de barbaţi în Israel, au împărăţit *Debora*", lar, prea sfinţitul mitropolit, mi se pare că ar lipsi sacrei sale datorii religioase, dacă ar permite unui prea cuvios arhimandrit, a ocupa funcţii laice, în cât el s'ar găsi purtând camilafcă şi puind petrahil, căci ar fi o asemănare prea frapantă cu regimul papal, dezaprobat acum chiar de lumea catolică, şi spre mai mare scandal, nu numai a Românilor ortodoxi, dar şi a celorlalţi coreligioşi, Slavi şi Greci, pe lângă că ar provoca şi o dreaptă remuşcare din partea Bisericii cei mari a răsăritului, ca pentru o chestie de călcare a sfintelor canoane.

Ministru Primar răspunde; Domnilor! După regulament, interpelaţia ce este a se face guvernului, trebuie să fie anunţată, cu trei zile mai înainte. D. *Gr. Cuza*, abea ne-au văzut puşi pe băncile ministeriale şi d-sa, nu numai ş-au anunţat interpelaţia, dar au şi făcut-o. „Toată pasărea pe limba ei, piere", zice proverbul. Eu care în viaţa mea am făcut multe interpelaţii, trebue fără îndoială, să mă aştept de a primi şi eu multe de asemenea. Voi răspunde la aceasta, ce mi se face acum, pe cât voi putea astăzi, şi dacă Adunarea va crede încă răspunsul meu ne îndestulătoriu, atunci, voi cere dreptul, de a mi se lăsa timpul necesar după regulament, adecă de a da mai întinse lămuriri, peste trei

www.digibuc.ro

zile. Predecesorii mei au fost aspru învinovăţiţi, că au călcat *Convenţia.* Ei erau şi retraşi dela putere. Viind eu, în locul dumnealor, am primit deci o succesie vacantă; cu toate acestea am primit-o, numai ca maşina guvernamentală să nu stea pe loc. Ori când Adunarea mă va interpela, voi fi gata a răspunde, şi oricând ea va voi, eu nu voi aştepta mult, pentru a lăsa locul ca un altul să vie, spre a mă ramplasa, pe băncile guvernului. Onorabilul preopinent, a vorbit de canoane bisericeşti. Eu nu cunosc alte canoane, decât *Convenţiunea.* Nu cunosc alte articole decât acele înscrise în ea. Adunarea nu este un *sinod,* spre a se ocupa de controverse şi discuţiuni religioase. Ea este un corp politic, chiemat a discuta chestiuni politice şi a regula poziţia şi soarta ţării, după Convenţie şi în puterea ei; şi noi miniştrii, având înainte-ne ispita trecutului, nu trebuie şi nu putem decât a ne ţinea de ea.—*Art. 46,* din Convenţie, face pe toţi românii, egali înaintea legii, şi le dă drepturi tuturor, de a ocupa funcţiile Statului, fără excepţie. Noi am văzut preoţi şi monahi, în puterea acestei Convenţii, luând parte în alegeri, şi chiar în colegiul dela Iaşi, în care s'au ales domnii Gr. Sturza, A Panu şi E. Alcaz. Am văzut că preşedintele colegiului electoral a fost un preot, preşedintele dicasteriei. La Botoşani videm iarăşi că figurează un călugăr, monahul Placa. Eu pun cazul că, vre-unul dintre aceşti alegători, având încrederea colegiului, să fie ales deputat; fac apoi întrebare Adunării, dacă după anexa II-a Convenţiei, care fixează anume necapacitatea acelor ce nu au dreptul a participa la alegeri, dacă un membru al clerului, prezentându-se ca deputat, i s'ar putea respinge mandatul, în puterea Convenţiei? Eu cred că nu; căci îndată ce, după Convenţie are dreptul de alegătoriu şi este eligibil, nimene nu-l poate respinge.

Vin acuma la un alt caz: Se prea poate ca un membru din cler, să fie un om de talente şi situaţia politică să silească pe guvern a avea recurs la el; presupunem că el să fie şeful unei opinii şi că situaţia să atârne de dânsul şi aşa, el să fie chiemat a compune un ministeriu; fac întrebarea, dacă respingând pe un om, care ar putea face un adevărat serviciu ţării, Adunarea nu ar merge pe o cale neconvenţională? Pe temeiul Convenţiei dar, care prevede anume necapacităţile, care pot lovi

www.digibuc.ro

pe un român, susţin că nu se poate înlătura (pe) un monah, din exerciţiul drepturilor publice, dintre cari este şi acela, de a ocupa funcţiuni publice în Stat. Teoria d-lui Cuza ar ţinti, prin urmare, la o prefacere a art. 46 din Convenţie şi acessta nu se poate face, decât prin anume articole de lege, care să excepteze pe monahi, ieromonahi şi presviteri, de drepturile politice. Noi ştim că o asemenea lege nu se poate face, decât prin *Comisia centrală*. In câtă vreme acest corp legiuitor nu va complecta în acest mod, art. 46 al *Convenţiei*; întru câtă vreme *Comisia centrală*, nu va înlătura clericilor drepturile politice şi dispoziţiunile noue organizaţiuni, socot că interpelarea d. Cuza, nu poate avea loc. Aceste ca chestiune de drit, ca chestiune de oportunitatea, D-nia sa v'au cetit nume de rabini, muftii şi alţii. In adevăr, s'ar putea face aceasta în Anglia bunăoară; s'ar putea lesne vedea că un rabin să ajungă şi consilier al Tronului; dar d. Cuza nu are decât a ceti Convenţia şi va vedea, că drepturile politice nu se pot întinde decât la acei români, ce profesează un rit creştin. D-lui exprimă îngrijirea, ca să nu se întemeieze regimul papal; trecutul ne-o dovedeşte, domnilor, că acel regim nu se va putea introduce niciodată, în câtă vreme voi sta pe scaunul de ministru; căci, eu, cel dintâi de pe această tribună, la adunarea Ad-hoc, l-am combătut. S'a zis că Biserica s'ar pune mai presus de Stat, că Biserica trebuie să fie supusă Statului. Voi da dovezi că nici cum nu am voit să-i dau vre-o supremaţie; dacă am cerut să se respecteze drepturile ei, am voit ca tot-odată să se respecteze, în toată întregimea, drepturile Statului, şi ea cea întâi să dea pilda supunerii şi respectul către guvern. Dacă am chemat momentan, la ministeriu pe un *onorabil membru al clerului*, am făcut, ca să dau o dovadă că guvernul nu defaimă religia, nici în dogme, nici în drepturile ei, cum au pretins-o mulţi propoveduitori de ură, în contra lui; ci am chemat la direcţiunea averilor bisericeşti şi a instrucţiunii publice, pe *raportatorul dorinţelor libere ale clerului, din Adunarea Ad-hoc* dela 1857, pe cel ce a cerut, în adevăr, cum trebue să fie clerul; iar nu din acei ce au declarat că au altă cinste între patru ochi şi alta între 16 ochi. Guvernul l'au chemat, spre a da o dovadă că nu se împotriveşte la îmbunătăţirea soartei. Şi lucrul, ca un membru al

www.digibuc.ro

clerului, să fie în fruntea trebilor Statului, ar fi oprit de canoane şi de Sinod ?

Voi răspunde; că datoriile sufleteşti nu privesc dreptul de cetăţean, şi că noi, nu suntem aici, spre a examina competinţa unui act de sinod, adică ; *care este afurisit şi care nu* ! Sfârşesc domnilor, repetându-vă, că dacă aceste explicaţii, nu sunt îndestulătoare, voi răspunde, comform regulamentului, a treia zi şi atuncea, după încheierea ce Adunarea ar da, în această chestie, guvernul va vedea ce va avea de făcut.

Mai vorbesc *Manolachi Costachi, L. Catargiu, Gr. Balş şi Ç. Catargiu,* cerând unii închiderea discuţiunii şi trecerea la ordinea zilei; alţii închiderea discuţiunii ca inoportună ; iar alţii cer a se aştepta răspunsul primului ministru, peste 3 zile. Luând cuvântul din nou, ministrul primar, zice : „Convenţiunea este canonul nostru. După Convenţiune, toţi românii pot ajunge la toate drepturile politice ; prin urmare, fără o lege specială, trecută prin corpurile politice, nu pot primi nici o hotărîre în aceasta. Protestez dar, în contra a orice încheiere ce s'ar lua, în împotrivire cu textul şi spiritul Convenţiei". Punându-se la vot, se aprobă a se pune chestiunea la ordinea zilei, peste trei zile [1]).

In urma acestei discuţiuni publice, *Melchisedec* dându-şi socoteală de gravitatea lucrurilor, şi-a înaintat *demisia,* chiar a treia zi, la 6 Mai, cu toată opunerea ministrului primariu, care i-a observat, că o interpelare oricât de înverşunată ar fi ea, nu este un motiv de a-şi da demisia. Hotărît însă, să se retragă, *ca să nu se mai facă vorbă multă, împrejurul persoanei sale,* stărui să i se primească ; ceiace Vodă aprobă, cu mult regret [1]). *Interimatul ministerului cultelor şi instrucţiunei publice* a fost luat de primul ministru, *M. Kogălniceanu.*

1. Iată textul acestei demisii, cu apostilul lui Vodă Cuza, pe dânsa :

Prea Inălţate Doamne !

Chemat de Inălţimea Voastră, la postul de ministru secretar de Stat la departamentul *Cultelor şi al Instrucţiei publice,* nu m'am înşelat nici de cum de a vedea în aceasta altă ceva, decât chemarea *raportatorului dorinţelor clerului naţional la divanul Ad-hoc.* Am primit dar chemarea, ca vederatul semn al binevoinţei Inălţimei Voastre, de a ridica clerul, din înjosita lui poziţie, în care l'au aruncat tristele împrejurări ale patriei noastre. Niciodată, nu mi-ar fi trecut prin minte, că o atât de creştinească bunăvoinţă a Inăl-

1. Monitorul Oficial al Moldovei. No. 188, din 28 Mai, 1860.

www.digibuc.ro

ţimei Voastre, asupra clerului şi a religiei, să fie *contra sfintelor canoane* cari în spiritul şi în litera lor chiar, nu sunt şi nu pot să fie, decât de *a pune clerul în adevărata lui misie moralizătoare şi luminătoare a poporului*. Şi eu cunosc şi respectez *canoanele*, ca expresie a acestei mântuitoare idei şi nu mă sfiesc a mărturisi, *Prea Inalţate Doamne*, că dacă chemarea mea la postul de Ministru al Cultelor şi al Instrucţiei pubiice, o aş fi înţeles de contrară canoanele bisericeşti, mi-aş fi luat îndrăzneala, ca către un Domnitor creştin ortodox, a vă arăta chiar de atunci, neputinţa mea de a priimi. Dar, aceia ce m'au îndemnat a răspunde la chemarea Înălţimei Voastre, au fost chiar *canoanele Bisericei*, cari învoiesc clerului, când va fi chemat de legi, a lua asupra-şi purtarea de grijă pentru orfani, văduve, pentru lucrurile bisericei şi pentru alte însărcinări, compatibile cu religiozitatea şi frica de Dumnezeu. (Canon III. Sinod IV. Ecumenic).

In privirea mea, Ministerul de Culte, cu educaţia tinerimei, cu cutia milelor şi cu avere a bisericească, nu este decât tocmai cazul învoit de canoane. Ca cleric însă, dator deapururea a gândi, a lucra şi a mă ruga pentru *pacea* şi *unirea tuturor* şi pentru întemeierea dragostei între creştini, văzând că fiinţa mea în postul de Ministru al Cultului şi al Instrucţiei publice au ridicat împotrivire, din cauza unor onorabili deputaţi, totodată şi spre a fi consecinte programului noului minister, subscris şi de mine, prin care împreună cu colegii mei ceilalţi domni miniştri, m'am angajat în faţa ţărei, de a feri conflictele între guvern şi puterea legislativă a ţărei, mai ales în timpul de faţă, când toată ţara şi întreaga naţie, cu nerăbdare aşteaptă legi şi reforme, cari nu se pot face decât prin armonia puterilor statului. De aceia, vin umilit, a depune Înălţimei Voastre, *demisia* mea, din postul de ministru, cu care creştineasca Voastră râvnă m'au fost onorat. Gata de a prosfora slabele mele puteri pe altarul Patriei, oricând Înălţimea Voastră sau guvernul Înălţimei Voastre, m'ar îndatori la orice serviciu, fraţilor mei, mulţumit în postul meu de profesor ce l'am avut înainte, pe care-l stimez nu mai puţin decât pe acest de Ministru al Instrucţiei publice şi prea fericit, că am ocazie a putea mărturisi tuturor şi totdeauna, despre bunavoinţa Înălţimei Voastre către clerul Patriei şi stima creştinească pentru religia ortodoxă, am de cea mai mare onoare, Prea Inălţate Doamne a fi

A Inălţimei Voastre întru tot plecat şi supus serv.

Arhimandrit Melchisedec. *1860 Mai 6 zile.*

Inaltul Apostil.

Primim, cu părere de rău, asemenea *demisie* dela Prea cuviosul Arhimandrit *Melchisedec*, care prin nobila sa purtare, la lucrările divanului Ad-hoc consultativ, destul închezeşuie adevărate serviţii, într'un moment de tranziţie, aşa de gingaş; însărcinăm tot odată pe ministrul nostru, secretar de Stat, la departamentul din năuntru şi preşedinte al consiliului, a da publicitate acestei a noastre mărturisiri, precum şi demisiei de faţă, a o comunica oficial prea Cuvioşiei Sale, precum şi a ocârmui ad-interim ministerul de Culte.— (ss) *Alexandru Ioan*[1]).

1. Monitorul Oficial al Moldovei, din 6 Mai, 1860.

www.digibuc.ro

In şedinţa camerei dela 6 Mai, ministrul primar ridicându-se zice: D-lor! viu a vă da încă o dovadă, despre nestrămutata noastră hotărîre, de a nu intra în conflicte neîntemeiate cu Adunarea ţării. Colegul nostru, *arhimandritul Melchisedec*, ministrul cultului au depus în mâinile Măriei Sale Domnului, demisia sa, precum vă va încunoştiinţa Mesajul Înălţimei Sale ce voi avea onoare a vi-l prezenta astăzi. Prin urmare, chestiunea de persoană este înlăturată. Cât pentru chestia de principiu, aceasta va veni în desbaterea onoratei Adunări, pe calea convenţională. *Gr. Cuza*, declară că de vreme ce d. ministru de cult s'au demisionat, d-lui renunţă la interpelarea sa.

Mai încearcă să vorbească, la tribună, *Miclescu*, dar ministrul primar, reluând cuvântul, zice: Am avut onoarea de a spune că, chestiunea de principiu se va discuta de Adunare, când va fi supusă prin calea convenţională; socot deci că îndată ce d-voastră nu mai vedeţi un ministru, pentru care urma chestiunea personală, nu mai puteţi discuta asupra ei. Adunarea nu poate discuta acolo, unde *corpus delicti* nu mai există, deci, trece la ordinea zilei [1]).

Ziarul *Steaua Dunării*, din 7 Mai 1860, comentând faptul demisionării lui *Melchisedec*, scrie: In şedinţa de eri a Adunării, ministrul primar a anunţat *demisionarea* arhimandritului *Melchisedec*, din postul său de ministru la departamentul cultului şi instrucţiunei publice. D. preşedinte al consiliului a motivat această demisie, numai pe hotărîrea ce a luat, a se feri, cât se poate mai mult, de conflicte cu Adunarea şi că, în cei ce priveşte fondul chestiunei, adică: *Dacă membrii clerului pot sau nu, ocupa funcţiuni civile*, d. ministru a anunţat, că o asemenea discuţiune, va fi provocată prin calea legală. Şi prin această faptă prea respectabilul arhimandrit a dat o nouă dovadă, decât de înalte şi interesante sunt simţimintele sale. Credem a şti, că *această demisionare este pornită, numai din însuşi simţul său de bunătate şi modestie demnă*, şi aceasta, după părerea noastră, era şi chipul cel mai cuviincios de a răspunde la nişte *prejudeţe inventate*, mânate de *patimi ascunse*.— Opiniunea le va judeca.

1. *Steaua Dunării* No. 81, din 10 Mai. 1860 şi *Monitorul Oficial* al Moldovei, No. 190, din 31 Mai 1860.

www.digibuc.ro

Tribuna română, din 15 Maiu 1860, reproducând şi ea demisia lui Melchisedec, zice: Clerul în genere a văzut cu părere de bine, această numire; ea îi da speranţa, că un om *ispitit şi competent*, în tot ceiace se atinge de cler, precum se prepune a fi păr. *Melchisedec*, ar fi luat ca *ministru*, iniţiativa, în reformele unor nerânduieli, de cari suferă biserica. Tocmai pentru un asemenea sfârşit, această numire nu a plăcut la o seamă din capii Bisericii. Ar fi fost pentru sfinţiile lor un scandal, ca oarecari înnoituri, de cari se feresc să vie, chiar prin iniţiativa unuia din acei ce obişnuit se folosesc de starea de faţă. Unui asemenea, nu i s'ar fi mai putut imputa necunoştinţa canoanelor bisericeşti şi altele.

Cu totul alte motive au făcut însă, că mulţi onorabili cetăţeni, în sinceritate, au văzut rău această numire.

Ziaristul, după ce arăta părerea de rău, că interpelarea nu a avut loc, căci s'ar fi desbătut chestiunea, *dacă un călugăr poate fi ministru*, arată argumentele *pro* şi *contra*, încheind cu cuvintele: Primul ministru Kogălniceanu, dacă l-a ales, nu a făcut-o decât numai din *dorinţa ce o avea, de a avea la cârma trebilor*, un om cu cunoştinţa trebilor eclesiastice; iar Melchisedec, dacă a primit, nu a făcut de cât din *dorinţa de a fi de folos ţărei, în marea sărăcie de oameni*, în care ne aflam.

In ziua dimisiei din minister a lui *Melchisedec*, apare un articol de *Neofit Scriban*, întitulat: *Clerul român, în faţa art. 46 din Convenţiune*, cu motto: „*Pentru Sion nu voi tăcea şi pentru Ierusalim nu voi înceta, până când nu va ieşi, ca o lumină dreptatea sa şi mântuirea sa, ca o făclie va arde* (Isaia-62, 1)". In acest articol, Neofit Scriban documentează, că *un cleric poate ocupa o funcţiune publică în stat*. Argumentarea sa este din două puncte de vedere: *Religios* şi *politic*.

I. *Din punctul de vedere* religios. Adversarii acestei idei combat compatibilitatea funcţiei clericale, cu orice funcţie civilă *publică*, pe temeiul rostirei canoanelor 6 şi 81 apostolice, unde se zice: „Episcopul sau presvisterul sau diaconul, *lumeşti purtări de grije să nu ia asupră-şi*". La aceasta răspund deadreptul, că adversarii înţeleg noima acestor canoane, ca şi *lipovenii cari se scopesc, pentru a fi netrebnici familiei*, pe temeiul că sf. scriptură, zice: „Sunt scopiţi, cari s'au scopit pe sine pentru împărăţia cerurilor (Mat. 19, 12)" şi „de te sminteşte pe tine ochiul tău cel drept, scoate-l şi aruncă-l dela tine... (Mat. 5. 29)".

a). Toată sfânta scriptură şi canoanele, se înţeleg dupre

www.digibuc.ro

regulele Ermineuticei; iar nu dupre prejudecăţile de castă. Intre aceste regule, cele mai principale sunt: *paralelismul* şi *analogia credinţii.* Să comparăm deci acum sus citatele canoane apostolice cu canoanele sf. sinoade ecumenice (pentrucă noi suntem datori a înţelege pe sf. apostoli aşa cum au fost înţeleşi ei de sf. sinoade şi de sf. părinţi; iar nu după cum vom voi noi); anume cu can. 3 şi 26 ale sinodului al IV-lea ecumenic şi se va vedea, cari sunt acele *lumeşti purtări de grije*, de cari unii voesc a face lumea să se sperie. Acele sunt *ocupaţiile private:* specule, zăraîi, posesii, orândării, cărciume, şi altele, cari privesc interesul privat, personal şi egoist; şi mai cu seamă, după cum zic canoanele: *mârşavul câştig.* Indată însă ce ocupaţia unui cleric, priveşte interesul Bisericii sau al societăţii sau al publicului, acolo el, nu numai că nu este oprit a lua parte, ci este chiar dator, căci ce au fost acei 7 diaconi, între cari a fost şi sf. arhidiacon Ştefan, decât nişte clerici, înadins meniţi, pentru a se ocupa cu funcţii publice, în tot ce priveşte binele omenirei; precum: orfani. văduve, săraci, cler şi creştini în genere; şi chiar în explicarea can. 26 al sin. IV-lea ecumenic se vede că, *iconomul general al averilor bisericeşti se rânduia de către guvernul civil, dintre persoanele hirotonite.* Pe lângă aceste, trebue a lua în consideraţie şi aceia, că canoanele apostolilor s'au scris sub guverne păgâne şi, a nu lua parte la *treburi lumeşti,* înseamnă totodată a nu lua parte cu păgânii, pentru care lucru, după învăţătura apostolilor, chiar creştinii primari laici, nu mergeau la judecata guvernelor păgâne. Deci, după statornicirea guvernelor creştine, trebuia şi aceasta a se urma? Nu. Deaceia, conoanele apostolilor trebue înţelese aşa, cum le-au înţeles sinoadele ce s'au ţinut, sub împăraţii creştini, pentru cari ele sunt modificate prin sinoadele ecumenice. Să nu înjosim deci, slujba cea înaltă, pe care apostolii chiar au impus-o clerului, de a se ocupa mai mult de „interesul binelui public", decât de a lor privat. Să nu hulim şi să nu diformăm religia lui Iisus Hristos, carele nu a înţeles, aşa de rău, preceptul ce l-a dat, când a zis: *Nimeni nu poate sluji la doi Domni; lui Dumnezeu şi lui Mamona!...* Că aceia, nici Iis. Xs., nici apostolii săi; nici sf. părinţi, nu au înţeles pe *Mamona* că ar fi *Statul,* ori *societatea* ori *naţia* ori *omenirea.* Nu, şi încă odată, nu. Unul dintre aceşti domni adică *Mamona* este *interesul privat,* este iubirea de argint,

www.digibuc.ro

este egoismul, este spiritul exclusiv, este desbinătorul naţiei în caste, pentru ca să o ucidă, pe cari, dacă creştinismul nu le-ar fi combătut, prin suscitatul precept, nu ar avea astăzi omenirea, Europa civilizată. Vrem noi civilizaţie? Să nu deformăm religia lui Iisus Hristos, care este *lumina* şi *adevărul* şi *dreptatea*; căci a servi pe aproapele, însemnează a servi pe Dumnezeu, şi cine nu serveşte pe aproapele, nici lui Dumnezeu serveşte«.

Tot astfel argumentează el şi din punctul de vedere politic [1]).

Am reprodus demisia arhim. Melchisedec din minister precum, şi câteva crâmpeie din ziarele din acel timp, spre a se vedea care era *opinia publică* pe atunci, în privinţa *rostului clerului în trebile Statului.* Păcat că articolul arhim. Neofit Scriban este prea mare şi nu l-am putut reproduce în întregime. El însă serveşte şi astăzi, ca model de documentare a acestei chestiuni, pe baza canoanelor şi a legilor ţării.

Activitatea lui Melchisedec *ca* ministru. I. Calinderu, vorbind despre *activitatea lui Melchisedec ca ministru,* zice: „Din prea scurtul său minister, dela 30 Aprilie — 6 Mai (1860), Melchisedec n'a lăsat decât câteva dispoziţiuni administrative, bunăoară ca: *propinea hirotoniilor cu bani; inventarierea averii bisericilor,* etc. Din felul cu ce începuse, se cunoaşte ce gânduri avea el, în rostul bisericesc.

I. *Hirotoniile pe bani* era o veche cangrenă în Biserica Moldovei, care scobora mult prestigiul ierarhiei bisericeşti şi înlesnea ignoranţei calea spre slujba Altarului. *Arhieria* era scoasă la mezat. Cine avea bani mai mulţi acela urca uşor scaunele ierarhiei înalte bisericeşti. Ştiinţa de carte, cuviosia, talentele firești, nu erau băgate în seamă, ba erau adesea un motiv de prigoană, din partea celor mari. Pe lângă cele de mai sus, se uitau şi la înfăţişarea exterioară, la chipul cel din afară, la plete mari şi coadă lungă, la barbă şi mustăţi, la haina proistoasă şi prezentarea simandicoasă. Nu te cerceta de cunoştinţele tale, nici de înfăţişarea lăuntrică a sufletului tău. Deaceea poetul anonim îi satirizează:

Oh! Ce timpuri şi ce rosturi!? Am văzut arhiereii
Sunt în ţările inculte!... Spre ruşinea României
Pentru merit, nu sunt posturi, Arvonind ca şi mişeii
Dară, pentru proşti sunt multe!. Scaunul Arhieriei.

1. *Steaua Dunării,* No. 48 din 1860; scos şi în broşură, sub titlul: *Clerul român* în faţa art. 46 din Convenţiune, de Arhim. *Neofit Scriban.* Iassi. Tipografia Buciumul român. 1860.

www.digibuc.ro

Barbe lungi şi minte scurtă
Imbrăcate în giubele
Fă-le pompă cât de multă
Tot sunt proaste, vai de ele!

Dar, ce-i o episcopie
Cumpărată 'n simonie
Fără de *cerescul Dar*
E un scaun de tâlhar...

Preoţia şi *diaconia* iarăşi, se dădeau pe bani. Era o scuză pentru ierarhi, că adecă, dacă ei cumpăraseră arhieria cu bani, hirotoniau şi ei pe subalternii lor, tot pe bani; ca să-şi scoată din capete. Rari dintre ierarhi, cari respectau canoanele bisericeşti şi nu luau bani la *hirotesii* şi la *hirotonii* [1]).

Din epoca fanarioţilor şi până în vremile noastre s'a practicat *simonia;* iar preoţii văduvi, pentru ori şi ce mişcare erau urmăriţi şi speculaţi, cum zice acelaş poet anonim:

Nu le-a fost de-ajuns *trecutul*
Când vindeau hirotonie,
Şi când speculau avutul
Clerului în *văduvie.*

Când ţineau în ignoranţă
Cler şi popor, să nu vază
Că în el toată speranţa
Ţării, trebue să şează [2]).

Prin legea din 1851 se oprise de a se mai hirotoni preoţi, fără cursul seminarial sau cel puţin, fără atestat de candidat, din şcolile catihetice. Mitropolitul *Sofronie Miclescu* însă — sub pretext că nu ies din seminariu destui absolvenţi, spre a umplea golurile de pe la biserici — cere ministerului respectiv, permisiunea de a hirotoni *câţiva* preoţi, dintre dascăli. Deşi rectorul seminariului dela Socola protestează, scriind ministerului, că dela anul 1843—1858 au ieşit din seminariu 1073 seminarişti şi că dela 1855 şi seminariul de Huşi a început a da absolvenţi şi apoi cel dela Roman, cu toate acestea nimeni nu-l ascultă. Cei fără carte se hirotoneau cu bani, seminariştii fără bani. Din pricina aceasta, seminariştii erau înlăturaţi sistematic dela hirotonie, sub pretextul că nu ştiu ceti la *ceaslov* şi la *psaltire,* că nu ştiu *rânduiala bisericii,* că sunt *stricaţi de carte,* că sunt înfumuraţi; în fine, că sunt *Socoleni*—ucenici de ai lui Scriban. „Eşisem din seminar pela

1) Ziarul "Preutul" din Iaşi (III, No. 1, p. 203), aduce laude locotenentului de mitropolit dela Iaşi, *Chesarie Sinadon,* la 5 Mai, 1863 — când a fost înlocuit de Calinic Miclescu — zicând că: „In timpul lui nu s'au luat bani, la hirotonii". — Vezi şi Toma *D. Protopopescu*: *Simonia,* din punctul de vedere canonic. Bucureşti. 1900.

2. Plângerile unui Sihastru pentru România. 1875. (Neofit Scriban).

www.digibuc.ro

1859 — scrie *Const. Erbiceanu* — şi am văzut cu ochii mei, cum năvăleau la porţile Mitropoliei, *turme de dascăli,* cu *plete mari* şi *barbe lungi,* gata de preoţie, pentru care nu li se cerea decât dela *una sută de galbeni în sus* [1])". Procedura era următoarea:

„Mai întâi treceau la o *comisie,* alcătuită dintr'un preot, din arhimandritul şi arhidiaconul mitropoliei, care-i *examinau* — adică *conveneau asupra sumei.* Apoi comisia le spunea la fiecare, să vină în cutare zi, ca să citească în paraclisul mitropoliei: ceasurile sau din psaltire; iar de ştia a cânta, atunci şi cânta ceva. Mitropolitul îl privea pe ferestruica din iatacul său, după care probă, să admitea de *„vrednic".* Aceste lucruri se petreceau la lumina zilei, în tot decursul anilor 1858 şi 1859 [2]). *Melchisedec,* care ştia de aceste abuzuri, *hotărăşte stârpirea lor,* ceia ce arată simţămintele de care era însufleţit, pentru viitorul Bisericii.

II. *Inventarierea averilor bisericeşti.* In administrarea averilor bisericeşti, nu era nici o normă, aşa că se făceau mari abuzuri. Melchisedec hotărăşte a se face mai întâi *inventarierea* acelor averi şi apoi, firește, urma a se lua măsuri, ca administrarea lor să se facă în folosul bisericilor şi potrivit stipulaţiunilor testamentare şi dispoziţiilor date.

III. *Numirea arhim. Arhipescu la Paris.* In ziua de 6 Mai, (1860) semnează ordinul de „numirea arhim. *Veniamin Arhipescu,* în funcţia de preot deservent la capela română din Paris, ca ajutor al prea cuviosului arhim. *Iosaf,* proestosul acelei capele, sub a căruia ascultare va fi" [3]). Il cunoştea dela Huşi. Ucenic al mitropolitului *Veniamin Costachi.* Fusese adus la Huşi dela mânăstirea *Slatina,* de către *Meletie Istrati,* când a fost ales episcop al Huşilor. Aici i se încredinţase diferite însărcinări delicate şi de încredere. La înfiinţarea seminarului a fost *rector* şi *profesor;* apoi a ocupat demnitatea de *director* al cancelariei episcopiei;

1. Aceşti bani n'aveau nici un spor şi nici nu se întrebuinţau la ceva folositor. *Male capta male delabuntur.* Numai câţiva dintre chiriarhi, au ţinut să facă câte ceva şi pentru Biserică. Intre aceştia este mitropolitul *Nifon,* care, la 1870, a întemeiat *Seminarul din Bucureşti,* care-i poartă numele. Ne permitem a adăuga, că acel care a fost consultat şi care l-a îndemnat pe *Nifon,* de a face această instituţie, de mare folos pentru cultura clerului şi a poporului, a fost tot marele *Melchisedec.*

2) Rev. *Biserica ortodoxă română,* an. XVI, p. 610 (viaţa, activitatea şi scrierile P. S. Filaret Scriban)

3. Monit. Oficial al Moldovei, No. 176, din 1860.

www.digibuc.ro

iar acum era *stareţ* la schitul *Pârveşti* (Tutova), unde *ctitorii* se făcuseră stăpâni, nevoind să respecte drepturile chiriarhului.

Astfel se încheie ministeriatul lui Melchisedec. La 1868, când se întoarce din Rusia, unde fusese trimis împreună cu Ioan Cantacuzino, într'o delicată solie diplomatică, către ţarul Alexandru II-lea, pe care misiune o îndeplineşte, cu cel mai mare succes, spre binele ţării — Vodă *Carol I* oferi, cu stăruinţă, lui Melchisedec, iarăşi *ministerul Cultelor şi Instrucţiunii publice*, în cabinetul I. C. Brătianu[1]). Melchisedec însă declină această onoare, preferind a se deda eruditelor sale studii istorice, în linişte, cari studii i-au adus cele mai simţite satisfacţii şi bucurii. — După un an, la 1869, publică *Chronica Huşilor....* iar în anul următor 1870, a fost ales membru al Academiei române [2]).

Cari au fost urmările? 1. *Melchisedec* a rămas în bunele graţii ale guvernului şi ale domnitorului Cuza-Vodă, la ale cărui stăruinţi, primi să facă parte din comisia pentru *secularizarea* averilor mânăstireşti chinoviale, în August 1860; iar la 14 Martie 1862, în comisia pentru secularizarea *mănăstirilor închinate*, împreună cu *Petrache Rosseti-Bălănescu, Grigorie Bengescu, Scarlat Fălcoianu şi Costache I. Filipescu* [3]). Rolul lui Melchisedec în această din urmă comisie a fost de cel mai mare folos, pentru ţară şi pentru viitorul neamului nostru.

După detronarea lui Cuza şi venirea la tron a domnitorului Carol I, primul rege al României, Melchisedec a fost privit şi apreciat, în chip deosebit, atât de familia regală cât şi de toţi sfetnicii şi bărbaţii de valoare ai ţării. Ura însă, născută din cercurile politice conducătoare, civile şi bisericeşti şi care s'a desfăşurat împotriva domniei lui Cuza-Vodă şi a sfetnicilor săi intimi, s'a răsfrânt şi asupra lui Melchisedec. Era cunoscut de toţi, ca omul lui Cuza şi de politica lui Kogălniceanu. Din această pricină, dacă nu apuca să fie făcut *arhiereu* şi ales episcop sub Cuza-Vodă, rămânea simplu arhimandrit, toată viaţa. Ceilalţi chiriarhi, este adevărat, în faţă erau foarte curtenitori, din inimă însă, mare parte dintre dânşii îl urau, din pricină că Melchisedec îi ţinea în umbră, cu personalitatea şi meritele sale. Graţie aces-

1. *C. Diculescu:* Un episod diplomatic. 1907. Bucureşti.
2. Revista: *Biserica ortodoxă română*, pe 1887, p. 954.
3. Monitorul Oficial al Moldovei, din 27 Martie. 1862.

www.digibuc.ro

tei uri, nici nu a mai putut înainta. Au fost atâtea vacanţe, el însă a fost întotdeauna înconjurat.

Şi aşa,— zice marele nostru istoric, *N. Iorga*: „Melchisedec, clericul de o largă cultură, cu o chemare ştiinţifică netăgăduită; om cinstit, modest şi binefăcător... o adevărată podoabă a Bisericii... A scăpat pe vremea lui Cuza, să ajungă episcop... dar aici i s'a oprit rostul; pragul mitropoliei, *care i se cuvenea*, nu l-a călcat, nici la Bucureşti, nici măcar la Iaşi [1])".

Autoritatea şi stima de care s'a bucurat însă, în faţa elitei intelectuale a ţării a fost poate mai mare, ca a unui mitropolit [2]).

2. *Mitropolitul Sofronie Miclescu a fost bruscat grosolan*, de Domnitor şi detronat. Lucrurile s'au petrecut în următoarea împrejurare: La începutul lunei Octombrie, 1860, Domnitorul Cuza se întoarce dela Constantinopole, unde fusese primit de Sultan într'un chip, demn de ţara pe care o reprezenta. In ziua primirii sale în ţară, după ce istoriseşte demnitarilor—că, „vizita pe care o făcuse Sultanului a avut un deplin succes", găseşte prilej de a mustra pe *magistraţi*, cari nu-şi făceau datoria; apoi adresându-se mitropolitului *Sofronie*, îl apostrofează, cu următoarele cuvinte: „Prea sfinte Mitropolit! Ţara v'a încredinţat toiagul arhipăstoresc, ca să o conduceţi pe calea morală şi a mântuirei sufleteşti. Eu sunt convins că prea sfinţia voastră aveţi conştiinţa acestor mari şi frumoase datorinţi, dar sunteţi rău înconjurat şi rău sfătuit. De un timp încoace, clerul înalt a părăsit cu totul misiunea sa; în loc de a fi, cel întâi în a da exemplul respec-

---

1. *Floarea Darurilor*. 1907. p. 385—387 şi *Neam. rom.* No. 196. 1918.

2. Ca un exemplu de stima de care se bucura Melchisedec, în faţa autorităţilor şi a oamenilor distinşi ai ţării, îmi aduc aminte de următorul caz. Pe atunci chiriarhii nu se duceau, în persoană, la minister, pentru interesele eparhiilor lor, ci le soluţionau cu miniştrii, la senat. Intr'o vară — când senatul era închis — s'a întâmplat un caz excepţional, la episcopia Romanului şi Melchisedec a trebuit să se ducă la minister, ca să vorbească personal cu ministrul Cultelor. Era ministru, *Titu Maiorescu*. L-a anunţat din timp, cerându-i ora când ar putea să-l vadă, la minister. Maiorescu i-a fixat ora 10 a. m. La acea oră Maiorescu era la scara ministerului, aşteptându-l, îmbrăcat în haine de mare ţinută. Melchisedec a venit în cupeu, cu camardinerul său, pe capră, care deschizându-i uşa dela cupeu, Maiorescu i-a sărutat mâna, apoi l-a luat la braţ şi suindu-se împreună, în cabinetul său, i-a expus pricina pentru care venise. In acest interval s'au suspendat audienţele. După terminarea convorbirei, ministrul l-a condus, cu capul descoperit şi cu cilindru'n mână iarăşi până la cupeu şi i-a sărutat mâna. Aşa era de respectat episcopul Melchisedec şi la ministere şi la Academia română şi la palatul regal.

www.digibuc.ro

tului către lege şi autoritate, el s'a pus în stare de revoltă. Nu vom mai tolera o asemenea stare de lucruri, jignitoare fericirei şi progresului ţărei. Trebue ca în viitor, capetele cele mai îndărătnice să se supună legei. Am mai multe motive pentru a vă adresa asemenea cuvinte". Incepe apoi a-i aminti, cum s'a opus întotdeauna încercărilor miniştrilor, de a introduce morala şi disciplina în mânăstiri, la care mitropolitul a răspuns prin cărţi de afurisenie, cari au provocat revolte între călugări; că guvernul, pedepsind pe aceşti revoltaţi, mitropolitul a protestat; că guvernul a cerut destituirea stareţului dela Neamţ, găsit vinovat de mai multe încălcări; în urma unei anchete rânduite de minister, în unire cu mitropolitul, când se constatase dar, între altele, că acest stareţ rupsese *marca ţării* depe frontonul şcoalei din mânăstire, dar mitropolitul refuzase destituirea; că mitropolitul, în doi ani dearândul, se ferise a serba *ziua onomastică a domnitorului*, ducându-se la ţară, în acel timp. „Ca simplu individ - zice domnul - eu nu cer şi nici nu am trebuinţă de rugăciuni de comandă şi făcute fără voie; însă ca şef al statului, cer şi pretind ca mitropolitul Moldovei, să se roage pentru Domnul Românilor". In sfârşit, îi reaminteşte de abuzul ce face cu despărţeniile, „în care toate legile şi cele dumnezeeşti şi cele omeneşti s'au călcat în picioare, de decasteria prea sfinţiei Voastre". Intorcându-şi faţa apoi către Kogălniceanu şi prefăcându-se a fi supărat pe el, îi spune: „de aceia, domnule preşedinte al consiliului şi ministru de culturi ad-interim, ne videm silit a vă arăta nemulţămirea noastră, pentru molătatea şi indulgenţa, cu care aţi răbdat starea de nesubordonare în care s-au pus unii din membrii clerului înalt; chiar de mâine, veţi lua măsurile cele mai energice, pentru ca legea şi autoritatea, să fie respectate de toţi, fără deosebire. Am respectat şi voi respecta drepturile, atât ale fiecărui cetăţean, cât şi ale fiecărei puteri a Statului; însă voi şti a face să se respecte şi drepturile cari sunt date Domnului. Naţiunea ne-a delegat suveranitatea ei, ca să facem fericirea a cinci milioane de Români: iar nu ca să ne oprim din această cale mântuitoare, prin consideraţiuni către câţiva răsvrătitori sau ambiţioşi, cari nu se pot împăca cu noul ordin de lucruri. Suntem *Domnul Românilor* şi prin urmare suntem datori a ocârmui astfel, ca fericirea întregei naţii, să nu mai fie sacrificată de câţiva

www.digibuc.ro

nemulţumiţi [1])». Urmare acestei straşnice filipice a fost, că la 8 Noembvrie, 1860, Sofronie a fost suspendat şi trimis în surgun, la mânăstirea Slatina, înscenându-i-se un proces politic şi urmând — potrivit regulamentului organic — a se aduna un sobor de 12 arhierei, care să-l judece şi fireşte, să-l depună [2]).

3. *Căderea ministerului Kogălniceanu.* Purtarea atât de aspră a lui Kogălniceanu, faţă de bătrânul mitropolit *Sofronie,* a stârnit nemulţumiri în multe inimi. La începutul anului 1861, se pune chestiunea în faţa Adunării, care numeşte o comisiune, pentru cercetarea cazului. La 17 Ianuarie comisia depune raportul, făcut de Lascăr Catargiu, care — întemeindu-se pe faptul că alesul ţării la chiriachia bisericei, în acelaşi mod ca şi domnitorul, nu poate fi niciodată amestecat cu funcţionarii statutui, numiţi de către Domnitor, funcţionari ce singuri pot fi revocabili sau suspendibili; că apoi canoanele bisericii, recunosc în persoana chiriarhului, puterea exclusivă, spre menţinerea disciplinei în cler; că mitropolitul, care este după lege, îndatoritul apărător al driturilor bisericei, acei cari s'au sustras dela nemijlocita lui autoritate, după canoane, sunt călcători de legi.

Din acest raport se vede că comisia punea pe acelaş picior de egalitate pe mitropolit cu domnitorul şi prin urmare Biserica ar alcătui un *stat în stat,* împotriva tradiţiilor ţării, care aşează pe mitropoliţi sub autoritatea domnitorilor. In urma depunerii acestui raport, *Kogălniceanu îşi dă demisia,* chiar în ziua depunerii raportului, neîmpărtăşind această părere şi explicându-se mai târziu, asupra depunerii mitropolitului că, „Domnul ţărei este o fiinţă mai presus de toţi cetăţenii. Nimărui nu-i este ertat a se pune faţă 'n faţă cu dânsul. Aceasta însă s'a încercat a o face mitropolitul, ca un alt ales al naţiei, de aceia l-am dat jos [1])".

4. *Ministerul Anastasie Panu,* care-i ia locul, soluţionează cazul paşnic. Mitropolitul demisionează şi ca atare se stinge orice urmărire împotriva lui, dându-i-se o pensie de 200 galbeni pe lună. Dar şi această blândeţă, faţă cu o persoană, care fusese

1). Monit. of. al Moldovei din 31 Oct. 1860 vezi şi No. 19 şi 45 tot din 1860.
2). Monitorul oficial al Moldovei, No. 30 din 1860.—Vezi şi *Documente foarte importante* pentru istoria Bisericii şi a naţiunii române. Iaşi. 1866.
3) Ziarul *Trecutul* din 4 fevruarie. 1861. Comp. A. D. Xenopol: Domnia lui Cuza-Vodă, Iaşi. 1903, p. 177 sqq. — Monit. oficial al Moldovei, din 21 Ianuarie, 1861.—Ziarul *Românul,* din 20 Aprilie 1861.

www.digibuc.ro

acuzat şi de trădare, indispunea pe mulţi, ştiindu-se legăturile de înrudire între Panu şi mitropolit. Sofia Hrisoscoleu (născută Cocea) scrie: „Deplâng această hotărîre a Consiliului, pentrucă ea se atribue d-lui Panu, ca unul ce este rudă cu învinovăţitul mitropolit. O deplâng, pentrucă am fi dorit ca ilustrul membru al căimăcăniei de trei, la a doua sa ivire pe scena politică, să fi început prin vre un act demn de reputaţiunea sa; iar nu prin a cere scăparea unui criminal, de asprimea legilor".

Mitropolitul Sofronie Miclescu, zdruncinat trupeşte şi amărît în sufletul său, în Mai, 1862, îşi dete obştescul sfârşit, fiind transportat dela mânăstirea Slatina şi înmormântat la mânăstirea Neamţului, după dorinţa sa.

5. *Biserica.* Acea care a perdut mai mult, din aceste lupte politice a fost *Biserica,* ca instituţie. Cuza-Vodă, cu guvernele sale, lovind în mitropolitul, care-i sta înainte, se resfrângeau, în acelaş timp loviturile, asupra instituţiei pe care o reprezenta. Suspendarea capului Bisericii şi surgunirea lui la mânăstire a avut de urmare şi scăderea prestigiului ierarhiei bisericeşti şi a Bisericii în genere. Este surprinzător că Sofronie uitase că Cuza înainte de a fi ales Domn, fusese militar. Dacă ar ti întrebuinţat o altă tactică, poate că ar fi salvat şi prestigiul şi interesele Bisericii. Ca atitudínea lui dârză însă şi scaunul de mitropolit l-a perdut şi prestigiul Bisericii l-a scăzut, înlăturându-se din guvern o capacitate, ca Melchisedec, care putea face mult bine.

IV. *Arhimandritul* Melchisedec *membru în comisiunea pentru secularizarea averilor mânăstireşti.* — Cuza-Vodă, încă din primul an al suirei sale pe tron, ia măsuri pentru *administrarea* averilor mânăstireşti. In acest scop numeşte o comisiune, din care făceau parte: *Alex. Teriachiu,* ministrul Cultelor, *Scarlat Pastia,* arhimandritul *Melchisedec,* rectorul seminarul seminarului de Huşi, icon. *Dimitrie Matcaş,* rectorul seminariului de Roman şi alţii, iar ca secretar era Const. Cristodulo-Cerchez, un şef de secţie dela departamentul Cultelor [1]). La 12 Iunie, 1859, comisiunea se duce la mânăstirea Neamţului, care avea nu mai puţin de 75 de moşii. Crezând că călugării se vor împotrivi sau vor face gâlceavă, membrii comisiunii au venit, însoţiţi şi de

1. *Cezar Bolliac*: Monastirile închinate din România. Bucureşti. Rassidescu. 1862.— N. Iorga: Geschichte des Rumänischen Volkes, II, p. 318—322.

www.digibuc.ro

un pluton de jandarmi, sub comanda căpitanului *Cananău* dela Piatra-Neamț. Ajungând la mânăstire, au chemat la trapeză, pe stareț, împreună cu soborul, cărora, ministrul le-a cetit *decretul domnesc* de secularizare, invitând pe stareț, ca să predea totul în primirea comisiunii, mai adăugând, printr'un mic *discurs*, cum că părinților o să le fie de acum mai bine, căci guvernul o să poarte grijă de mânăstire, în special de masa călugărilor, pentruca ei să nu-și mai piardă vremea cu cele materiale, ci să-și caute numai de cele duhovnicești, pentru mântuirea sufletului. *Melchisedec* a ținut și el o *lungă cuvântare,* sfătuind soborul la supunere către stăpâniri și la răbdare, pe care a încheiat-o cu cuvintele: „Certând ne-au certat Domnul, dar morții nu ne-au dat".

La invitarea comisiunii de a preda totul, starețul a răspuns: „Nu dau nimic. *Averea este a maicii Domnului,* nu a mea. După cum, când am venit la mânăstire n'am adus nimic, așa nu pot da nimănui nimic; dar, dacă guvernul, cu puterea ce-o are, găsește așa de cuviință, s'o ia". Comisiunea a procedat apoi la inventariere și la luarea pe seamă a întregei averi mânăstirești, lucru care a ținut cam vreo șase luni. — Căpitanul Cananău, cu jandarmii lui, văzând că părinții călugări sunt oameni cu minte, pașnici și supuși stăpânirii, s'au întors înapoi la reședința județului, de unde veniseră [1]).

Comisiunea orânduită de minister, firește, era fără consimțământul mitropolitului, care nu voia să audă de amestecul Statului în averea bisericilor. Ca urmare, mitropolitul *Sofronie,* la 10 Septemvrie, 1859, trimite o *anafora* domnitorului, temeinic alcătuită, care avea ca moto: „Fiule Timotei, privegheză în toate, pătimește rău, fă lucrul evanghelistului, îndeplinește-ți bine slujba ta (Tim. II, IV, 5. III) și prin care protestează energic, că s'a trimis „o comisiune între care sunt și *două persoane bisericane,* ca să ia administrarea averilor mânăstirilor chinoviale: Neamțul, Secul, Varatecul, Agapia, Adamul și Vorona".

La 20 Septemvrie, *Manolachi Costachi Epureanu,* președintele cabinetului, venind la mitropolie, în fața mai multor persoane, adresează mitropolitului următoarele cuvinte: „Măria Sa, Domnitorul, m'a trimis ca să vă spun, că nu *vă primește această*

1). Rev. *Biserica ortodoxă română* pe 1915. București. p. 868 și urm.

www.digibuc.ro

anafora şi să v'o *arunc în obraz* şi pe viitor, să vă mărginiţi cu asemene, căci veţi păţi dela Inălţimea Sa, ca un monah prost".

Mitropolitul răspunse: „Te rog să arăţi Inălţimii Sale că, smerit mulţămesc, dar nu voi înceta de a-mi împlini datoria".

In primăvara anului 1860, Martie 24, mitropolitul face o adresă şi Onoratei Comisiuni, căreia se plânge că „au intrat în mânăstirea Neamţului cu jandarmi, au sequestrat înzestrările şi averile chinoviilor, au pecetluit chilii, cămări, biblioteci, gherghire; au înlăturat autorităţile legiuite şi canonice; au înlăturat aşezămintele legiuite lucrătoare, au înfiinţat comitete. — Au dezbrăcat chinoviile de toate drepturile, au ridicat arhivele cu tot soiul de acte şi lucrări, atât acele ce sunt ale administraţiei, cât şi pe acele privitoare la lucrările duhovniceşti; au luat cheile dela gherghirele cu documentele moşiilor chinoviale, au pus străji de jandarmi pe dinlăuntru şi pe dinafară, spre a opri comunicaţia şi relaţia între sobornici şi societate; căci nu putea ieşi, fără biletul comandantului sau fără un înadins jandarm, care-i trecea prin străji: stariţii, stareţile, depărtaţi din autoritatea lor legiuită canonică; unii din monahi părăsesc mânăstirea şi fug în lume, alţii surguniţi de comisie şi de comitetul ei; înzestrările moşiilor şi a mânăstirilor, averile şi vitele: Boi, vaci, oi, cai, bivoli, bivoliţe şi altele, se vând, le cumpără şi unii din comisari, fiind lipsă mare de bani în ţară". . . . [1]). Comisiunea ia act de adresă şi lucrează înainte, după porunca Domnitorului şi a guvernului său.

La 6 Mai, 1860, arhim. Melchisedec, silit de împrejurări, îşi dete demisia din demnitatea de ministru al cultelor şi instrucţiunii publice. Ca atare, după câteva luni, revine iarăşi ca *membru* în comisiune, voind a da o strălucită dovadă de patriotism şi abnegaţiune.

Guvernul numise o comisiune alcătuită din Lascăr Rossetti Alex. Golescu şi juristul Const. Bozianu, care să ia contact cu delegaţii mânăstirilor *închinate*, spre a stabili o înţelegere. Comisia aceasta însă, îşi dăduse demisia, la 27 August 1860. In locul ei, se numeşte o alta, compusă din arhim. *Melchisedec*, Poenaru şi

1. Documente foarte importante, pentru istoria Bisericii şi a naţiunei române. Iassy. Imprimeria Adolf Bermann. 1866. Vezi şi *St. Berechet*: Dovezi noi asupra secularizării averilor mânăstireşti. Rev. Biserica ort. română 1892-93, p. 1041 şi pe 1925, p. 75-78 şi 475-479.

www.digibuc.ro

Brezoianu. Acesta din urmă îmbolnăvindu se, comisia nu se poate întruni, până la 12 Octomvrie 1860, ultimul termen prevăzut prin protocol, pentru întrunire. Comisia nu poate lucra. Guvernul însă, ia o serie de măsuri, pentru constrângerea călugărilor greci.

La 14 Martie st. v., 1862, se numeşte iarăşi o comisiune, compusă din arhim. *Melchisedec*, Petrache Rossetti-Bălănescu, Grigorie Bengescu, Scarlat Fălcoianu, şi Costachi I. Filipescu, care urma a se întruni cu delegaţii locurilor sfinte, la sfârşitul lunei Aprilie. Termenul însă fiind prea scurt, nu pot sosi delegaţii patriarhiilor răsăritene, urmând o serie de proteste şi ameninţări[1]). Comisia însă—în frunte cu *Melchisedec*, care, cu luminile sale, cu tact şi cu zel neşovăitor—lucrează necontenit, mergând din mânăstire în mânăstire, pregătind materialul trebuitor, pentruca în 1863, Decemvrie 11, să fie gata *legea pentru secularizare*, care este votată cu o majoritate de 97 voturi din 100[2]).

Cu toate protestele mitropolitului, el a rămas în comisiune şi a lucrat până la urmă. Aceasta a făcut-o, nu urmărind interese

1. Chestiunea lichidării averilor mânăstirilor închinate se trata acum pe cale diplomatică. Arhim. *Nylos*, cutreera toate capitalele, bâtând la toate uşile. Insuşi ministrul afacerilor străine a Franţei, Drouyn de Lhuys scrie că e „fatigué de cette question des couvents dédiés". Şeful de cabinet a lui Cuza-Vodă, *Baligot de Beyne* scria către I. Alexandri, agentul diplomatic al ţării noastre dela Paris: Mme *Aristarki* (soţia ultimului Kapukehaie al Munteniei la Constantinopole) a câştigat adesiunea lui Sir Henry, ministrului Angliei dela Constantinopole, fiind interesată. *„Elle gagne les sommes considérables qui lui donnent les moins et elle veut gagner surtout les millions qui lui sont promis si le succès* couronne ses efforts". *P. V. Bossy:* Agenţia diplomatică a României în Paris şi legăturile politice franco-române sub Cuza-Vodă. Bucureşti. 1931. p. 83, nota 3.—

2. Tactul lui Melchisedec se vede din următoare împrejurare: Mergând comisiunea la una din mânăstirile închinate, a cerut dela stareţ ca să le predea cheile dela gherghirele unde se păstrau actele mânăstirii. Stareţul grec, aruncând cheile în faţa icoanei Maicii Domnului, răspunse, cu mânie: „Nu cereţi dela mine nimic: averea este a Maicii Domnului, vorbiţi cu dânsa. Membrii comisiei rămaseră încremeniţi, în faţa icoanei şi nu se pricepeau ce să zică. Melchisedec însă, înaintează cu smerenie, înaintea icoanei, face două metanii până la pământ şi sărută sfânta icoană, mai face apoi o metanie şi privind îndelung, în tăcere, spre chipul Maicii Domnului —deodată se întoarce către stareţ şi-i răspunde: „Am grăit cu Maica Domnului şi iată ce mi-a spus: Aţi mâncat destul, voi grecilor, până acum. De aici înainte, să mai mănânce şi fiii acestei ţări, şi întinzând mâna, a luat smocul cu chei, cu care a deschis sertarele şi aşa, a început inventarierea. De aci se vede ingeniozitatea şi fineţa lui Melchisedec, care de şi simplu membru în comisiune, era *sufletul* acelei comisiuni, pentru care lucru i s'au adus mulţumiri din partea guvernului, pentru modul inteligent cum a ştiut el să lucreze, împreună cu icon. Dimitrie Matcaş, rectorul seminarului dela Roman.—Vezi Monitorul oficial al Moldovei, No. 159, din 1860.

www.digibuc.ro

personale sau favoruri din partea puterei civile, cum s'ar părea la prima vedere, lucru ce s'a dovedit cu restul vieţii sale, dusă cu cinste şi absolută dezinteresare. Era însă ferm convins de ajutorul ce vor da aceste averi, la înălţarea şi înflorirea tânărului stat român ce atunci se închegase ; îi era apoi milă de starea de iobăgie în care zăcea ţăranul român de veacuri şi avea credinţa fermă, că acea avere colosală a mânăstirilor, fiind administrată de călugări, nu va da roadele aşteptate niciodată, după cum nu dăduse, nici până atunci. Pe lângă aceste a, *înainte de a se pronunţa pentru secularizare*, i se dăduseră lui Melchisedec *asigurări formale*, atât din partea domnitorului, cât şi din partea guvernului său, că Statul va creia *un fond* anume, pentru *întreţinerea Bisericii naţionale* şi a instituţiilor ei pe viitor.

Fondul acesta urma a se forma din venitul averilor mânăstirilor pământene. In ceia ce priveşte mânăstirile închinate, era o nedreptate, strigătoare la cer, care se făcea ţării, prin faptul că venitul colosal al acelor mânăstiri, trecea în fiecare an, peste graniţă, servind intereselé altor ţări, pe când ţara noastră românească stagna în sărăcie ; iar biserica ei naţională, se zbătea în părăsire şi în neputinţa de a-şi indeplini menirea ei. Călugării greci erau stăpâni de mult în ţările române. Ei huzureau de bine ; iar bietul preot român, ca şi poporul pe care-l păstorea, piereau de foame Fusese o vreme când şi domnitorul cu sfetnicii lui şi mitropolitul cu suitele lor erau greci, de-şi perduseră nădejdea patrioţii români, că va mai scăpa ţara din ghiarele lor. Sunt cunoscute cuvintele cronicarului *Neculcea*, care scria: „Aşa socotesc eu, cu firea mea aceasta proastă, când a vrea Dumnezeu să facă, să nu fie rugină pe fier, şi Turcii în Ţarigrad şi lupii să nu mănânce vite în lume, atunci poate nu vor fi nici greci în Moldova şi Ţara Românească. Focul îl stângi, apa o iezeşti şi-o abaţi în altă parte, vântul când bate, te dai în lături într'un adăpost, soarele întră'n nori, noaptea cu întunecimea ei trece şi se face lumină ; iar de greci să scapi este cu neputinţă[1])". Dar de atunci trecuse multă vreme, să vărsase mult sânge românesc, în mişcările pentru desrobire. Nu mai putea răbda românul starea de iobăgie, în care zăcea de veacuri. Se săturase până'n gât.

1. M. Kogălniceanu. Letopisiţi.... 1872. Iaşi, II. p. 229.

www.digibuc.ro

Venise vremea ca şi ţăranul român să fie considerat cetăţean în ţara lui; venise vremea ca şi el să fie apărat în persoana, în cinstea şi averea lui; ca şi dânsul să aibă drepturile şi pământul lui, pe care să-l stăpânească şi să-l muncească, spre a-şi scoate hrana de toate zilele.

Se schimbaseră şi timpurile şi oamenii: o nouă viaţă pulsa în sângele tuturor. Nu mai erau nici domnitorul, cu sfetnicii lui, străini de neam, nici mitropolitul ţării. Era o cerinţă unanimă a vremii, ca să se ia măsuri de rigoare, pentru buna administrare a averilor mânăstireşti şi de a se stârpi abuzurile, cari săreau în ochii mulţimei. Mitropolitul, cu mijloacele lui, nu putuse pune frâu dezordinii, trebuia o mână de fier, care să curme răul. E surprinzător că mitropolitul Sofronie Miclescu, acela care subscriind *unirea*, zisese: „Unde-i turma şi păstorul"; acum când trebuia cimentată această unire, se pune deacurmezişul, luptând împotriva stăpânirii. E surprinzător, că n'a înţeles cerinţele timpului şi mai ales, simţimintele celui întâi domnitor al ambelor principate, care nu mai putea tolera această stare de lucruri. Melchisedec însă, a înţeles glasul vremii şi s'a pus în serviciul ţării, alături de marii bărbaţi patrioţi, cari secundau pe Cuza-Vodă. Şi iarăşi, mitropolitul Sofronie Miclescu a fost rău inspirat, când trimetea proteste, sub semnătura sa, nu numai către guvernul şi domnitorul ţării, ci şi către patriarhia ecunenică, ba şi către ţarul Rusiei etc.

Melchisedec a lucrat cu tact. Stăruinţii lui se datoreşte faptul, că la secularizare, s'a lăsat mânăstirilor şi eparhiilor, pe lângă vetrele lor, şi o parte de pământ, pentru gospodărie. S'ar fi câştigat şi mai mult, dacă mitropolitul ar fi fost cu tact şi nu s'ar fi pus în râcă cu Domnitorul şi cu sfetnicii lui. Secularizarea s'a făcut, cu toate intrigile unor răuvoitori din lăuntru şi cu toate blestemele, anatemile şi strigătele de desperare ale patriarhilor, mitropoliţilor şi episcopilor greci. Era un vaet de desperare. Răsuna Europa de jalea adâncă a stâlpilor Bisericii ortodoxe din Asia, Africa şi peninsula balcanică, cari vedeau cu ochii, cum le scapă prada din mână. La 15 Aprilie 1863, *Iacov*, patriarhul Alexandriei Egiptului, mărturiseşte, cu lacrimile'n ochi, zicând: „Tronul nostru Alexandrean, se ţinea numai cu venitul moşilor din ţările române! şi acum, ce să ne mai facem?".—Ce să vă faceţi? „Să vă faceţi, ce s'au făcut toţi aceia cari nu-şi au îndeplinit datoriile şi legăturile ce li s'au lăsat cu limbă de moarte"—a fost răspunsul comisiunii şi al guvernului.

www.digibuc.ro

In *ţară*, actul secularizării averilor mânăstireşti a fost primit cu mare entuziasm. O bucurie generală răsuna din inima tuturor românilor, cu adevărat patrioţi. Mitropolitul, în prima Duminică după promulgarea legii de secularizare, în ziua de 22 Decemvrie, 1863, face un *tedeum* de mulţumire către Dumnezeu, pentru sevîrşirea acestui mare act naţional. Asemenea slujbe de mulţumire se fac în toată ţara. Domnitorul Cuza-Vodă este slăvit pretutindeni, pentru curajul său patriotic. Nenumărate adrese şi telegrame de felicitare sosesc din toate părţile. Episcopii, ca reprezentanţi ai Bisericii, îi trimit adrese de felicitare şi prezente. Locuitorii din jud. Fălciu—din iniţiativa locotenentului de episcop, Melchisedec—îi fac *dar*, un tun[1]). *Darul* avea un înţeles *simbolic*. Un entusiasm de nedescris se vedea, dela un capăt la celălalt al ţării.

Egumenii greci îşi dau demisia ostentativ. Acei cari mai persistară în încăpăţânarea lor şi nu voiesc să se supună ordinului guvernului, fură destituiţi; iar în locul lor, se numiră alţii, cari luaseră numele, la început de *curatori civili*, adică îngrijitori ai mânăstirilor secularizate; dar cari, mai în urmă au fost obligaţi a se numi tot *egumeni*. Şi pentrucă dispăreau multe din *odoarele* şi *actele de valoare ale mânăstirilor*, fură obligaţi ca la numirea lor, să depună o cauţiune de 200 galbeni. Toate aceste precauţiuni erau *inspirate de Melchisedec* care cunoştea bine, mai bine ca alţii, valoarea documentelor mânăstirilor, pentru istoria Bisericii noastre naţionale şi a neamului românesc, în general. A fost învinuit *Melchisedec*, că a primit să facă parte din comisia guvernului, *fără învoirea chiriarhiei*, fapt *anticanonic*. Aşa este, la prima înfăţişare. N'a cerut această învoire, fiindcă era sigur că nu i-ar fi dat-o. Pe lângă aceasta, el vedea bine, în ce parte apucaseră unii dintre chiriarhi. Şi apoi, dacă capul suprem al Bisericii, vădit, ar lucra împotriva intereselor superioare ale statului, clerul este dator a-l urma orbeşte, fără socotinţe proprii? Cine ar putea de pildă, învinui clerul eparhiei Huşilor şi a Romanului, că n'au urmat pe chiarhii lor, la 1859, în chestia *unirei Principatelor*? sau cine ar putea învinui clerul Moldovei, care la 1866, n'a urmat

1. Monitorul Oficial al Principatelor-Unite No. 258 din 1863, şi Numerile: 53—55, 64 şi 104—115, din 1864. — Comp. şi broşura: Cuza-Vodă şi călugării. Craiova, 1895.

www.digibuc.ro

pe mitropolitul *Calinic Miclescu*, care se pusese în fruntea mişcărei separatiste? „Ei ! Domnilor — zice Melchisedec — aşa se întâmplă uneori. Sunt cazuri, în cari este ertat oamenilor, în viaţa lor, să se despartă de tatăl şi de mama lor, chiar şi tatălui de fiul său. Aşa am fost eu atunci. *N'am călcat nici un canon.* Sunt canoane pentru averile bisericeşti, *ca să nu se facă abuzuri....*" ori poate ar fi vrut mitropolitul, să-l aibă la dreapta sa, spre a-i alcătui protestele către străini ? Atunci credem că ar fi călcat mai mult decât canoanele, nesocotind *stăpânirile, orânduite de Dumnezeu şi periclitând viitorul patriei.*

Că Statul, punând stăpânire pe averile bisericeşti, nu şi-a ţinut cuvântul ; nu este vina lui Melchisedec ; căci cine poate scruta conştiinţa omului politic ? Câţi n'au fost înşelaţi în promisiuni politice ? Că secularizarea a fost un fapt *odios, o spoliare* a Bisericii naţionale, iarăşi este adevărat. Dar, cine mai mult ca el a strigat, în tot restul vieţii şi a înfierat-o până şi în actul de ultima lui voinţă, în *testamentul* său ? Aceasta este adevărata faţă a lucrurilor; iar nu aceea răspândită de rău voitorii lui. Insuşi Kogălniceanu se plânge mai târziu de *reaua întrebuinţare* a averilor secularizate, zicând : „Nici unul dintre miniştrii de sub Cuza-Vodă nu şi-ar fi pus streangul în gât, ca să facă legea secularizării averilor mânăstireşti, lege în contra căreia erau şapte mari puteri, dacă am fi ştiut ce întrebuinţare avea să se facă, cu acele fonduri, întrebuinţare pe care nu voi s'o mai califie. Animaţi de cele mai bune intenţiuni, noi am secularizat acele averi, ca să facem bine, ca *să servim biserica, şcoalele şi spitalele;* dar în loc de aceasta, fondurile mânăstireşti s'au întrebuinţat la alte echilibrări bugetare şi adesea ori la cheltueli destrăbălate sau netrebuincioase[1])". Aceasta, firește, a fost rău, dar s'a făcut şi bine. De aici s'au dat *domenii coroanei*, de aci s'au *împropietărit ţăranii* şi însuşi *ministerul domeniilor* ce face alta, decât că administrează averile agonisite şi păstrate de călugării.

Biserica însă, ne-a păstrat şi *ţara* şi *neamul.* Trebuia să o respectăm, ca pe mama noastră şi să purtăm grijă de dânsa

N-am făcut astfel, suferim urmările copiilor nerecunoscători faţă de mama lor.

1. Titu Maiorescu : Discursuri parlamentare, IV, p. 142 sq.

www.digibuc.ro

V. MELCHISEDEC
membru în consiliul superior de instrucţie.

In luna Iunie, 1860, puţin după demisionarea sa din minister, Melchisedec a fost delegat de către ministrul ad-interim al instrucţiei, *M. Kogălniceanu*, pentru a asista la examenile de sfârşit de an la şcolile din *Bârlad, Tecuci, Galaţi, Reni, Ismail, şi Chilia.*

In acest scop, primeşte următoarea adresă : *Domnule rector!*

Pentru ţinerea examenilor semestrului I curent, la şcoalele publice, mai sus însemnate, subscrisul are onoare a vă invita, Domnule rector, să bine voiţi, a asista, ca *delegat din partea acestui minister.*

Cunoscând, cu deplinătate, sentimentele de cari sunteţi insuflat, pentru buna sporire a învăţăturii publice, subsemnatul are toate încrederea, că nu poate face o mai nimerită alegere şi deci are onoarea a vă alătura aici însoţitele instrucţiuni, după care s'au regulat a se proceda la ţinerea examenilor.

Subscrisul se foloseşte de această ocaziune, pentru a vă reînoi, domnule rector, încredinţările osebitei sale consideraţiuni.

p. Ministru Cultelor şi Instr, publice ad-interim
D. M. ALEXANDRESCU.

De rezultat, Melchisedec înformează pe Kogălniceanu, în *prealabil*, printr'o scrisoare particulară, pe care o dăm în extenso :

CUCOANE MIHALACHE !

Cu ocazia vizitărei şcolilor din Basarabia, anexată Moldovei, ca delegat al ministerului, la examene, pe lângă starea şcoalelor, m'am informat şi despre altele, şi voesc a vi le comunica, spre ştiinţă.

Până ce voi raporta Ministerului, cu deamănuntul, despre starea şcolilor ce am vizitat, vă înştiinţez acum numai în genere, că şcoalele naţionale le-am găsit într'o stare mai mult s'au mai puţin tristă, provenită cea mai mare parte din lipsa de privigherea necesară asupra profesorilor, cari sunt lăsaţi în voea lor. Mulţi din profesori se jeluesc că sunt discurajaţi, din cauză că nu li se plătesc salariile câte 6-7 luni ; nu au cu ce să trăiască

www.digibuc.ro

şi sunt siliţi a-şi căuta şi alte ocupaţiuni, ca să poată trăi. La Reni, din această cauză, profesorul, căruia nu i s'au plătit salarul de 16 luni, a părăsit funcţia sa, încă dela începutul anului curent. Şi şcoala de atunci nici nu mai există. La Reni şi Chilia, nu sunt instituate comitete de inspecţie; şcolile atârnă de comitetul dela Ismail, când negreşit trebue ca comitetele să se compună din persoane locuitoare acolo. Eu îmi voi da despre aceasta opinia mea în raportul ce voi face. Şcolile naţionale din Galaţi şi Ismail, nici odată nu vor progresa, în cât timp ele nu se vor pune într'o stare, ca să poată concura cu pensionatele streine ce sunt pe acolo şi cari se află într'o stare mult mai înflorită şi capătă mai multă valoare înaintea streinilor şi chiar a Moldovenilor, prin disorganizarea şcoalelor noastre.

Despre altele nu vă pot da amănunte informări, fiindcă am trecut foarte repede, ca să pot fi la termenile însemnate pentru examene. Cea întâi impresie mi-au făcut dorinţa cea mare ce am văzut pretutindenea despre mergerea D-voastră pe acolo, dela care ei aşteaptă multe puneri la cale. Până atunci, preşedintele Eforiei dela Reni şi alţii, m'au rugat, ca să vă amintesc de suplica ce au dat obştia de acolo, pentru ce nu se strămută portul de unde se află acum, la carantină, fiindcă ar fi necomod, pentru comerţ, din cauza depărtărei carantinei de târg. Obştea se îndatoreşte a face încăperile trebuitoare, la locul unde este acum portul. La Chilia, locuitorii se jeluesc că Turcii îi asupresc în insulele Dunărei, unde ei îşi au locurile de hrană, cari au trecut sub stăpânirea Turcilor. Am fost acolo cu d. prefect, colonelul Mavrichie, şi împreună cu D-lui am trecut pe teritoriul trucesc, la Eschi-Chilia unde era un branvact turcesc, cu soldaţi de apărare a graniţei. D. prefect a luat vorbă cu poliţai-maistru turc de acolo de tânguirile locuitorilor. Acela a negat că s'ar fi făcând vre'o strâmbătăţire locuitorilor Moldoveni, că lui nu s'au jeluit nimenea, că el are ordine aspre, de a nu lăsa să se facă cuiva vre'un rău. Poliţai-maistru turc a venit apoi la Chilia, unde s'au înfăţişat şi locuitorii jeluitori, şi la întrebarea ce li s'au făcut, pentru ce nu s'au jeluit, ei au răspuns că se tem că vor întărîta pe Turci şi le vor face mai multe răutăţi. Poliţai-maistrul de asemenea s'a tânguit asupra vameşilor Moldoveni, că ar fi nedreptăţind pe locuitorii depe teritoriul turcesc, luându-le vamă mare,... şi pentru obiectele de hrană zilnică, precum carne ş. a.

www.digibuc.ro

De asemenea s'au jeluit şi Moldovenii asupra jidovului vameş, că le ia vamă până şi pentru peştele ce prind, pentru hrana zilnică. Domnul prefect a chiemat pe jidov şi a oprit, a nu mai lua vamă mai jos de câtimea de 6 ocă şi au poruncit, cu asprime şi poliţai-maistrului a nu îngădui nedreptatea. In cauza Chilienilor ce au locuri în insule, s'au hotărît ca cel asuprit să se jeluiască la poliţai-maistru din Eschi-Chilia şi dacă el nu i-ar face dreptate, să se jeluiască la prefectură.

La Vâlcov mi-a făcut o impresie foarte proastă gârla Gostei, ce face hotarul nostru decătre Turcia, trist suvenir a căimăcăniei lui Vogoride, carele au împins servilitatea până a lipsi ţara de firescul hotar — cracul numit al Chiliei, carele tot este în mâna Turcilor. Vis-a-vis cu locul debarcărei, pe malul opus, stă brandvachul turcesc cu un han şi mai multe corturi întinse pe mal, pentru soldaţii ce observează graniţa. Acest punct este cu deosebire păzit de turci. Este foarte trist a vedea mai multe vase cu tunuri apărând teritoriul turcesc despre Moldova; iară Moldova are pentru toată marina, câteva bărci şi câţiva marinari. Cu una de aceste am mers dela Ismail la Vâlcov şi a trebuit să ne necăjim patru zile până la întoarcere. Chiar pentru serviciul guvernului, pe Dunăre, pentru observarea graniţei, ar trebui să avem măcar un vaporaş, acum deodată. Ţările noastre sunt râurate într'o aşa mare întindere de unul din cele mai mari râuri.... şi noi nu avem nici un vas pe ele. Aş dori să vă duceţi înşivă pe Dunăre cu barca, să priviţi vasele streine de tot felul purtându-se pe acest fluviu, vapoarele Austriace adunând banii de pe ţărmurile noastre, pentru transportarea mărfurilor şi a pasagerilor dela un punct la altul, pe teritorul nostru, şi veţi vedea ce (indiscifrabil) vă vor lovi despre mizeria noastră.

La *Vâlcov* a căruia lăcuitori sânt cea mai mare parte lipoveni, am propus câtorva bătrâni de ai lor, ce mi s'au părut mai cuminţi, că ar fi bine să se înfiinţeze o *şcoală*, unde să înveţe şi copiii lor, măcar a ceti şi a scrie româneşte; dar mi-au replicat că, la ei nu este asemenea obiceiu, că îi învaţă cât le trebue, că copiii lor nu au timp să petreacă la şcoală, fiind ocupaţi cu meşteşugul pescăriei, împreună cu părinţii lor. Este de însemnat, că lipovenii, cu ferirea lor de învăţătură, vor fi deapururea un element străin în ţara noastră.—Austria, care caută

www.digibuc.ro

indirect a păstra influența sa în țară, le-au trimis și un *vlădică*, carele rezidează la Ismail și să titlueşte de *arhiepiscop pravoslavnic*. El are la ordinile sale pe lipovenii din Turcia, cari sunt cei mai mulți înrolați în oștirea turcească, și pe lipovenii din Moldova. Amploiații guvernului sprijinesc pe acel vlădică; dar opinia poporului ortodox de acolo, privește rău acest favor și se zice că favorul ar fi cumpărat, căci lipovenii nu cruță orice jertfă, pentru a avea un asemenea vlădică. Amploiații guvernului se sprijină pe toleranța religiei; dar opinia de acolo vede aici un indiferentism și nepăsare în chestia religiei, la care lipovenii țin așa de mult, și privesc cu dispreț, pe Moldoveni. In adevăr este deosebire între toleranța culturilor recunoscute și între crearea de nouă culturi. A creia un nou cult, este ceva ce trece peste competința unor simpli amploiați; este treaba guvernului și a legislației. A da lipovenilor un episcop, este a recunoaște un cult deosebit în Biserica noastră; căci lipovenii până acum au fost priviți numai ca niște țerani ignoranți, pe cari superstițiile religioase și politice i-au făcut a se ținea izolați de ceilalți creștini, pe cari îi cred că se povățuiesc de Antihrist. Se putea spera că timpul și cultura va desființa aceste grosolane secte, a cărora idei sânt un pol opozit al civilizației și al progresului. A-i recunoaște ca cult deosebit, a li da un episcop, este prin urmare ceva contra progresului omenirei în genere și în particular a naționalității române. Negreșit, nu trebue a-i persecuta, precum nici au fost vreodată în țara noastră persecutați; dar nici a-i împuternici și a-i mări, iarăș socot că nu este în interesul țării noastre. Lucrul cel mai nimerit, după socotința mea, ar fi ca ei acum deodată să se țină în starea în care totdeauna au fost, în țara noastră. Cel puțin, eu nu aș dori niciodată să se vorbească că sub guvernul D-voastră, Austria au trimis în Moldova un *vlădică lipovenesc*, carele să dirijeze conștiințele a mai multe zeci de mii de locuitori în această țară. Dacă este nevoe a le da un șef spiritual, apoi cel puțin guvernul să-și păstreze dreptul de a-l numi, dintre acei locali. Poate că ei să se plece a primi chiar un călugăr de ai noștri, cu niște știute condiții, carele să ție tipicul lor întocmai, cum li place lor, și cu chipul acesta, pe încetul, schisma lor s'ar stânge. Știu că D-voastră aveți priviri mai întinse decât mine; dar cu toate aceste am

www.digibuc.ro

socotit că nu este de prisos a vă comunica şi impresiile mele, ca o informare particulară. .

La întoarcere, m'am oprit la satul Câşliţa, una din domeniile statului, atârnătaore de administraţia de Bolgrad. Ne-au întâmpinat preotul şi cu un moşneag, locuitori acolo încă decând Ruşii au luat acele locurî dela Turci. In puţina convorbire ce am avut cu ii, mi-au spus bătrânul că ii se împacă cu guvernul Moldovinesc; dar să roagă tare a-i scăpa de *Maşelnicii* ruşi, ce au rămas acolo dela guvernul rusesc, ca nişte drojdii. Aceştia sunt cinovencii săteşti, cari îi storc, în unire cu jidovii antreprenori ce au întrat acolo, din timpul diriguirei lui Constandachi.

Preotul se jeluia, că s'au luat şi vinul ce se da de locuitori ca venit în folosul bisericii. Moşneagul se ruga a li se trimite direguitori moldoveni, căci el crede că atunci totul se va îndrepta.

Inchei cu aceia, că mergerea D-voastră pe acolo este necesară. In călătorie am avut companioni pe D. Nicolae Ionescu şi pe D. Valentineanu, cari ca jurnalişti, negreşit că vor expune prin jurnale multe de toate, fiecarele în felul său.

Primiţi aceste informări, ca o expresie de stimă cătră D-voastră.

Al D-voastre servitoriu.—ARHIM. MELCHISEDEK.

După această *scrisoare, înaintează următorul referat.*

Domnule Ministru,

Conform însărcinărei cu care onorabilul ministeriu m'au onorat, prin adresa Nr. 6303, de a asista. ca delegat al său, la examenele şcoalelor din Bârlad, Tecuci, Galaţi, Reni, Ismail şi Chilia, fiind faţă la acele examene, în zilele însemnate prin citata adresă, socot de a mea datorie, pe lângă raporturile comunicate, în unire cu comitetele respective, despre rezultatele examenelor, a aduce la cunoştinţa Onor. Minister, următoarele informaţii, despre starea acelor şcoale:

1. Şcoalele dela *Bârlad*, atât acele primare de băeţi şi fete, cât şi *gimnaziul*, le-am găsit în mai bună stare decât pe toate celelalte. Este vrednic de laudă, cu preferinţă, d-l I. Popescu, profesorul primariu al şcoalei primare de băeţi, pentru zelul şi aplicaţia sa la funcţia profesorală.

2. Şcoala primară de băeţi din *Tecuciu*, s'a găsit într'o

www.digibuc.ro

stare mizerabilă. Răspunsurile copiilor în genere, au fost cu totul neîndestulătoare, fără nici un înțeles. Profesorul primariu lipsește de mai mult timp, fiind strămutat la Roman, în funcția de telegrafist. Opinia publică din Tecuci este nemulțumită, că nu se rânduește profesor, în locul vacant de câteva luni. Din program, nu sunt aplicate; Istoria naturală și desemnul linear. Băeții nu știu a scrie cu litere latine.

La școala de fete de asemenea nu se propune: Istoria naturală, desemnul și scrierea cu litere latine. Este lipsă de *hărți* și de alte manuale de învățătură, ce se propun prin alte școli de felul acesta. Pentru care trebue a se da ordin profesorilor, de a adopta manualele aprobate de minister și a îngriji de timpuriu, pentru procurarea lor, și în genere a i se face *deșteptare*, să fie cu mai mult zel, în predarea lecțiilor și a nu lăsa elevele cu simpla memorizare.

Fiindcă membrii actuali ai comitetului, ocupați cu datoriile funcțiilor sale, nu pot exersa privegherea necesară asupra învățământului din Tecuci și nici nu sânt oameni de școală, subscrisul este de socotință a se mai denumi ca membri, pe d-l T. Nicoleanul, fostul profesor, pe D. Const. Iacovachi și pe doctorul Ioan Capețchi.

3. In școalele primare de băeți dela Galați, lipsește limba latină cu totul. D. Hristofor ocupă postul de profesor și la școala primară de băeți din despărțirea II-a și la clasele reale, din care urmează că nu poate îndeplini, cu exactitate, amândouă aceste îndatoriri. Profesorul Petrescu dela clasa a III-a a școalei de băeți din dispărțirea I, împlinește foarte defectuos îndatorirea sa. Băeții numai memorizează. La gramatică unul nu poate face analis și din celelalte obiecte nu pricep nimic. Acestui profesor trebue a i se face o *deșteptare* serioasă; căci precum m'am informat, nici nu urmează regulat cu ținerea claselor. Catalogul său nu l-am subscris din cauză că l-au modificat, după examen. Să se hotărască manualele după care să propună limbele: italiană, franceză și greacă, căci s'a observat că școlarii àveau deosebite manuale, pentru profesor. Este necesar a se face un mic depozit, atât pentru aceste, cât și pentru alte manuale, de unde școlarii să și le poată procura, după trebuință. In predarea *religiei*, de asemenea s'au observat că se predă aceiaș materie prin mai multe clase și chiar pe aceleași manuale.

www.digibuc.ro

Şcoala reală din Galaţi, fără internat, nu va progresa.

D. Prefect de aici şi D. Martin, preşedintele eforiei, arată mult zel pentru înbunătăţirea şcolilor.

4. La *Reni* nu există şcoală publică, ci numai casa închiriată de Eforie în care se ţine o şcoală privată, pentru limba greacă, ce numără vre'o 40 elevi. Mai este o şcoală rusască, unde învaţă vre'o 10 copii a ceti ruseşte. Şcoala publică primară ce au fost înfiinţată aici în 1858 şi care număra 40 elevi, a încetat dela începutul anului curent, din cauză că profesorul denumit de Minister, preotul Constantin Buhne, neprimindu-şi salariul în curgere de 16 luni, au părăsit îndatorirea sa. Obştia de aici doreşte a se înfiinţa din nou şcoala primară de aici, precum şi o şcoală de fete, însă tot-odată au adaos că veniturile municipalităţei nu eartă a confăptui mai mult decât manuscripte trebuitoare, pentru amândouă şcolile şi întreţinerea lor ; iar salariile profesorilor să să plătească de minister. Pe lângă aceasta, se cere ca comitetul de inspecţie pentru acele şcoli, carele până acuma se compune numai din preşedintele eforiei, să se complecteze prin polis-maistru şi preotul Simeon Ma....co, blagocinul din acest târg, cari în unire cu profesorul şi profesoara ce se vor rândui, să poarte grija de şcoală şi să corespundă cu ministerul.

5. Şcoala primară de băeţi din *Ismail* stă rău moraliceşte, fiindcă profesorul este beţiv, chiar la examen era vântuit. La dojana ce eu i-am făcut în particular, împreună cu d. Prefect şi cu d. preşedinte al judecătoriei, au dat mari făgăduinţe de îndreptare pe viitor şi s'au rugat de ertare. Comitetul, sperând îndreptarea lui, au hotărât să mai facă cea din urmă încercare, şi de aceia nu au raportat Ministerului această împrejurare. Eu însă am crezut de a mea datorinţă a informa pe ministeriu de aceasta şi a lăsa la apreciaţia sa.

Este adevărat că publicul de acolo este scandalizat de asemenea purtare, mai mult decât ordinară a d. Profesor şi mulţi îşi trimit, din această cauză, copiii pela alte şcoli, precum la Bolgrad, la Chişinău, la şcoala bisericească etc. Dar, pe de altă parte, d. Coşula are meritul că ştie limba rosiană, care este neapărătă pentru profesorii din Basarabia, unde cea mai mare parte de copii nu ştiu nicidecum româneşte şi trebue a-i învăţa această limbă, prin cea rusească. Profesorul adiunct, pe lângă cunoştinţa

www.digibuc.ro

limbei ruseşti şi româneşti, are meritul onesităţii. Nu trebue a se tăcea şi de *preotul Mihail*, carele predă religia gratis. El *are o metodă minunată*, de a învăţa pe copii cunoştinţele necesare din religie, într'o formă de *conversaţie* şi răspunsurile tuturor şcolarilor au fost foarte bune, deşi nici unul nu avea vre-o carte de felul acesta. Toţi ştiau dogmele, sensul servirei bisericeşti şi parabolele din Evanghelie cu explicaţiile lor. Ar fi bine ca Onor. Minister să recunaoscă pe acest preot, ca catihet la şcolile publice din Ismail. Şcoala primară de fete are în catalog numai 18 eleve. Ea este în decadenţă şi foarte departe de pensionatul privat al Doamnei Plarino. Profesoara de astăzi, poate fi adiunctă; iar nu primară. La examen, nu s'au văzut alt lucru de mână, afară de câteva guleraşe. Direcţia şcoalei este necesară a se da unei doamne, cu mai multă ştiinţă. D. Prefect a spus că o asemenea persoană chiar s'ar găsi acolo, anume o demoazelă ce au învăţat la Odesa. O asemenea trebue preferată, în privinţa ştiinţei de limba rosiană, care este neapărată pentru copilele ce nu ştiu româneşte. D-na Plarino trebue a se îndatora, să aibă pentru pensionatul său, o profesoară de limba română, căci chiar elevele cele mai înaintate în vârstă din şcoală, nu cunosc limba ţării, în care trăesc. Am asistat şi la examenul şcoalei bisericeşti; dar hârtiile despre rezultatul examenului nu le-am subscris, din cauză că nu erau gata la pornire şi-au rămas a se trimite Ministerului de către păr. Arhimandrit Teoctist. Pentru şcolile din Ismail ar fi bine ca ministeriul să însărcineze cu deosebire, pe d-l Gavril Teodor, preşedintele judecătoriei, a priveghea asupra lor, ca unul ce este bărbat erudit şi a fost şi profesor. Nu ar fi de prisos a se numi în comitetul de inspecţie şi pe păr. Arhimandrit. Teoctist, presidentul consistoriului şi profesorul primariu al şcoalei bisericeşti.

Şcolile duc nevoe de cărţi. In clasa a doua primară de băeţi sunt numai două exemplare de Evanghelie (explicare).

Ismailul are o întindere foarte mare, fiind la dânsul ataşate şi multe sate: Covurlui, Brabta (locuite de Români), Sofia, Necrasovca veche şi Necrasovca nouă (locuite de Ruşi). Prin urmare este neapărat a se mai înfiinţa pe atâtea şcoli comunale pentru că copiii nu pot, pentru depărtare a fregventa şcoala centrală din oraş. Aceasta se poate lesne, pentrucă municipalitatea din Ismail posedă în deajunse mijloace. D. Preşedinte al

www.digibuc.ro

judecătoriei mi-au spus că tocmai acum are a se trimite la Iași bugetul Eforiei, spre aprobare și că încă ar fi asigurat niște condeie, care ușor s'ar putea deturna dela menirea lor, în folosul învățăturei publice, dacă Ministerul de Culturi ar mijloci la cel interior.

6. Școala dela *Chilia*, atârnă de comitetul dela Ismail și prin aceasta întâmpină greutăți pentru îndepărtarea locului. Trebue a se înființa și aici un comitet local, din polis-maistru, președintele municipalității și preotul blagocin Atanasie Agora. De asemenea se cere a se înființa și aici o școală de fete.

Totodată subscrisul găsește de cuviință a aduce la cunoștința onorabilului Minister: A). Că fără puține excepții, *metoda* cu care se predau obiectele în școlile primare este cu totul defectuoasă: *memorizarea mecanică*. Profesorii, sau nu voesc a-și da osteneala ce se cuvine, sau nu posed arta de a preda copiilor. Ar trebui ca consiliul școlar, să se ocupe serios de această chestie și să dea instrucții speciale profesorilor despre modul predărei. Socot că ar trebui: a). Ca profesorii să arăte copiilor și modul cum să învețe lecțiile, până se vor deprinde a învăța singuri cu înțeles. Alminterea, ei din capul locului se obișnuesc a învăța numai prin memorizare. b). Să le dea lecții mici la început. c). Să propună toate ideile din lecții în întrebări, cari să fie cât se poate mai dese. Răspunsurile școlarilor să fie scurte și apropo. d). Indată ce încep copiii a silabisi și a ceti câte un cuvânt, profesorul să nu se mulțumească numai ca cuvântul să fie cetit, ci se întoarcă luarea aminte a copilului și la înțeles, fără a se gândi că este ceva ce copilul pricepe. La cetire să nu-l lese a ceti, mai mult de un fras sau period, și apoi să se oprească la cercetarea înțelesului, silind pe copil a repeti ideile cetite cu alte cuvinte. e). Să explice toate zicerile, nu numai pe acele din nou introduse în limbă, dar și pe acele mai cunoscute, ca cu chipul acesta copiii silindu-se a da definiție lucrurilor, să se deprindă a cugeta. f). Ideile abstracte să se înfățișeze cât se poate mai concret, făcându-le pipăite prin exemple cunoscute copiilor. g). Când copiii răspund cu cuvintele cărții, să se silească a răspunde aceiaș ideie cu alte ziceri. h). Unde se cere, predarea trebue a fi însoțită de explicări experimentale. D. ex. la botanică, să se arate copiilor erburile și florile de care se servește în lecții, dacă aceasta se poate; să le facă analiză, arătându-le părțile lor și însușirile.

www.digibuc.ro

Profesorul nu trebue să gândească că elevii săi nu ar avea nevoe de explicaţie, chiar şi la lucrurile cele mai ordinare. Am văzut şcolar cari nu înţelegea cele ce vorbea despre plante foarte cunoscute, d. ex. ceapa, usturoiul etc., precum şi despre altoire, de oarece profesorii socotise că nu ar fi fost nevoe de vreo explicaţie.

B). *Manualele. In clasa a II-a,* pentru clasele primare ar trebui să se redijeze cu mai multă acomodare la vârsta şi priceperea copiilor. Aşa, istoria ar trebui să se înceapă cu biografii din istoria biblică, ce este foarte aproape de înţelegerea copiilor şi din istoria Românilor, scrise într'un stil biblic, carele are însuşirea de a fi înţeles de toţi. Descrierile, să consteie mai mult din trasuri generale, fără a intra în amănunţimele evenimentelor ce nu le pot încă pricepe copiii. Amănunţimele să se adauge treptat, cu înaintarea lor, în pricepere şi în clase. A sili pe copii şi copilele clasei a II-a, cari abea pot ceti, fără cunoştinţe de geografie, fără a se putea strămuta cu mintea mai departe de vorba părinţilor, să spună despre războaiele Romanilor cu Punii şi cu mai multe alte naţii, să vorbească despre arta resbelului şi a guvernărei, despre viţiurile sau virtuţile de stat etc., mi se pare că e peste putinţa lor, pentru care le învaţă şi rostesc, fără de nici un înţeles şi se deprind a învăţa fără a pricepe.

C). Pentru ca să se poată exercita o mai deaproape priveghere asupra şcoalelor, este necesar o mai deasă *revizie.* Pentru care ar trebui ca Ministerul, precum pentru altele, de aseminea şi pentru instrucţia publică, să aibă mai mulţi revizori.

D). Fiindcă în Basarabia se cere în genere ca profesorii să ştie limba rusească, ar fi bine ca onorab. Minister să reguleze a se aduce de acolo tineri, ce ar voi să îmbrăţişeze cariera profesorală şi să-i înlesnească cu mijloacele necesare, spre a se pregăti în şcoala preparandală sau în alte şcoli cu internate.

In clasele *reale, precum şi în cele gimnaziale*—fiindcă în clasele primare se predau istoria Biblică şi Catehismul dogmatic şi moral—ar fi bine a se propune o scurtă istorie despre creştinătate şi explicarea Evangheliei, care acum este propusă numai ca un obiect de execiţii la cetire.

Pentru *privigherea* asupra profesorilor şi profesoarelor este necesar să se însărcineze anume o persoană care să observe,

www.digibuc.ro

atât pentru mergerea regulată a profesorilor la clase, cât şi pentru *modul predărei*, căci fără aceasta, fiecare profesor se crede îndrituit de a urma cum îi place, fără vre'o cenzură. Socot că D. Vitu, ca cel mai vechiu dintre profesori, ar fi nimerit pentru aseminea îndatorire. Profesorii îşi desvinovăţesc neexactitatea, prin neplătirea la timp a salarelor. Unii spuneau că nu şi le-au primit de 6—7 luni. Pentru care sunt nevoiţi, spre a se putea întreţine, să ocupe mai multe îndatoriri private pela pensionate.

In Galaţi sunt mai multe pensionate străine. La pensionatul elin, dirijat de D. Zamoni, profesorii sunt fără autorizaţia ministerului; limba română acolo este benevolă, în cât din 95 elevi, numai 20 învaţă româneşte. Pastorul lutheran de asemenea, ţine şcoală cu profesori neautorizaţi de minister şi refuză orice intervenire a comitetului de inspecţie de acolo.

Pentru ca şcolile naţionale din Galaţi să poată prospera, trebue a le pune în stare de a concura cu cele greceşti private, care sunt mult mai bine ţinute şi au mai mare valoare în opinia publică, pentru care, mulţi iau copiii dela şcolile naţionale şi îi dau la acelea. Al D-voastre. . . *Arhim. Melchisedec.*

Din acest referat se vede destoinicia arhimandritului Melchisedec, ca profesor şi cunoştinţele lui pedagogice, cari se pot aplica şi astăzi în şcoalele noastre. Aceasta este o nouă latură a valoarei sale, care va sluji la complectarea studiilor asupra persónalităţii lui, ca pedagog şi dascăl al neamului, la înălţimea chiemării sale.

1. *Programa seminariilor.* Tot la 1860 se face o nouă reformă a *programelor seminariilor.* Melchisedec fiind poftit a-şi da părerea, răspunde la 5 Aug. 1860: „Observând programul din nou făcut, pentru seminarii şi trimis de Onor. Minister subscrisului, spre a opina asupra lui, cu onoare se răspunde, că şi subscrisul găseşte programa aceasta, în genere bine dirijată; în special însă:

1. Nu se înţelege ce diferinţă este între *catehisul dogmatic,* din anul al II-lea şi *catehisul creştin* din anul al III-lea; căci amândouă sunt una şi aceiaşi, dupre titlu, întru cât şi dogmele sunt o parte a catehisului creştin. Poate că compuitorii programului au vrut să înţeleagă că catehisul se va preda în doi ani; anume în anul al II-lea *partea dogmatică* şi în anul al treilea, *partea morală* a catehisului.

2. *Gramatica română* este pusă în patru ani de a rândul. Să se adauge încă, că elevii ce se vor primi în seminarii au a

www.digibuc.ro

fi dintre acei ce au săvârşit cursul primar, unde de asemenea se propune gramatica, în curs de doi ani. Aşa dar, iată 6 ani pentru unul şi acelaş studiu. Subscrisul socotesc că ar fi destul pentru gramatica română, anul dintâi şi al II-lea, spre a repeţi încă odată cele învăţate de elevi la şcoalele primare la acest obiect şi pentru exercitarea în scris şi compunerea cea gramaticală: iară după aceia, în anii următori, al III-lea şi al IV-lea să se propună un curs de *literatură generală* şi altul despre *literatura ramână*.

3. Este neaparat a se adăugi şi *Medicina pastorală*, precum este la toate cele mai bune seminarii din Europa. Sunt cunoştinţi medicale care foarte de aproape implică cu funcţia spirituală a preotului, a cărora neştiinţă au răspândit în popor o mulţime de superstiţi. Preotul nu le va putea disrădăcina, fără o temeinică cunoştinţă a cauzelor acelora; iar pe de altă parte, cunoştinţa boalelor celor mai ordinare din ţară şi ştiinţa de a le lecui este necesară, pentru preotul pretrecătoriu la ţară, unde locuitorii sunt lipsiţi de tot ajutorul medical. Dacă Onor. minister ar avea trebuinţă, subscrisul i-ar comunica chiar şi un manual pentru asemenea studiu, spre a se convinge mai bine, de a lui necesitate.

4. Nu mai puţin este necesar a se adăugi şi *Agronomia*. Preoţii, trebue să fie între altele şi persoane prin care să se răspândească în ţară, cunoştinţele pentru îmbunătăţirea gospodăriei lăcuitorilor.

5. Iară în cât priveşte osebita socotinţă a prea sfinţitului Filaret Stavropoleos, privitoare la calităţile profesorilor, sunt încredinţat că şi Onor. Minister doreşte ca ii, să aibă necesarele callităţi morale şi ştiinţifice şi va chibzui cele mai nimerite măsuri, spre acest sfârşit.

Aceste socotinţi subscrisul, cu onoare le comunică Onor. Minister, lăsindu-le la a sa apreciere [1])".

1. *Programa facultăţii de teologie*, întocmită de Melchisedec, o însoţeşte de următoarea deslusire, pe care o trimete ministerului, la 22 August 1860, spre a se avea în vedere:

a. „Din limbele *orientale* am pus, numai *Ebraica* şi *Chaldaica;* căci aceste sunt limbele originale a cărţilor biblice din Vechiul

1. Dos. seminarului de Huşi; No. 33, din 1860-61, p. 21-22.

www.digibuc.ro

Aşezământ. In alte ţări se pun încă ca ajutătoare, limbele *arabă* şi *siriacă*, dar eu le socot pentru noi, acum decomdată, de prisos.

Am adaos limba *germană*, ca una ce este neapărat trebuincioasă, în studiul teologiei, căci în ea sunt lucrate toate ştiinţele teologice, mai ales acele biblice, şi pentru teolog este o mare lipsă de a nu fi cunoscut, (cu) această limbă.

Rămâne însă la apreciaţia onorabilului ministeriu [1]).

Ca *membru* în *consiliul superior de instrucţie*, împreună cu fruntaşii şcoalei de atunci, Melchisedec ia parte apoi, la facerea proectului de *lege al instrucţiei*, din 1864, care a fost cea mai bună lege. A lucrat la regulamente şi programe, pentru întreg învăţământul. Ar fi dorit să stea la eparhie, dar ministerul îl reţinea, având nevoie de luminile lui [2]). Melchisedec se ocupă şi de *manualele şcolare*, cari joacă un mare rol, pentru lesnicioasa răspândire a învăţământul. Ştiind că baza învăţământului este *şcoala primară*, propune ministerului, a adopta, pentru şcolile săteşti şi primare dela oraşe, *manuale*, din cele ce erau publicate pe atunci, ca mai potrivite, atât după cuprindere, cât şi ca eftinătate.

Pentru clasa I-a: 1. *Abecedar de silabism* de *A. Zane*. Manual de silabism şi *abecedar* sau manual de silabism de *IoanPopp*. Tustrele tipărite cu litere latine ; apoi *abecedar* pentru şcolile săteşti de *Theodor Codrescu* şi *D. Gusti* , tipărite cu litere cirilice.—2. Sântele rugăciuni, după abecedarul pentru şcolile săteşti de *T. Codrescu şi Gusti*, la care se poate adăogi şi cărticica intitulată: *Ruge şi morala evangelică*, pentru clasa I primară —In abecedarele D-lor *A. Zane* şi *D. Poppu*, rugăciunile sunt greşite, în unele locuri; iar dacă se vor corija, vor putea servi şi ca manuale de rugăciuni. 3. Caligrafia elementară de *Vasile Ştefănescu*.

Pentru clasa II-a: 1. *Intâia carte a copilăriei* sau exerciţiu de lectură de I. Pop şi *Carte de lectură* de *Barbu Ştefănescu*. 2. *Catehismul elementar* (însă la o a doua ediţie trebuie a se face în el oarecari îndreptări în partea dogmatică). 3. *Aritmetica* pentru şcolile primare de *I. Vârcoliciu*. Pentru şcolile săteşti: Aritmetica elementară, de D. P. 4. *Geografia principatelor-unite* de D-ra Iavolschi: însă la altă ediţie, trebuie a se complecta, cu cnnoştinţele generale geografice şi asupra ţărilor române, ce nu intră în cuprinsul principatelor unite. 5. Caligrafia elementară.

Pentru clasa III-a: 1. Pentru cetirea pe cărţi bisericeşti, trebuie a se face un manual, cuprinzător de piese din diferite cărţi bisericeşti şi altele,

1. Dos. Seminariului de Huşi, No. 33, din 1860|61 p. 25-29.

2. Dos. episc. de Huşi, No. 390 din 1862.—In Bucureşti sta de obicei, la *metohul* episcopiei Buzăului. Alte ori îl aflăm la *Hotelul* sau hanul „*Şerban-Vodă*“, Dos. episcopiei No. 403,62, p. 43, 46 şi 59).

www.digibuc.ro

tipărite cu litere de diferite forme, prin care a trecut alfabetul ciril, până s'au introdus literile latine. 2. *Istoria sânta elementară*, pentru şcolile săteşti: iar pentru şcolile primare: *Istoria sacră a Testamentului vechiu şi Nou*, de *Veniamin Catulescu*. De asemenea: *Istoria sfinţită a Vechiului şi Noului Testament*, de *V. Mandinescu*. 3. *Elemente de gramatică română* de *V. Stilescu* şi *Gramatica română* pentru clasele primare de *N. Măcărescu*. 4. *Geografia* pentru clasa a III din şcoalele primare de *D. Gusti*; iar pentru şcoalele săteşti: *Geografia principatelor-unite* de D-ra *Iavolschi*. 5. Pentru biografiile domnilor români, celor mai renumîţi, trebuie a se face un manual anume. 6. Pentru culegere de animale, plante şi minerale, de asemenea trebuie a se face un manual deosebit, dacă nu se va fi aflând. 7. Caligrafia pentru şcolile publice de *A. Popu*.

Pentru clasa IV-a: Prescurtarea Istoriei sacre, din sânta Evanghelie de *Theodor Codrescu* şi *D. Gusti*; iar pentru datoriile creştinului: *Manual de catehismul moral şi social*; Insă la o altă ediţie, ar fi bine să se schimbe titlul acesta, care poate da loc la interpretări pe dos, în: „Datoriile creştinului către Dumnezeu, către sine şi către aproapele". 2. *Elemente de Cosmografie* de A. Treb. *Laurian* şi *Elemente de geografie* de *Gr. Vlădescu*. 3. *Ţinerea socotelilor* după: Elemente de contabilitate seau *ţinerea registrelor* de *Dimitrie Iarcu*. 4. *Elemente de fizică populară* de Eugeniu *Filipescu-Dubău*. 5. Prescurtare de historia Românilor de *I. Heliade*; Istoria Românilor de *D. Laurian* şi alta, cu acest titlu de *Th. Codrescu şi Gusti*. Cât pentru istoria D-lui Laurian este bine a se face la o altă ediţie, corecţia cerută de foasta Eforie a şcoalelor. 6. Elemente de historia Naturală de *Dimitrie Jarcu* şi elemente de *Istoria naturală* de Doctorul *Theodor Stamati*. 7. Curs elementar de desemnul liniar de *I. M. Poenaru*.

Insemnarea I-a. Pentru dispărţirea a IV-a din şcoalele săteşti, urmează a se face din nou:

1. Un manual cuprinzător de cunoştinţe, relative la Economia câmpului şi casnică. 2. Scurtă descriere a animalelor, plântelor şi mineralelor folositoare şi necesare la economia casnică, cari se pot creşte, produce şi afla în patrie.

Insemnarea II-a. Se pot încă întrebuinţa, cu folos, pentru clasa a IV-a primară, ca extraordinară ocupaţie: 1. Pentru deprinderea la citirea scrisoarei de mână: *Alegere de tot felul de scrisoare*, ce s'au obicinuit prin şcoale şi în cancelarii. 2. Pentru mici compuneri de epistole: *Manual de stil epistolar* de Vasiliu Ursescu.

Insemnarea III-a. Celelalte manuale, ce rămân neintrebuinţate, despre programul stabilit, se vor putea pune între cărţile ce obcinuesc a se de de ministeriu, ca premii la examene; afară însă de Istoria Românilor pentru şcoalele săteşti, edată de T. Codrescu şi D, Gusti, fiind scrisă cu un stil prea ordinar şi chiar cu expresiuni necuviincioase, în multe locuri.

www.digibuc.ro

Pentru clasele *şcoalelor primare de fete*, se vor întrebuinţa aceleaşi manuale, cu acea deosebire, că pentru *cetirea din economia casnică pentru femei*, prevăzută în clasa a IV-a, a programei respective, No. 2, se va întrebuinţa cartea întitulată: *Mica Ioana*, tradusă din franţuzeşte de Ioan Popu. Desfinitiva însă hotărâre, rămâne a se da de către onorabilul consiliu.

Situaţia seminariilor. In 1862, Melchisedec — în calitate de membru în *consiliul superior de instrucţie* — intervine către ministeriu, printr'o adresă, bine documentată, arătând situaţia ilegală ce s'a creat seminariilor, prin hotărîrea consiliului de miniştri, publicată în monitorul oficial al Moldovei, din 30 Octomvrie, 1859, desfiinţând unele din dispoziţiile speciale pentru seminarii şi trecându-le sub regulamentul general de instrucţie, fără a elabora o altă lege specială „precum se cuvenea a avea orice şcoală specială, cu o destinaţie osebită, şi fără a observa că chiar acel regulament, reclamă prin § 6 o asemenea legiuire specială, pentru seminarii“.... In acest chip, seminariile lipsite de legiuirea lor specială, au rămas supuse arbitrariului şi vicisitudinelor împrejurărilor cunoscute nouă, de atunci încoace.

Arată apoi că această lipsă „nu a putut proveni decât din „vreo scăpare din vedere sau rău informare a consiliului miniş„trilor, căci este peste puţinţă ca nişte persoane, puse la o aşa „înălţime, să voiască a lucra contra legiilor în vigoare, a uita „oare cum înadins de ele şi a nu vedea deşertul cauzat, spre „dauna binelui comun. De aceia, pătrunşi de tristele urmări, ce „poate să aducă lipsirea de asemenea legiuire, şi cari urmări, în „parte, s'au şi petrecut până acum prin seminarii, de când ele „sunt lăsate fără lege“.

Ca încheiere, opinează, împreună cu alţi colegi din consiliu, zicând: „Din toată legiuirea, se poate privi ca desfiinţate — în urma„rea încheierii menţionate a consiliului — numai cuvântul de *epi„tropie*. De asemenea § 3. Din § 8 lit. b., unde se vorbeşte de „şcoalele ţinutuale bisericeşti, cari acum nu mai există; precum „şi § 11, unde se fixează numărul elevilor de fiecare seminar, „fiindcă astăzi sunt mai mulţi.

„Toate celelalte statute sunt neapărat a'şi păstra toată „vigoarea lor, mai ales că chiar ministerul din Iaşi — în urma „încheierii consiliului citat — a fost silit, în anul 1860, a reveni

www.digibuc.ro

„la această legiuire şi a o cita, când a voit să oprească hirotoniile „dintre persoanele neînvăţate. De aceia, *totodată*, subscrişii, vă „roagă, Domnule Ministru, ca, pe deoparte să binevoiţi a da ordi- „nile cuvenite, ca, pe viitor să înceteze *abuzul*, de a mai rămânea „seminariile noastre fără-de-lege, care fără-de-lege, nici ordine, „nici învăţătură, nici moralitate poate fi; iar pe de alta, ca, să luaţi „măsurile cuvenite, ca această legiuire salutară, nu numai în Mol- „dova, să fie restabilită; dar, să se adopte, până la facerea unei „legi speciale, chiar şi în Ţara românească, unde de asemenea „nu se află vreo legiuire specială pentru seminarii; şi prin acea- „sta veţi pune o bază solidă, progresului seminariilor şi respec- „tului datorit legilor ţării, pe care suntem convinşi că-l doriţi „şi D-voastră“ [1]).

Un memuar. I. In chestiunea seminariilor, *Melchisedec* face şi un *memuar*, prin care, după ce arată situaţiunea ce s'a creiat semi- nariilor, în general, prin înlăturarea legiuirii speciale din 1851, trece la expunerea chestiunii, în detail, scriind: „Prin părăsirea acelei „legiuiri, s'a stricat toată buna orânduială a administrărei seminari- „ilor şi anume: 1). Seminariile s'au retras cu totul dela disciplina „bisericească, curmându-se toate relaţiunile dintre ele şi capii „bisericii, — lucru ce nu este, nici într'o ţară. 2). S'au desfiinţat, „*comitetele de inspecţie*, ce erau stabilite de lege, ca organe inter- „mediare între seminarii şi ministru, cu episcopul respectiv, pen- „tru privegherea bunei rânduieli din lăuntrul seminariilor, pentru „paza legii şi pentru susţinerea creşterii, în spiritul învăţăturilor „bisericeşti. Toate şcolile din ţară au asemenea comitete şi con- „silii, numai *seminariile* au rămas lipsite de acest organ interme- „diar şi s'au lăsat în deplina autoritate a şefului secţiei din minis- „ter, căci ministrul, obicinuit, lucră după informaţiunile ce capătă „dela şeful de secţiune, şi informaţiunile acestuia, viderat este, „că nu pot fi (totdeauna) o garanţie de prosperitatea seminariilor, „în conformitate cu destinarea lor. „3). Alegerea profe- „sorilor seminariali, care, după legea seminarială, se făcea „în *comitetul seminariului central*, de către oameni compe- „tenţi şi speciali, în învăţăturile teologice şi în disciplina şi „moralitatea bisericească (precum s'a urmat chiar în 1860),

1. Dos. Episcopiei de Huşi, No. 403|1862, pag. 47—49.—

www.digibuc.ro

„astăzi se face de către profesorii dela Academia din Iaşi şi alte „persoane private (precum ist an a fost un doctor de medicină), „cu totul necompetent în ramul educaţiunei bisericeşti, şi rezul- „tatul este, că oarecum parecă din sistem, seminariştii cei mai „buni, se resping şi se preferă tineri de prin alte şcoale, cari se „bucură de favorul persoanelor alegătoare. 4). Tinerii ce ies din „seminarii, se lasă pe drumuri, fără a se face ceva pentru viitorul „lor, şi seminariile, cu modul acesta, nu mai aduc nici un folos.

5). Legea din 1851, hotăra, ca profesorii viitorilor preoţi ai ţării, să fie parte bisericească. Aceasta era o măsură foarte înţeleaptă; căci elevii se pilduesc a iubi chiemarea lor, mai mult, când văd că şi învăţătorii lor sunt aceia ce au a fi şi ei. Dar, cu măsurile luate acum, de a se alege profesorii seminariali, de către consiliul academic din Iaşi şi dintre elevii Academiei, de sigur că în curând, nu va mai fi prin seminarii un profesor, parte bisericească. Iar atunci, de sigur, că şi elevii vor prefera mai bine a rămânea civili, ca şi profesorii lor, precum se şi întâmplă astăzi.

„Spre înlăturarea acestor inconveniente, trebue a se resta- „tornici legea seminarială din 1851, atât în Moldova, cât şi a se „adopta şi dincoace de Milcov, unde de asemenea nu este nici „o lege pentru seminarii şi din care cauză, seminariile de aici „sunt în cea mai proastă stare.

„II. *Inspector general pentru seminarii.* Ministerul de culte a „luat măsuri spre a se orândui *inspectori*, pentru priveghierea „instrucţiunii publice din ţară, în toate ramurile ei. Ideia este „bună; însă, pentru *seminarii* este neapărat a se orândui o anu- „me persoană competentă, bărbat special în ramul acesta. Acea- „sta, pentrucă: 1). Mai cu seamă pela seminariile de dincoace de „Milcov, trebue ca inspectorul să petreacă mai mult timp pela „fiecare din ele, spre a întroduce disciplina bisericească şi a „povăţui, atât pe profesori cât şi pre elevi. 2). A propune guver- „nului înlesnirile necesare pentru ridicarea acestor institute la „treapta pentru care sunt menite, însă aceasta, nu o vor putea „face persoane de acele ce au arătat dorinţa de a ocupa postu- „rile de inspectori ai şcoalelor, cari nu au fost decât profesori „primari. Deci, pe lângă numărul de 6 inspectori, ce s'a hotărît „a se orândui pentru şcoalele primare şi secundare din ţară, să „se mai numească *unul*, anume pentru *seminariile*, din ambele

www.digibuc.ro

„Românii, cu misia specială, pentru îndreptarea şi privegherea „acestor şcoale.

„III. *Asigurarea existenţii preoţilor seminarişti*: O mare parali- „zie în progresul seminariilor este că, tinerii ce absolvesc cursul, „sunt lăsaţi în voia soartei. Pentru ei până acum, nu este nimic „stabilit. Posturile de preoţi pela ţară, nu au nici un avantaj „altul, afară de *locurile* de hrană, prevăzute prin regulament, şi „fără nici un ajutor din partea locuitorilor, la lucrarea acelor „locuri. De acea, seminariştii nu se pot hotărî a se preoţi pentru „sate şi caută alte cariere civile. Până la alte măsuri obşteşti, „acum deocamdată, guvernul are mijloace la dispoziţia sa, de „a deschide seminariştilor un viitor pe mult timp. Aceste mij- „loace sunt:

1. Posturile de profesori pela seminarii.
2. Posturile de profesori de religie, pela şcolile publice.
3. Posturile de profesori pela sate.
4. Posturile de *scriitori* pela protopopii, de cari numai în Moldova sunt 30. „Aceste posturi, ministerul până acum, nu ştim din ce „motive, le dă exclusiv numai la tineri din clasele primare; ba încă, „iarăşi nu ştim în ce scop, a subordonat chiar pe protoierei, a- „celor scriitori, contra a toată ordinea legală şi buna cuviinţă.
5. Posturile de *proestoşi*, sau blagocini, ajutători administrărei „bisericeşti, prin plăşi. Posturile acestea deşi fiinţează în Mol- „dova, însă până acum n'au fost salariate. Dincoace de Milcov „sunt salarizate.
6. Posturile de preoţi pela moşiile mânăstireşti, atât ne în- „chinate cât şi închinate. In Moldova, până acum au avut salariu „preoţii, numai pela moşiile mânăstirilor neînchinate. Trebue a „se întinde această dispoziţie, la toate moşiile mânăstireşti, din „toată România unită, fie ele neînchinate ori închinate.
7. Să se oprească, pe totdeauna, venirea din orient de preoţi, „fie mireni, fie călugări şi să se legiuiască ca, numai preoţi pă- „mânteni să poată liturghisi, pela mânăstirile şi bisericile închinate.
8. Posturile de protoierei şi membri ai consistoriilor.

Indată ce se va stabili că elevii seminarişti vor ocupa a- „ceste posturi, ei pe cât se vor sârgui în seminarii a progresa „în ştiinţe şi moralitate, pe atâta se vor grăbi a îmbrăţişa cariera „bisericească, îndată după finirea cursului.

www.digibuc.ro

IV. *O lege nouă pentru seminarii.* Dacă se cere a se face „o lege mai desvoltată, statornică şi necontrazisă de cler, pentru „învăţământul bisericesc, trebue ca să se convoace o *comisie spe-*„*cială, de bărbaţi bisericeşti competenţi*, cari, pe temeiul legiuiri-„lor ce au existat, dupre nevoile actuale ale bisericii, şi dupre „spiritul şi scopul aşezămintelor bisericeşti, ce trebue a se res-„pecta, cu toată evlavia, să compună un nou *proiect de lege*, pen-„tru aceasta şi să-l supună guvernului. Precum un proiect de „lege pentru *şcoala militară*, nu l ar putea face persoane nemi-„litare, tot asemenea este şi cu şcoalele bisericeşti, cari,— în starea „de decadenţă a clerului nostru, cer o foarte mare îngrijire şi „ştiinţă, de a le putea aduce la destinaţia lor—cer *persoane de-*„*votate* şi adânc pătrunse de starea mizerabilă în care a ajuns „religia părinţilor noştri, din cauza ignoranţei clerului şi a mate-„rialismului secolului.—De aceia, chiar în dorinţele exprimate de „clerul din Moldova, în adunarea *ad-hoc*, s'a propus înfiinţarea unui „*sinod* de bisericaşi, pentru trebile religioase; s'a adaos apoi şi s'a „primitde toată adunarea, ca acelui sinod, să i se pună îndatorirea, „de a prelucra toate proiectele atingătoare de cler, anume: Pentru „organizarea mânăstirilor, pentru consistorii, pentru seminarii etc. „Dacă acel sinod nu se poate înfiinţa, apoi cel puţin să se con-„voace provizoriu, o *comisiune de bărbaţi bisericeşti*, cari se vor „socoti competenţi, pentru lucrarea acelor proiecte. Sau, dacă „şi aceasta nu s'ar putea, apoi mai bine seminariile să se lase „cu legiuirea lor din 1851, care este foarte bună, până când gu-„vernul ar socoti oportun, de a face ceva mai bun şi mai sta-„tornic şi pe calea cea mai dreaptă şi mai legală".

Aceste sunt părerile lui Melchisedec, cu privire la *organi-zarea* învăţământului public, şi în special *a seminariilor*, despre cari s'a ocupat în special. Foarte nimerit aseamănă el *seminariile* cu *şcolile militare*, în ceia ce priveşte *organizarea* şi conducerea lor. Din nenorocire însă, nu s'a ţinut socoteală de aceste păreri şi de aceia avem astăzi *seminarii*, numai cu numele. In realitate însă, nu corespund menirii lor, fiind laicizate, cu totul.

Cu sfârşitul anului 1860 se încheie o etapă din viaţa şi activitatea lui *Melchisedec*, cea *didactică*. Dela începutul anului 1861, i se încredinţează *conducerea* eparhiei Huşilor, ca *locotenent de episcop*, deşi era numai arhimandrit. — Cu această latură a acti-

www.digibuc.ro

vitătii lui, ne vom ocupa cu altă împrejurare şi la locul cuvenit. El însă rămâne *membru în consiliul superior* de instrucţie. De aceia îl vom urmări şi de aci înainte, pentru a vedea, cum lucrează el şi ca *locotenent* de episcop, pentru prosperarea şcoalei şi în special a seminariilor.

V. *Ordinea legală în seminariul din Huşi.* După demisiunea lui *Melchisedec* din profesorat şi din rector al seminarului din Huşi, ministerul numeşte, *provizoriu,* ca *rector* pe un cleric: *Protosinghelul Nichifor Iliescu,* supranumit *Sprânceană.* Numirea se făcuse fără asentimentul prealabil a lui Melcihsedec, ca *locţiitor de episcop.* Noul rector însă, nu avea nici *pregătirea,* nici *demnitatea* lui Melchisedec, de aceia *ordinea legală* în seminariu, decăzuse [1]).

Melchisedec rabdă un an de zile, crezând că lucrurile se vor îndrepta. Văzând însă că aşteptarea, duce din rău în mai rău, în primăvara anului 1862, curmă tăcerea şi trimite ministerului respectiv, următoarea adresă:

„*Domnule Ministre!* Ca *locotinent,* cârmuitor provizoriu a episcopiei de Huşi, am voit să fiu indiferent, privitor la mai multe ilegalităţi comise de un an încoace, în dirijuirea seminarului acestei eparhii. Dar, văzând că dispreţul legilor aduce cu sine răul, şi răul, cu trecerea timpului, se înrădăcinează şi capătă însuşi putere de lege, am socotit de a mea datorie a vă aduce la cunoştinţă, atât legile dispreţuite, cât şi consecuenţile.

Nu voiesc a acuza pe nimeni; căci îmi place a crede, că această părăsire a legilor se va fi făcut, pe speranţă poate, că s'ar da o mai largă cale progresului, şi că poate *legăturile* seminarului cu episcopia se priveau de unii ca *pedică progresului,* deşi faptele n'au dovedit aceasta. Voesc însă, ca martor ocular, a supune la apricierea luminilor D-voastre, consecuenţele deşertului lăsat prin părăsirea legilor, spre a vă pune în putinţă să judecaţi înşivă, din care parte se poate spera mai mult progres spre bine, din ţinerea cu sanctitate, a legilor în vigoare, sau din părăsirea lor. Iată legile în vigoare, respective la seminarii:

1. § 64 din regulamentul general al şcoalelor, zice: „Departamentul învăţăturilor publice va lucra, în privirea seminariilor, în conînţelegere cu *mitropolitul* şi cu *episcopii eparhioţi* (Manual administr. t. II, f. 315).

Econ. *V. Pocitan:* Arhim. *Nichifor Iliescu* (Sprânceană) în rev. *Biserica ortodoxă română,* pe Ianuarie şi Noemvrie, 1928.

www.digibuc.ro

2. Articolul al 4-lea din legiuirea pentru însușirile vornicului bisericesc, dă ministrului de culte dritul de a privighea asupra învățăturii urmate în seminarii, și anume hotărăște: „Seminariile „vor avea atârnarea lor de mitropolitul și de episcopi, în cât se „atinge de eparhia fiecăruia, și acest funcționariu (ministru) va „avea îngrijire, împreună cu mitropolitul și episcopul eparhiot al „locului, ca toate regulile statornicite, să fie întocmai păzite (Manual administr. t. II, f. 265).

3. Legiuirea pentru organizarea învățăturilor bisericești, între „altele, la § 8, după ce citează legiuirile arătate aici mai sus, „hotărăște: a). „Clirosul mai înalt, ca privighitoriu asupra religiei, „este totodată privighetoriu și asupra învățăturii dogmelor. Iară, „generala cârmuire a asezământurilor seminaricești este încredin- „țată unei *epitropii*, alcătuită din *mitropolitul* țării cu *episcopii* „*eparhioți*, fiecare pentru episcopia sa, și din *ministrul* averilor „bisericești și al învățăturilor publice".—La litera b), se zice: „In „fiecare seminarie eparhială, pentru examene, slobozirea atesta- „telor, economie și contabilitate, va fi câte un *comitet*, sub pre- „ședința *rectorului* de acolo, compus ca și acel din seminariul „central". Acest comitet se compune, precum se arată acolo la „litera A), adică din *rector, inspector, catihet, iconomul* și *secretariul*, „cari toți, afară de secretariu, prevede a fi *persoane bisericești*.

La § 8, din aceiaș legiuire, se zice: „In privirea seminarii- „lor eparhiale, epitropia este alăcătuită din *episcopul* eparhiot și „*ministrul* învățăturilor publice, cari se vor înțelege între sine, „pentru orânduirea învățătorilor, supuindu-i mai întâi unui examen „scolastic, în comitetul seminariei centrale. De asemenea se va „urma cu *cărțile* paradosirilor în acele seminarii, spre a nu urma „înponcișere între deosebitele sistemuri". La § 8, litera D) se zice, „că rectorii seminariilor, să se aleagă de către epitropie și să se „supună apoi la întăritura Domnului (Manual adm. t. II, f. 376-380).

După aceste legiuiri s'a diriguit și seminariul eparhial de Huși, de la înființarea sa în anul 1851 și până în anul 1860. Dela anul din urmă însă, ministerul de culte din Moldova a(u) tins a deslipi, cu totul, acest seminariu de episcopie și a concentra numai la el, toate relațiunile legale cu acest institut, în cât astăzi *seminariul a devenit atât de strein de legăturile lui cu episcopia, ca și o școală jidovească*. Ministerul, de atunci până acum, nu s'a

www.digibuc.ro

mai adresat, în privința seminarului către episcopie, al căria șef, după lege, este de drit *conepitrop* și conlucrător la prosperarea acestui institut. 1). S'a desființat epitropia seminariului, fără ca să fi avut cât de mic motiv, din partea episcopiei. Această conduită este cu atât mai greu de înțeles, când *seminariul este dator episcopiei, chiar cu înființarea* și prosperarea sa, în curgere de mai mulți ani; căci *episcopia* a luat inițiativa pentru *înființarea* lui; episcopia *l-a ținut în încăperile sale,* până s'a închipuit localul de astăzi; episcopia i-a *dat, chiar nişte case ale sale,* spre a'l înlesni la neajungerea încăperilor lui; episcopia i-a dat o *bucată de loc, din cuprinsul ogrăzii sale,* spre a-i mări localul; episcopia a luat inițiativa și a stăruit la guvern, de s'au zidit *noile încăperi,* în care se află astăzi seminariul și aceasta într'un timp, când nimeni în țară, nu-și bătea capul cu lucrări de acest fel. Episcopia a internat totdeauna *un număr de elevi săraci,* spre a le înlesni învățătura. Asemeni fapte, nici cum nu sunt de natură de a lipsi pe episcopie de legiuitul său concurs, la prosperarea acestui institut, eminamente episcopal, în toate privirile și a fi redusă de a privi retrogradarea lui, din starea în care s'a aflat mai înainte. 2). S'a desființat, pe tăcute, *comitetul* hotărât de lege, pentru diriguirea interioară a institutului, lăsându-se toată diriguirea numai în persoana ministerului. Aceasta este iarăș ceva neînțelegibil, când toate școlile din țară își au consiliile lor și comitetele lor de inspecție, *seminariul de Huși este lăsat arbitrariului,* parcă în adins, pentru a nu fi nici o *ordine legală,* în ramul educațiunii birericeşti.

3). *Profesorii* seminariului se orânduesc *de-adreptul* de către minister, fără consentimentul legal al episcopiei, care nu poate a nu-și avea rostul său la orânduirea persoanelor, cărora li se încredințează educațiunea preoților, mai ales când în timpul de față, ne-au invadat din toate părțile, *ideile eterogene* credinței, pe care se bazează națiia noastră. Totodată, nu se mai urmează acum nici *examenul,* prevăzut de lege, la asemenea orânduiri de profesori.

4). Ce este mai mult, chiar *rectorul,* căruia este încredințată absoluta diriguire a seminariului, *nu este orânduit după legea citată mai sus,* ci ține locul, o persoană, orânduită provizoriu, de-adreptul de minister, fără consentimentul episcopiei, fără examinarea prevăzută de lege și fără înalta întăritură domnească, cerută de acea lege.

www.digibuc.ro

Domnule Ministre! *A izola cu totul un seminariu de privigherea legală a episcopiei, este de a deprinde pe viitorii preoți, încă de pe băncile școlare, de a nu respecta legămintelelor morale cu episcopul respectiv;* iar aceasta este cu totul, contra spiritului bisericii, a ordinei și a disciplinei, care trebue să domnească în orice societate, bine organizată, mai vârtos în Biserica lui Iisus Hristos. Persoanele clericale, ce funcționează în seminariu, pe nesimțite devin a se crede, scutite de toată *deferența către episcopie*, și a o socoti necompetentă, de a exersa asupră-le vreo autoritate legală, întru ceiace privește chiemarea lor. De aici au provenit că episcopia, de și are lângă sine un institut de învățătură bisericească, nu poate avea măcar atâta onoare, din partea seminariului, ca *profesorii să vină cu rândul, a predica în catedrala episcopiei*; lucru ce ar fi de un netăgăduit folos, atât pentru exercițiul lor în această artă, cât și pentru folosul sufletesc al poporului; iar ceiace este mai mult, aceasta ar deștepta și în elevi, *dorința de a imita pe învățătorii lor*, în exercitarea predicatorială, care este cea întâi trebuință a unui preot; dar care, spre mare părere de rău, nici cum nu se practică în seminarii. Episcopia nu se poate înlesni, nici măcar cu *corul muzical* dela seminariu, care să cânte în catedrala episcopiei, la sfințitele serviri a serbătorilor, de și această propunere s'a făcut în mai multe rânduri. Această substragere a seminariului, devine tot mai mare, în cât la examenul din urmă, nu s'a arătat către șeful bisericesc, măcar politeța de *a fi învitat*, să asiste, ca simplu privitoriu, de și subscrisul chiar personal are drept la recunoștința acestui institut, ca unul ce a fost *rector* acolo, în curgere de 5 ani, și a contribuit mult, pentru prosperarea lui, prin buna înțelegere cu părinții arhierei, ce au fost șefi bisericești în acel timp. In fine, chiar progresul științific cere, ca seminariul să aibă o de aproape priveghere; căci atunci nu s'ar întâmpla prelecțiuni neținute cu săptămânile și alte defectuozități disciplinare, care este mai bine a se îndrepta cu prudență, decât a devia în scandaluri, și a face pe elevi, să se ridice contra superiorilor lor, prin murmurări și tânguiri formale, precum aceasta, din nenorocire, se întâmplă, ori unde și oricând, se iau măsuri arbitrarii.

Domnule ministre! Ordinea și buna cuviință, precum și progresul cel bun, ce trebue a aștepta țara, dela un institut biseri-

www.digibuc.ro

cesc, cer neapărat. 1). A se restabili relaţiunile legale între episcopie şi seminariu, aşa ca seminariul, să stea în nemijlocita priveghere a episcopiei, şi ministeriul să se corespundă cu episcopia, în tot ce priveşte buna rânduială şi prosperitatea acelui seminariu. *Privegherea episcopiei* să se urmeze, în cuprinderea legilor în vigoare, şi a dispoziţiunilor ce s'ar mai lua, în viitor, de către guvern, după cum aceasta s'a urmat şi înainte, când se respectau mai mult legile şi când şi progres s'a făcut mai mult, în acest institut. Dacă ministerul fiind în Iaşi, nu a putut exersa privegherea cuvenită asupra acestui institut, şi l-au lăsat capriciului şi arbitrariului; apoi cu mult mai puţin se va putea exersa asemenea priveghere, deadreptul de către ministeriul din Bucureşti, ne acordând ministerul această priveghere episcopiei, şi prin urmare, dizordinea va deveni tot spre mai rău, în loc de a se îndrepta.

2). A se restatornici *comitetul*, prevăzut prin lege, şi care cât au fiinţat, era un garantator al *ordinei interioare* şi al exactităţii în contabilitatea institutului; căci, când cheltuelile unei case, trec prin controlul mai multor persoane, cunoscătoare de cursul lor, este o mare siguranţă, contra abuzului de bani, în care lesne poate cădea o singură persoană. De asemenea şi în alte priviri ale administraţiunei institului, mai mult bine se poate aştepta dela măsurile luate, cu consentimentul şi consiliul mai multor persoane, decât lăsându-se totul în dispoziţia unei singure persoane, carea, mai ales în lipsa în carea se află ţara de oameni integri şi capabili, lesne cad în arbitrarii şi capr ciuri despotice.

3). A se orândui un *rector*, ale cărui calităţi ştiinţifice şi morale, să fie puse la cercarea legiuită, fiindcă acum, în fruntea seminariului este pusă provizoric, o persoană, carea, nu s'a supus încă *examenului*, prevăzut de legiuirea pentru seminarii, nici şi-a primit întăritura, cuvenită unui asemenea post.

Domnule Ministre! Sunt de ideie, că progresând, dupre putinţă, să nu încetăm de a conserva tot ce am avut bun, în toate ramurile, încât progresul nostru, să nu fie decât o sporire de nouă bunuri, către acele ce am avut, lăsate nouă de predecesori. Dezordinea şi călcarea legilor, nu sunt de natură de a duce la progres în bine. De aceia, Vă rog, să binevoiţi a întoarce luarea aminte la cele ce v'am descris şi a regula, precum înţe-

www.digibuc.ro

lepciunea şi spiritul creştinesc de adevărat fiu al bisericii vă vordicta; pentruca (aşa), cu unirea politică a Românilor, să peară relele separatismului şi să se deschiză o nouă epocă de ordine, legalitate şi progresare, în toate ramurile statului nostru.

La această adresă, ministerul cultelor şi Instrucţiunii publice, răspunde: *Prea Sfinte Părinte!*

Primind relaţiunea ce mi-aţi comunicat, cu adresa No. 278, am onoare a vă face cunoscut că programul acestui ministeriu fiind *respectul* şi *paza legilor*; iar preschimbarea lor, să se facă iarăşi prin legi şi formă, cu mare părere de rău am luat cunoştinţă de jalnica stare de lucruri, în care s'ar afla seminariul din Huşi; numai puţină mulţumire însă, a simţit sufletul meu, văzând *râvna şi dorinţa* prea Sfinţitei Voastre, întru a face să se regulieze şi să se aşeze, pe nişte baze, bine chibzuite şi cu maturitate cumpănite, *educaţia* şi *instrucţia seminariştilor*, şi că numai o asemenea răvnă v'a îndemnat, a pune în vederea acestui ministeriu, observaţiile cuprinse în sus citata adresă, cu care fapt aţi dat să înţeleg, că aveţi osebită încredere în acest minister şi că arătările prea sfinţiei voastre, vor găsi un ecou, în inima mea şi în simţământul datoriilor mele. Prin urmare, spre a vă dovedi că nu v'aţi înşelat, în prevederile şi nădejdile prea sf. voastre, şi că *ştiu să apreciez ideile şi aspiraţiunile prea sf. voastre*, vă rog să binevoiţi a-mi arăta: ce credeţi că este de îndreptat acum, cu ce mijloc şi prin cine, potrivit spiritului şi stipulărilor respective.

Ministru *B. Belu.* Şef secţiunei. *Melidon.*

Melchisedec răspunde: Domnule Ministre! Cu adresa D-vs. No. 6217, prin care îmi cereţi a vă arăta, cu ce mijloace şi prin cine se pot îndrepta abuzurile comise, în diriguirea seminariului eparhial de Huşi, prin părăsirea legii respective la seminarii, am onoare a vă răspunde că, potrivit stipulărilor acei legi, sunt neapărat a se restatornici următoarele punturi legale.

1. A se numi un *rector*, pentru acel seminariu, fiind acest post vacant dela demisionarea subscrisului, şi încredinţat provizoriu de ministerul de culte de peste Milcov, protosinghelului *Nichifor Iliescu*, dar care este departe de a poseda calităţile ce se cer dela o persoană, căreia să se poată încredinţa, educaţiunea preoţimei noastre. In puterea deci, a leguirei pentru seminarii, care dă dritul alegerii profesorilor şi a rectorilor seminariali, epis-

www.digibuc.ro

cópului eparhiot şi D-lui ministru de culte (§ 8, lit. D şi § 12), vă rog să binevoiţi a recunoaşte, pentru postul de rector al seminariului pe *protosinghelul Inochentie Moisiul*, profesor de teologie, în seminariul central, din mânăstirea Socola dela Iaşi, ale cărui frumoase *calităţi morale şi ştiinţifice*, sânt o mare garanţie pentru progresul seminariului; totodată, potrivit citatului §, să-l şi supuneţi la întăritura prea Înălţatului Domn, potrivit cu legea [1]).

1. *Inochentie Moisiu* era originar din satul Cerviteşti, Jud. Botoşani, unde tatăl său fusese preot. S'a numit din botez *Ioan*. Şcoala primară o face la Botoşani, după care a intrat în seminariul dela Socola. Când era în cursul superior, a îmbrăţişul *schima* monahală, în mânăstirea *Socola*, fiind în vârstă de 21 ani, şi luând numele de Inochentie sau *Innocentiu*, cum se iscălea el. In curând a fost hirotonit *ierodiacon*, pentru biserica seminarului. Terminând studiile a fost numit profesor la *Socola;* mai întâi pentru: *Introducerea în cărţile V. şi N. Testameni* şi dela 19 Noemvrie, 1856 de *omiletică, arheologia biblică, Introducere în sf. scriptură şi teologia dogmatică.*

La 1860, Dec. 3 s'a permutat la catreda de *teologia fundamentală* şi *Introducerea în sf. scripturi*, fiind numit şi egumen la mânăstirea „sf. Sava" din Iaşi. La 15 Aprilie, 1861, împreună cu ierom. *Climent* Nicolau, scoate la Iaşi „Preutulu" foaie bisericeastă. Ziarul acesta era bine redactat, şi era încurajat de toţi iubitori de cultivare a clerului, ca: *Melchisedec, Scribăneştii*, Dionisie Romano etc. La 25 Ianuarie a fost prohirisit protosinghel (vezi: *Preutulu*, ziar bisericesc Iaşi, 1862. No. 40, p. 320).

Strămutându-se la Huşi, prin decretul domnesc din 30 Mai, 1862, a fost întărit *definitiv*, profesor de *teologie morală* şi *pastorală*, fiind numit şi rector al Seminarului, după recomandarea lui Melchisedec, in locul ţinut provizoriu, de protosinghelul *Nicefor Iliescu* (Dos. Semin. de Huşi. No. 41 din 1862, p. 2 şi No. 50 din 1863, p. 48). Luând conducerea seminariului, reînfiinţează *comitetul*, compus din ierod. *Policarp Popescu*, ierod. *Grigore Dobranici*, icon. seminariului; Icon. *N. Roiu*, catehet şi *Severin* secretar, sub preşedinţia sa.

După introducere l. franceză în seminariu, la 1860, e numit profesor C. Nica: iar dela 23 Apr. 1867, o ia *Inochientic*, predându-o, cu titlul *provizoriu*. Dela 18 Sept. 1868—1 April. 1862, îi ţine locul la catedră şi rectorat protosinghelul Veniamin Arhipescu. La 1871, desfiinţându-se catedra de l. franceză dela seminariu şi Inochentie ne mai fiind profesor, nu mai putea fi nici rector, potrivit cu legea. Episcopul scrie ministerului că Inochentie ocupă de 15 ani postul de profesor şi director şi deci având în vedere experienţa sa, îl recomandă din nou. Ministrul însă nu acceptă, fiind contra legi. Atunci a fost recomandat arhim *Policarp Popescu*, prof. de l. Elină. în Oct. 1871. La 1873 era şi director sau *şef* al cancelariei episcopiei. (Dos. Semin. No. 108 din 1873). Pe ziua de 16 Ianuarie 1875 este numit şi *predicator* al catredralei episcopale, post pe care-l ocupă până la Dec. 1876, când este numit iarăşi director seminariului, după moartea arhier. Policarp Popescu Bârlădeanu (8 Noemvrie). In ordinul de numire se zice „fost director la seminariului, azi profesor de ştiinţele religioase, curs superior". Intră în serviciu, pe ziua de 30 Noembrie, 1876. (Dos. Episc. Huşi No. 14 1343 din 1876).— La Mai, 1877, Inochentie obţine, prin concurs, catedra de *Morală creştină, Pastorală şi Liturgică*, la seminariu. Ţinea locul episcopului *Iosif Gheorghian*, când pleca la Bucureşti şi era în bune raporturi cu dansul. La 1880, în sesiunea de toamnă a sf. Sinod, a fost ales *arhiereu*, cu titlul de *Ploeşteanu*, fiind hirotonit în catedrala Ungro-Vlahiei, la 23 Decembrie.— La 1893 este ales episcop al Roma-

www.digibuc.ro

2 Conform § 8, lit. B. să se restatornicească *comitetul*, pentru lăuntrica administrare a seminariului; iar persoanele cari trebue să compună comitetul acesta sunt: a) *Rectorul*, care s'a recomandat mai sus. b) Ierodiaconul *Policarp*, în calitate de *inspector*. c) Iconomul *Nicolae Roiu*, în calitate de *catihet*. d) Ierodiaconul *Grigorie Dobranici*, în calitate de *iconom* şi e) D. *Severin Ioan*, în calitate de secretar. Sfera lucrărilor acestui comitet este prevăzută la § 8 lit. A şi E. Toate persoanele aici recomandate, sunt dintre profesorii seminariului, afară de ierodiaconul Dobranici; dar care, la nevoe, şi el ar putea funcţiona ca profesor, fiindcă a săvârşit cursul seminarial.

3. Este neapărat a se restatornici legiuita legătură între seminariu şi episcopie. Prin urmare, conform § E lit. a, unde se zice că comitetul este organul şi ajutătoriul episcopiei, în diriguirea seminariului, să se reguleze ca pe viitor, comitetul, în toate lucrările privitoare la administrarea seminariului, să se adreseze către, episcopie, şi episcopia va mijloci, pentru cele necesare seminariului, către D-l ministru de culte. Aceasta, aşa s'a urmat şi înainte, până se păzea legea.

4. Din respectul legăturei morale a seminariului cu episcopia, profesorii preoţi şi călugări, să fie îndatoriţi *a predica în biserica catedrală a episcopiei*, ori şi când vor fi îndatoriţi la aceasta, de către şeful eparhial. De asemenea, *corul muzical* al seminariştilor, să cânte în biserica episcopiei, la toate duminicile şi sărbătorile.

Aceste măsuri legale, D-le Ministru, dacă veţi binevoi a face să se păzească, cu nestrămutare, până ce se va face altă legiuire pentru seminariile din România, va înceta anarhia întro-

---

nului unde păstoreşte până la 26 Martie, 1894, când moare şi este înmormântat la mânăstirea Cernica[1]). A publicat articole teologice interesante în diferite reviste bisericeşti. Multă vreme a fost redactor la revista: *Biserica ort. română*. Ne-a rămas dela el: *Manual de morală creştină*. Iaşşii 1869. Ediţia a doua, 1873 Huşi.—*Predicator* sau carte de predici, pentru toate Dumininicile, sărbătorile anuale şi pentru alte diferite ocazii. 1874 Huşi. Vezi şi Ms. Acad. rom. Nr. 3917: Predici de *Inochentie Moisiu* şi diferite lucrări oficiale la sf. Sinod, ca colecţia de legi etc.

---

1. Atanasie Mironescu; Istoria mânăstirii Cernica, p. 241.—C. Erbiceanu în revista: Biserica ortodoxă română. 1894—95. p. 178.— Vucol Dornescu: Alegerea, investitura şi instalarea. P. S. S. Inochentie. 1893. Bucureşti.

www.digibuc.ro

dusă, prin călcarea legii în vigoare, se va restatornici ordinea legală şi prin urmare şi progresul va deveni mai sigur [1]).

Numirea lui Constantin Severin, ca profesor la Seminariu. La sfârşitul anului şcolar 1862, se aflau vacante, două catedre la seminariul din Huşi: Una de *limba latină* şi *română*—fostă a lui *V. Mandinescu*, care fusese numit director al episcopiei — şi alta de *l. Elină*. Melchisedec cere lui *Filaret Stavropoleos* Scriban, rectorul seminariului dela Socoala, ca să-i recomande doi absolvenţi capabili, pentru a ocupa aceste două catrede. Filaret îi recomandă pe cliricii: *Const. G. Severin* şi *N. Bosuioc*, cari absolviseră în acea vară, cursul deplin (7 clase) al seminarului central, cu note *eminente*, la toate studiile, zicând rectorul, „ca pe unii ce-i cunosc, capabili de a ocupa acele posturi, fiindcă, pe lângă o *erudiţie solidă*, aceşti clirici au totodată şi caracterul şi *moralitatea* foarte bună, după cum se cere pentru un institut clirical".

La 13 Iulie, C. Severin este recomandat la minister, pentru catedra de l. latină şi l. română şi aprobat. Dădu-se şi declaraţie, că se va face preot, după cum cerea legiuirea pentru seminarii. La 1 octomvrie, se duce la Iaşi, ca să dea concurs pentru catedră. In comisiune erau: *Dr. Negură*, *Miclea* şi *Velinie*, profesori dela Academie, cari susţineau mai mult pe absolvenţii Academiei [2]). După mai multe peripeţii, se ţine concursul, dar pe Severin îl recomandă comisia pentru catedra de l. română dela gimnaziul din *Bolgrad*; iar la Huşi recomandase pe un alt tânăr, absolvent de gimaziu, *Eugeniu Dubău*.— Melchisedec, informat de Severin despre aceasta, intervine la minister, „ca *ocârmuitor al eparhiei Huşi* şi *membru în consiliul superior al învăţăturilor*", ca să fie numit C. Severin la Huşi, ca unul ce este seminarist şi Dubău, la Bolgrad. Scrisese şi profesorului Stoica dela Academie, care-i răspunde telegrafic la „hanul Şerban-Vodă din Bucureşti" că, „pentru seminariu socot pe Severin mai potrivit".

Astfel ştia Melchisedec a purta grijă, de şcoala românească şi în special de *seminariul* eparhiei sale. Tinerii de valoare erau susţinuţi şi încurajaţi. De aceia, toţi ucenicii lui, îi păstrează o mare admiraţie şi o pioasă amintire...

1. Dos. Episcopiei de Huşi, No. 403 din 1862, pag. 1—6.
2. Dos. Episcopiei de Huşi, No. 403, din 1862, p. 58.

www.digibuc.ro

www.digibuc.ro